

Vlaams
Parlement

ingediend op **600** (2015-2016) – Nr. 2
4 mei 2016 (2015-2016)

Verslag van de hoorzittingen

namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
uitgebracht door Lorin Parys

over de conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Katrien Schryvers, Vera Jans, Cindy Franssen, Griet Coppé,
Tinne Rombouts en Sonja Claes

inzake interlandelijke adoptie

Samenstelling van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin:

Voorzitter: Bart Van Malderen.

Vaste leden:

Caroline Croo, Danielle Godderis-T'Jonck, Lies Jans, Lorin Parys, Peter Persyn, Tine van der Vloet;
Griet Coppé, Cindy Franssen, Vera Jans, Katrien Schryvers;
Freya Saeys, Martine Taelman;
Freya Van den Bossche, Bart Van Malderen;
Elke Van den Brandt.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Vera Celis, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Ingeborg De Meulemeester,
Manuela Van Werde;
Sonja Claes, Dirk de Kort, Kathleen Helsen, Tinne Rombouts;
Jo De Ro, Emmily Talpe;
Jan Bertels, Bert Moyaers;
Elisabeth Meuleman.

Toegevoegde leden:

Ortwin Depoortere.

Documenten in het dossier:

600 (2015-2016) – Nr. 1: Conceptnota voor nieuwe regelgeving

INHOUD

I.	Hoorzitting van 2 maart 2016.....	6
1.	Uiteenzetting door Ariane Van den Berghe, Vlaams adoptieambtenaar....	6
1.1.	Context en verwachtingen.....	6
1.2.	Problemen in de praktijk.....	6
1.3.	Diagnose	7
1.4.	Oplossing in zicht?	7
1.5.	Conceptnota.....	7
1.6.	Inzagerecht – nazorg voor geadopteerden	10
1.7.	Versnippering van de bevoegdheden	10
2.	Vragen van de leden	10
3.	Uiteenzetting door Sarah Quintens en Greet Pauwels, Vereniging voor Adoptiekind en Gezin vzw	14
3.1.	Context	14
3.2.	Principes.....	15
3.3.	Aanbevelingen.....	15
4.	Vragen van de leden	17
5.	Uiteenzetting door Inge Demol, directeur van het Steunpunt Adoptie ...	19
5.1.	Ethisch kader bij adoptie.....	19
5.2.	Waarom individuele nazorg best behouden blijft bij het Steunpunt Adoptie.....	19
5.3.	Eén adoptiedienst?.....	21
6.	Vragen van de leden	21
7.	Uiteenzetting door Erika Van Beek, coördinator, en Christine Gonnissen, bestuurslid Ray of Hope.....	23
7.1.	Visie op interlandelijke adoptie	23
7.2.	Huidige situatie.....	23
7.3.	Een nieuwe context en nieuwe uitdagingen	23
7.4.	De conceptnota	24
7.5.	Naar één adoptiedienst?	25
8.	Uiteenzetting door Ann Loos, coördinator FIAC-Horizon	25
9.	Vragen van de leden	26
II.	Hoorzitting van 9 maart 2016.....	29
1.	Uiteenzetting door Marleen Grauls, diensthoofd Federale Centrale Adoptieautoriteit	29
1.1.	De Federale Centrale Autoriteit – algemene situering	30
1.2.	De adoptie – recente cijfers.....	30
1.3.	De toepassing van het subsidiariteitsbeginsel	31
1.4.	Beoordeling van adoptiebeslissingen	31
1.5.	Weigering tot erkenning	32
1.6.	Realisatie van de opdracht van de Federale Centrale Autoriteit	32
1.7.	Samenwerking.....	33

2. Vragen van de leden	33
3. Uiteenzetting door Katrien Vanleirberghe, beleidsmedewerker Çavaria..	37
3.1. Çavaria.....	37
3.2. Uitgangspunt: adoptie door een regenboogbril.....	37
3.3. Conceptnota.....	37
3.4. En verder	38
4. Vragen van de leden	38
5. Uiteenzetting door Annemie Paeshuyse, coördinator Het Kleine Mirakel vzw	40
5.1. Het team en zijn visie.....	40
5.2. Instroombeheer	40
5.3. Herverdeling subsidies.....	40
5.4. Fusie van de drie diensten?	40
5.5. Kleine kanalen	41
5.6. Contactpersonen, werkingskosten en projectsteun	42
5.7. Ethische commissie	42
5.8. Vlaamse en Federale Centrale Autoriteit	42
5.9. Enkel verdragslanden	42
6. Vragen van de leden	42
7. Uiteenzetting door Maaïke Coucke, kandidaat-adoptieouder	44
8. Uiteenzetting door Marc Haeck, kandidaat-adoptieouder	46
8.1. Doorlooptijd van de adoptieprocedure	46
8.2. Nood aan transparantie	47
8.3. Nood aan professionalisering	47
8.4. Vlaamse en Federale Centrale Autoriteit: eenheid van visie	48
8.5. Conclusie	48
9. Uiteenzetting door Lieven Vandendriessche, adoptieouder en auteur van 'In het belang van de kinderen'.....	48
9.1. Intro	48
9.2. Rol van internationale organisaties.....	49
9.3. Minder adopties = minder noden?	50
9.4. Prijs	50
9.5. Waarborgen	51
9.6. Homofobie	51
9.7. Wetenschap	51
9.8. En nu?.....	52

10. Uiteenzetting door Miranda Aerts, geadopteerde	52
10.1. Wat brengt mij hier vandaag?	52
10.2. 'We laten adoptie toe, maar begrijpen het niet' – drie argumenten	52
10.3. Vroeger in het belang van de adoptant vs. thans in het belang van de geadopteerde	53
10.4. Nazorg voor geadopteerden	53
10.5. Inzagerecht en roots	53
10.6. Samenvattend	53
11. Vragen van de leden	54
III. Hoorzitting van 12 april 2016	56
1. Uiteenzetting door Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris	56
1.1. Vooraf	56
1.2. Interlandelijke adoptie als 'ultimum remedium'	56
1.3. Nood aan een debat over adoptabiliteit	56
1.4. Meer aandacht voor nazorg	57
2. Vragen van de leden	57
3. Uiteenzetting door Christof Bex en Håyke Logier, Te Awa	60
3.1. Inleiding	60
3.2. Te Awa	60
3.3. Standpunten	61
3.4. Aanbevelingen	62
3.5. Ter afsluiting	63
4. Vragen van de leden	64
IV. Hoorzitting van 20 april 2016	66
1. Uiteenzetting door Miek Roegiers, kinderrechtenactiviste	66
2. Vragen van de leden	69
3. Uiteenzetting door Inge Viane, CAW Limburg, en Christelle Van Wette, CAW Brussel, diensten voor maatschappelijk onderzoek	70
3.1. Hoe kan men tot meer uniformiteit komen?	71
3.2. Tot slot	72
4. Vragen van de leden	72
Gebruikte afkortingen	74

Op 2 maart, 9 maart, 12 april en 20 april 2016 hield de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin hoorzittingen over de conceptnota voor nieuwe regelgeving inzake interlandelijke adoptie.

Tijdens de eerste hoorzitting hoorde de commissie Ariane Van den Berghe, Vlaams adoptieambtenaar; Sarah Quintens en Greet Pauwels, Vereniging voor Adoptiekind en Gezin vzw; Inge Demol, directeur Steunpunt Adoptie; Erika Van Beek, coördinator, Christine Gonnissen, bestuurslid Ray of Hope; en Ann Loos, coördinator FIAC-Horizon.

Tijdens de tweede hoorzitting hoorde de commissie Marleen Grauls, diensthoofd Federale Centrale Adoptieautoriteit; Katrien Vanleirberghe, beleidsmedewerker Çavaria; Annemie Paeshuyse, coördinator Het Kleine Mirakel vzw; Maaïke Coucke en Laurens Jans, kandidaat-adoptieouders; Marc Haeck, kandidaat-adoptieouder; Lieven Vandendriessche, adoptieouder en auteur van 'In het belang van de kinderen'; en Miranda Aerts, geadopteerde.

Tijdens de derde hoorzitting hoorde de commissie Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris; en Christof Bex en Håyke Logier, Te Awa.

Tijdens de laatste hoorzitting hoorde de commissie Miek Roegiers, kinderrechten-activiste; en Inge Viane, CAW Limburg, en Christelle Van Wettere, CAW Brussel, diensten voor maatschappelijk onderzoek.

I. Hoorzitting van 2 maart 2016

1. Uiteenzetting door Ariane Van den Berghe, Vlaams adoptieambtenaar

1.1. Context en verwachtingen

Ariane Van den Berghe wijst erop dat het voor interlandelijke adoptie geen evidente tijden zijn. Landen met grote nood aan interlandelijke adoptie worden in een aantal gevallen gekenmerkt door rechtsonzekerheid, weinig of geen bevoegde overheidsinstellingen, instellingen die kampen met een gebrek aan middelen of een preciaire veiligheidssituatie. Dat maakt het moeilijk om te voldoen aan de terechte politieke en maatschappelijke verwachting dat adoptiediensten en het Vlaams Centrum voor Adoptie zekerheid kunnen bieden dat de procedures vlot, efficiënt en ethisch correct verlopen en dat de informatie over de achtergrond van de kinderen klopt.

In bepaalde landen slaagt de lokale overheid erin goede opvangmogelijkheden te creëren in eigen land, waardoor het aantal kinderen dat interlandelijke adoptie nodig heeft, daalt. Het profiel van die kinderen wijzigt ook, meer oudere kinderen, meer zussen en broertjes samen, en meer kinderen met een vermoeden van ontwikkelings- of gezondheidsproblemen. Dat maakt goede ondersteuning en begeleiding van de kandidaat-adoptieouders meer nodig. Ze moeten juiste informatie krijgen op basis waarvan ze kunnen beslissen. De wachttijd mag daarenboven niet onverantwoord lang oplopen, wat de adoptiediensten en het Vlaams Centrum voor Adoptie niet altijd in handen hebben.

1.2. Problemen in de praktijk

De daling van het aantal adopties en de bijhorende ouderbijdragen betekenen minder middelen voor de adoptiediensten, terwijl hun opdrachten er niet eenvoudiger op worden. Er worden meer en meer vragen gesteld bij de prijs voor adoptie. In vergelijking met enkele jaren geleden zijn de adoptiediensten actief in veel meer verschillende kanalen, vaak in landen van waaruit er maar enkele

kinderen per jaar geadopteerd worden, of in landen waar het moeilijk werken is. Het vergt heel wat om de samenwerking gaande te houden, met hoge kosten tot gevolg. Meer en meer landen verwachten dat wie actief is in interlandelijke adoptie in ruil investeert in lokale projecten voor kinderen die niet kunnen worden geadopteerd. Dat is een nobel doel in lijn met het Verdrag van Den Haag, maar adoptiediensten en -ouders staan voor de vraag wie daar de nodige middelen voor kan verzamelen. Daarnaast stelt Vlaanderen terecht hoge, maar soms ook dure eisen aan buitenlandse samenwerkingsverbanden: een goed dossier per kind met medische informatie, een grondig vooronderzoek en adequate verzorging tot het moment van adoptie. In de meeste herkomstlanden maakt de overheid weinig middelen vrij om de werking van weeshuizen te financieren. Vaak wordt daarvoor een bijdrage gevraagd aan adoptiediensten en kandidaat-adoptieouders.

1.3. Diagnose

Wat de regelgeving betreft, blijven voor de Vlaamse adoptieambtenaar de inhoudelijke keuzes van het decreet van 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen (hierna: het decreet van 20 januari 2012) overeind: adoptie is een maatregel van jeugdbescherming in het belang van het kind. Er wordt daarom bijvoorbeeld gewerkt met voorafgaand kanaalonderzoek en proefdossiers om in de herkomstlanden waarborgen te zoeken. Het organisatorische en financiële herbergt echter een spanningsveld, mede door de gewijzigde context en hoge verwachtingen. Bepaalde zaken kunnen in de praktijk versterkt en geoptimaliseerd worden, voornamelijk in de samenwerking met de herkomstlanden, hoewel ook daar een financiële component speelt. De organisatie en de financiering zijn niet aangepast of toereikend om de inhoudelijke en ethische ambities waar te maken.

1.4. Oplossing in zicht?

Een en ander is al gewijzigd. Zo heeft het decreet Binnenlandse Adoptie van 3 juli 2015 gezorgd voor een nieuwe voorbereiding van de kandidaat-adoptieouders en voor nieuwe regels voor het instroombeheer. De organisatie, de opdrachten en de financiering van de diensten voor interlandelijke adoptie dienen nog geregeld te worden. Of de samenwerking tussen de Vlaamse en de Federale Centrale Autoriteit in een Vlaams decreet geregeld kan worden is de vraag. Vlaamse regels kunnen evenmin iets veranderen aan internationale tendensen als de daling van het aantal kinderen dat behoefte heeft aan adoptie, de wijziging van de kindprofielen en de hoge kosten. Met een sterk beleid en slagkrachtige diensten kan Vlaanderen er wel gepast op reageren.

1.5. Conceptnota

1.5.1. Voorbereiding

Het decreet van 20 januari 2012 en de uitvoeringsbesluiten bevatten veel bepalingen en opdrachten voor het Steunpunt Adoptie. Het zou goed zijn daar wat meer lijn in te brengen waarbij het Vlaams Centrum voor Adoptie de focus zou leggen op voorbereiding en nazorg. Door het decreet Binnenlandse Adoptie van 3 juli 2015 staat er al een nieuwe aanpak van de voorbereiding en het instroombeheer in de stellingen. De aanpak wordt persoonlijker en de groepen kleiner. Van bij de start zal met de kandidaat-adoptieouders het gesprek worden aangegaan over motivatie, draagkracht en kindprofiel zodat de juiste ouders voor de kinderen gevonden worden.

1.5.2. *Geschiktheidsonderzoek*

Er ligt een voorstel op tafel om het maatschappelijke onderzoek efficiënter te organiseren en correct te financieren. De grootte van de huidige diensten voor maatschappelijk onderzoek en hun financiering staat niet in verhouding tot het aantal onderzoeken. Elke dienst wordt gefinancierd voor minimaal 88 onderzoeken, terwijl geen enkele dienst dat aantal haalt, wat een logisch effect is van het instroombeheer. Binnenkort zullen de diensten ook de maatschappelijke onderzoeken voor binnenlandse adoptie uitvoeren, maar ook dat zal niet tot een spectaculaire stijging leiden. Dat de diensten zo weinig onderzoeken uitvoeren houdt risico's in op het vlak van expertiseopbouw. Diensten moeten ook voldoende groot zijn zodat er multidisciplinair overleg mogelijk is. Alle screenings laten uitvoeren door één dienst houdt ook waarborgen in dat adoptieouders meer gelijk gescreend worden. Eén dienst lijkt de beste oplossing, maar de diensten voor maatschappelijk onderzoek pleiten zelf voor drie kleinere diensten. Volgens Ariane Van den Berghe biedt dat geen oplossing voor de schaalgrootte en de expertiseopbouw. De middelen die vrijkomen door minder diensten worden best opnieuw geïnvesteerd in de sector.

1.5.3. *Kanaalonderzoek en controle*

De conceptnota doet enkele suggesties om tot een breed gedragen besluitvorming te komen over de vraag met welke landen samengewerkt wordt. Er wordt voorgesteld te werken met peerreviews of met een ethische commissie. Het Vlaams Centrum voor Adoptie suggereert om zijn Raadgevend Comité als reflectiekamer in te zetten. Thans adviseert het Raadgevend Comité vooral over nieuwe regelgeving en grote beleidskeuzes. Het Raadgevend Comité een rol geven in individuele dossiers lijkt minder aangewezen.

De conceptnota suggereert daarnaast een beperking van het aantal kanalen of samenwerkingsverbanden, wat gezien de beperkte middelen zeker zinvol lijkt. De huidige regelgeving verplicht de interlandelijke adoptiediensten om elk jaar één nieuw inlichtingendossier in te dienen totdat ze over tien lopende goedgekeurde kanalen beschikken. De vraag is of daardoor diensten geen dossiers indienen voor landen die geen interlandelijke adoptie nodig hebben of enkel voor moeilijk plaatsbare kindprofielen. Sinds het decreet van 20 januari 2012 met die verplichting, hebben de diensten sterk geïnvesteerd in het zoeken en ontwikkelen van nieuwe samenwerkingsverbanden, wat nodig en nuttig gebleken is. Investeren in nieuwe kanalen moet worden gestimuleerd, zonder dat het een blinde regel wordt.

De conceptnota pleit voor een actievere rol van het Vlaams Centrum voor Adoptie in de controle van de herkomstlanden en samenwerkingsverbanden, met een steekproefsgewijze aanpak. Het centrum kan en moet op dat vlak een tandje bijsteken. Steekproeven zijn zinvol om snel zekerheid te krijgen in bepaalde gevallen, over adoptabiliteit en subsidiariteit, maar kunnen geen standaardpraktijk zijn. Een goed gestoffeerd inlichtingendossier van de dienst moet volstaan om op te starten.

De financiële transparantie is een heikel punt. Vlaanderen brengt systematisch alle kosten van adoptie in kaart, wat de omringende landen nog niet doen. De focus kan echter beter. Zo kan de projectsteun gedetailleerder beschreven worden. Een fonds voor het beheer van die middelen, is geen overheidsopdracht. De overheid dient de besteding te controleren, maar afwegen in welke landen en projecten geïnvesteerd wordt, hoeveel, hoe de betaling gebeurt en hoe gecontroleerd wordt, is een taak van de adoptiediensten zelf. Dat is immers nauw verweven met de kanaalwerking, met contacten met weeshuizen en met contactpersonen.

De vergoeding van de contactpersoon maakt al deel uit van het kanaalonderzoek. Het risico bestaat dat door contactpersonen te vergoeden per dossier ze ertoe aangezet worden om meer kinderen dan nodig aan te brengen. Heel wat hangt af van de regelgeving van het land. Waar de matching gebeurt door de centrale autoriteit, is het risico kleiner. Het is best dat te evalueren per kanaalonderzoek. Een vaste of maandelijks vergoeding in landen met slechts occasioneel een plaatsing ligt moeilijk.

Het Vlaams Centrum voor Adoptie heeft samen met de adoptiediensten onderzoek gedaan naar wat een interlandelijke adoptiedienst moet doen om een samenwerkingsverband te starten en te onderhouden. De conclusie is dat het flink wat middelen vergt, maar dat de investeringen lonen.

Voorts is er de suggestie van de conceptnota om alleen samen te werken met landen die het Verdrag van Den Haag hebben geratificeerd en in praktijk gebracht. De criteria in het verdrag zijn een goede indicator, maar gelden sowieso voor elke adoptie naar België. De diensten kunnen alleen samenwerken met landen die volgens die principes werken, ongeacht of ze het verdrag geratificeerd hebben of niet. Er wordt voorts vastgesteld dat er geen eenduidige band is tussen ratificatie en kwaliteit. Het verdrag laat immers wel wat ruimte voor interpretatie, voor eigen wetgeving en voor verschillende praktijken. Voorts is het ook in landen die het verdrag niet ratificeerden, mogelijk de criteria te laten respecteren door goede samenwerking met zorgvuldig geselecteerde partners.

1.5.4. Bemiddeling – adoptiediensten

De rol van de adoptiediensten is vitaal. Ze hebben een sterk team nodig, zowel op het vlak van schaalgrootte als expertise, en voldoende vaste middelen om op een professionele wijze te werken. Gezien de daling van de ouderbijdragen (en bijgevolg een daling van de beschikbare middelen voor personeel en werking), rijst de vraag of een fusie aangewezen is. Een fusie is een wijze om professionaliteit en schaalgrootte van de teams te versterken. Een fusie zal het financieringsprobleem evenwel niet oplossen. De verwachte efficiëntiewinst kan kleiner zijn dan verwacht. De huidige diensten werken door de beperkte financiering al kostenefficiënt met weinig overheadkosten. Bovendien kost het opstarten en onderhouden van kanalen voor een grote dienst nagenoeg evenveel als voor een kleine dienst. Het schaalvoordeel is beperkt omdat een dienst in elk nieuw land kennis over de lokale procedures en regels moet opbouwen, en op zoek moet naar betrouwbare partners en contactpersonen. Een team kan expertisen delen en uitwisselen, maar de kosten voor opstart en onderhoud van nieuwe samenwerkingsverbanden, worden amper beïnvloed door de omvang van dat team.

Om in een herkomstland een samenwerking voor interlandelijke adoptie te kunnen opstarten, moet een dienst geaccrediteerd zijn of een samenwerkingscontract afsluiten met een dienst die ter plaatse geaccrediteerd is. De vraag rijst of de samenwerkingsverbanden en accreditaties kunnen worden overgedragen bij een fusie. In sommige landen verwacht het Vlaams Centrum voor Adoptie geen problemen omdat de regels er transparant zijn en er geregeld nieuwe accreditaties worden uitgereikt aan nieuwe partners. In andere herkomstlanden wegen de geschiedenis en de tradities van de samenwerking zwaar door, of zijn er meer dan voldoende buitenlandse partners. Die landen zouden het niet opportuun kunnen vinden om de accreditaties te vernieuwen.

Taken die volgens het Vlaams Centrum voor Adoptie gemakkelijker kunnen worden gebundeld, zijn de nazorg, de follow-up en de rapportering. Als er echter een nieuwe structuur voor nodig is, zijn daar ook kosten aan verbonden.

1.5.5. Nazorg

Zowel adoptieouders, adoptiediensten als het Steunpunt Adoptie melden een gebrek aan laagdrempelige nazorg. Verschillende actoren kunnen een rol spelen in een betere aanpak.

Thans vinden adoptieouders gemakkelijk de weg naar de adoptiediensten om antwoord te krijgen op individuele vragen kort na de aankomst van hun kind. De diensten moeten de middelen krijgen om daar op een professionele wijze op te antwoorden. Hoe beter de gezinnen na aankomst begeleid worden, hoe groter de kans op succesvolle integratie. Het Steunpunt Adoptie kan dan een complementaire nazorgopdracht hebben: nazorg in groep, nazorg voor geadopteerden, het ondersteunen van lotgenoten en vrijwilligers, alsook de sensibilisering van en het bevorderen van expertise in de reguliere hulpverlening.

1.6. Inzagerecht – nazorg voor geadopteerden

De suggesties over het inzagerecht en de nazorg voor geadopteerden put het Vlaams Centrum voor Adoptie uit eigen ervaringen, maar ook uit een breinstorm met enkele geadopteerden. Zij vragen een minder formalistisch inzagerecht. De geadopteerde wil zelf beslissen aan wie hij inzage vraagt en waar het dossier wordt ingekeken, met zo weinig mogelijk barrières. Zich tot een overheid wenden, wordt ervaren als een grote stap. Dat het Vlaams Centrum voor Adoptie een kopie bewaart van elk dossier, wordt als positief ervaren.

Wat echter als er aan meer dan alleen maar inzage behoefte is? Uit de breinstorm blijkt dat de geadopteerden niet altijd evenveel vertrouwen hebben in de adoptiedienst. Ze vinden het wel belangrijk dat er één persoon is die met hen het hele traject kan doorlopen. Ze willen een geïntegreerde benadering van de zoektocht, over inzagerecht tot verwerking. Op de vraag wie die begeleiding voor zijn rekening moet nemen, is er geen duidelijk antwoord gekomen. Omdat het antwoord op die vraag niet voor de hand ligt, spreekt de Vlaamse Centrale Autoriteit zich er niet over uit.

1.7. Versnippering van de bevoegdheden

Zowel de gemeenschappen als de federale overheid zijn deels bevoegd voor interlandelijke adoptie. De meerwaarde van een eenheid in visie en praktijk wordt door niemand in twijfel getrokken. Een interfederaal orgaan zou allicht een eenheid van visie teweegbrengen, maar de rechtsonzekerheid bij kandidaat-adoptieouders zal het niet helemaal oplossen want ook de rechtbanken spelen een rol. Zelfs als de bevoegdheden van de Federale Centrale Autoriteit voor de erkenning en de centrale autoriteiten van de gemeenschappen voor het kanaalonderzoek samengevoegd worden, bestaat de kans dat, nadat het adoptiekind in het nieuwe gezin is opgenomen, de adoptie toch niet wordt uitgesproken omdat de rechter autonoom kan oordelen dat de garanties inzake adoptabiliteit en subsidiariteit niet nageleefd zijn.

Dit is een juridisch complex vraagstuk waarbij de overdracht van bevoegdheden in het vizier komt, wat de scope van de conceptnota overstijgt. De uitoefening van de beide bevoegdheden moet echter beter op elkaar afgestemd worden met een gedeelde verantwoordelijkheid voor beide beleidsniveaus.

2. Vragen van de leden

Lorin Parys wijst op een paradox: volgens voorzichtige schattingen groeien wereldwijd acht tot twaalf miljoen kinderen op zonder ouders terwijl het aantal interlandelijke adopties daalt. Dat is mede het gevolg van enkele neveneffecten

van het Verdrag van Den Haag. Landen zijn beschaamd om nog veel kinderen af te staan voor interlandelijke adoptie. Daarbij komt nog dat de interpretatie van het subsidiariteitsbeginsel verschuift. Voor hem is de correcte interpretatie dat het beter is een kind in eigen land te laten als het binnen een redelijke termijn kan worden geadopteerd in de eigen omgeving dan een kind in eigen land in een instelling laten, zonder daar een termijn op te kleven. Vlaanderen moet op internationaal vlak zijn stem laten horen om ervoor te zorgen dat zijn interpretatie van subsidiariteit meer aanhangers vindt en het neveneffect van het Verdrag van Den Haag verdwijnt.

Hij vraagt hoe het adoptietraject korter kan. De diensten voor maatschappelijk onderzoek doen minder onderzoeken dan waarvoor ze gesubsidieerd worden. Hoe komt het dat ze telkens te laat aan het geschiktheidsonderzoek beginnen?

Paradoxaal genoeg zijn er soms meer waarborgen in een land dat het Verdrag van Den Haag niet ratificeerde. Daarom is hij het met de adoptieambtenaar eens dat adoptie niet mag worden beperkt tot verdragslanden.

Hij staat huiverachtig tegenover slechts één dienst voor maatschappelijk onderzoek, waardoor er geen keuze meer is en er geen gezonde concurrentie of expertise-uitwisseling kan zijn.

Een taakuitklaring van het Steunpunt Adoptie is nodig. De nazorg van het Steunpunt Adoptie moet complementair zijn aan de nazorg die de adoptiediensten verlenen. Het bevreedt hem dat het Steunpunt Adoptie daar zoveel geld voor krijgt, maar dat betrokkenen toch nog onvoldoende nazorg zeggen te krijgen.

Hij is het ermee eens dat een ethische commissie niet noodzakelijk is. Dat zou de procedure verzwaren zonder veel bij te dragen. Het Raadgevend Comité kan ook advies geven over ruimere thema's.

Door de adoptiediensten te fuseren tot één, zouden er niet alleen problemen rijzen met cultuurverschillen tussen de diensten, het zou ook kunnen dat het aantal adopties daalt doordat de accreditaties niet kunnen worden overgenomen. Daarenboven zijn de efficiëntiewinsten allicht beperkt.

N-VA is geen voorstander van een interfederaal orgaan. De bevoegdheidsverdeling is voldoende duidelijk. Waar thans enkel een marginale toetsing van het vonnis mogelijk is, zou dat orgaan meer macht hebben, waardoor Vlaanderen een deel van zijn bevoegdheid zou afstaan met een onzekere uitkomst.

De adoptieambtenaar lijkt voorstander van het sluiten van kleine kanalen. Nochtans zijn er landen als Portugal van waaruit er, met beperkte kosten, toch een of twee adopties per jaar zijn. Het zou jammer zijn die te verliezen.

Tot slot vraagt Lorin Parys wat meer detailinformatie over de financiële stromen. Wat heeft de evaluatie van mei 2015 van de diensten voor maatschappelijk onderzoek opgeleverd? Hoewel het werkgebied klein is en de aangelegenheden van uiterst persoonlijke aard, is de verstandhouding tussen de spelers slecht, in Vlaanderen maar ook met het federale niveau. Wat zijn de oorzaken daarvan en wat kan eraan gedaan worden? Hoe kan het traject korter gemaakt worden? Aan elk nieuw toewijzigingsdossier uit Oeganda gaat er extern onderzoek vooraf. Is dat een Vlaamse keuze of legt de Federale Centrale Autoriteit dat op?

Emmily Talpe informeert of herkomstlanden ruimdenkender en hedendaagser worden over de voorwaarden die zij stellen. Moet de decreetgever adoptieouders beter voorbereiden op moeilijke situaties of hun meer nazorg bieden? Wat zijn

doorslaggevende factoren om de samenwerking met een herkomstland stop te zetten? Is dat het aantal kinderen of spelen er financiële motieven? Volgens de adoptieambtenaar kan een financiële component bijdragen tot een betere samenwerking met de herkomstlanden. Wat bedoelt ze daar precies mee? Ze ziet nogal wat overlappingen in de opdrachten van de verschillende instellingen, zeker inzake nazorg. Het is niet duidelijk waar men voor wat terecht kan. Voorts informeert ze wie de vergoeding van contactpersonen best controleert. Het belang van het kind staat centraal. Hoe valt dat te rijmen met enkel adopteren uit landen die het Verdrag van Den Haag ratificeerden?

Elke adoptiedienst werkt anders. De spreekster ziet niet in waarom een fusie niet tot kostenefficiëntie, duidelijkheid en vereenvoudiging kan leiden. Is de weigering om accreditaties over te dragen discretionair? Heeft Vlaanderen daar invloed op?

Voorts wil ze weten of geadopteerden, en vooral dan minderjarigen, voldoende op de hoogte zijn dat ze hun dossier kunnen inkijken. Ze veronderstelt dat adoptieouders soms schrik hebben dat hun kind zijn biologische ouders leert kennen. Ze steunt ten slotte de suggestie dat één contactpersoon het proces begeleidt.

Elke Van den Brandt informeert of een oplossing in eigen land volgens de adoptieambtenaar altijd het belang van het kind het beste dient. Zelfs de beste instelling kan niet op tegen een warm gezin, hoewel er natuurlijk wel uitzonderlijke situaties zijn. Is het nodig de Belgische interpretatie van het Haags Verdrag te herbekijken? Kan Vlaanderen iets leren van adoptieprocedures en kanalen van de buurlanden? Voorts wil ze weten of het objectief klopt dat minder kinderen in aanmerking komen voor adoptie. Of worden ze minder vlot gevonden en moet er meer ingezet worden op kanaalonderzoek? Dat één van de adoptiediensten door intens werk meer kanalen heeft gevonden, betekent toch dat er nog mogelijkheden zijn. Zijn de wachttijden er korter? Kunnen de adoptiediensten als ze meer middelen krijgen, meer kanalen aanboren en dus meer kinderen een toekomst geven? Is het goed meerdere adoptiebureaus te behouden omdat ze door een gezonde wedijver scherp blijven, maar ook van elkaar kunnen leren? Adoptieouders moeten een goed gevoel hebben bij het adoptiebureau en dus tussen meerdere kunnen kiezen.

Elke kandidaat-adoptant wil adopteren in het belang van het kind. De adoptieprocedure is lang en het is daarenboven niet voor iedereen evident om een langere periode in het herkomstland te verblijven. Is de beleving van de kandidaat-adoptanten onderzocht? Zo ja, wat zijn de problemen en hoe kunnen die opgelost worden? Waar is het misgelopen met de Vlaamse adopties uit Oeganda en hoe kunnen dergelijke situaties voortaan vermeden worden? Moeten de bevoegdheden van de Federale Centrale Autoriteit herbekeken worden?

Freya Van den Bossche vraagt hoe de spanningen tussen de overheidsniveaus op korte termijn weggenomen kunnen worden. Is het op middellange termijn beter de bevoegdheden verdeeld te houden of ze samen te voegen? Is het duidelijk wat er effectief gebeurt met de projectsteun? Tot slot wil ze weten hoe er best omgegaan wordt met moeilijk plaatsbare kinderen van wie kandidaat-ouders zeggen dat ze hun draagkracht overschrijden. Hoe ervoor te zorgen dat ook die kinderen een zo goed mogelijke ontwikkeling kennen?

Katrien Schryvers vindt het een goed idee om van het Raadgevend Comité een reflectiekamer te maken. De ethische commissie is niet bedoeld als extra stap in de procedure, wel om de adoptiediensten te adviseren over algemene kwesties en niet over individuele dossiers. Centraal staat interlandelijke adoptie leefbaar houden, kandidaat-adoptanten zoveel mogelijk zekerheid geven, een zo kort

mogelijke procedure, en kinderen die het nodig hebben zo snel mogelijk een warm gezin geven.

Ze kan zich vinden in de verschillende argumenten voor meerdere adoptiediensten maar voor binnenlandse adoptie is wel gekozen voor één dienst. Het is aan het Vlaams Parlement om ook de juiste afweging te maken. Wie kan juridisch advies geven over de gevolgen van fusie op de accreditering? Voorts informeert ze welke gevolgen de herstructurering van de diensten heeft voor kandidaat-adoptanten, onder meer op de wachttijd en de keuze van kanalen.

Kandidaat-adoptanten krijgen een dienst voor maatschappelijk onderzoek toegewezen. Er is geen keuze. De verschillen in beoordeling tussen de diensten zijn veel te groot. Hoe kan dat aangepakt worden als er meerdere diensten blijven bestaan?

Tinne Rombouts informeert naar de redenen waarom de adoptiediensten een andere aanpak van kanalenonderzoek hebben en wat ze nodig hebben om dat goed te doen. In niet-Haagse landen is adoptie allicht nog meer in het belang van het kind, ook zij wil die niet uitsluiten. Negatieve berichten over adoptie zijn vaak terug te brengen tot een verdachtmaking in een dossier, soms zonder grond, wat ertoe leidt dat heel wat andere kandidaat-adoptieouders langer moeten wachten en de procedures zwaarder worden. Hoe kunnen die sneller weerlegd worden?

Ariane Van den Berghe ziet wel verschil tussen landen die Den Haag ratificeerden en andere in de manier waarop een centrale autoriteit op zoek gaat naar voldoende waarborgen, bijvoorbeeld op het vlak van adoptabiliteit en subsidiariteit. Als een land het verdrag ratificeert en de toetreding wordt aanvaard door het Haags Bureau, wordt Vlaanderen verondersteld op basis daarvan samen te werken. Nochtans lopen de interpretaties van de verdragsbepalingen in de herkomstlanden sterk uiteen, van zeer strikt tot heel ruim. Het verdrag zegt alleen: "All due precautions have to be taken.". De marge om in die gevallen zelf te oordelen en eventueel bij te sturen is kleiner. In niet-Haagse landen kan Vlaanderen in afspraak met zijn partners bepalen waar de standaard ligt.

Het klopt dat de voorbereidingsprocedure in België nog behoorlijk wat tijd vraagt, deels door de lange wachttijden voor tussenvonnissen en geschiktheidsvonnissen. De doorlooptijden bij de diensten voor maatschappelijk onderzoek zijn wel korter dan enkele jaren geleden. Het onderzoek bij de diensten voor maatschappelijk onderzoek ging over het feedbackgesprek. Het rapport is bezorgd aan het Vlaams Parlement.

Het Steunpunt Adoptie en de adoptiediensten werken samen met het Vlaams Centrum voor Adoptie aan een bijsturing van de voorbereiding zodat adoptieouders hun draagkracht goed kunnen inschatten en om kandidaten beter voor te bereiden op de adoptie van kinderen met specifieke behoeften. Ook de kwaliteit van de bemiddeling en een goede ondersteuning tijdens de wachttijd spelen daarin een belangrijke rol. Diensten moeten over voldoende mankracht, middelen, expertise en schaalgrootte beschikken om al die taken goed te vervullen. Thans gaat het overgrote deel van de middelen naar voorbereiding en geschiktheid, en slechts een beperkt aandeel naar bemiddeling en nazorg. In die twee onderdelen moet meer en beter geïnvesteerd worden.

Eens kandidaat-adoptieouders een contract gesloten hebben met een adoptiedienst en ervoor betaald hebben, kunnen ze moeilijk de overstap maken van de ene naar de andere dienst. Dat kan niet opgelost worden met een fusie, want ook dan worden er kosten betaald als een dossier naar het herkomstland wordt gezonden. Ook binnen één dienst is de overstap tussen kanalen niet altijd even

gemakkelijk. Een fusie mag in ieder geval geen verlenging van de wachttijd en evenmin een verhoging van de kosten betekenen.

Met jongere geadopteerde kinderen is het moeilijk communiceren. Allicht zijn heel wat onder hen nog niet van het inzagerecht op de hoogte. Er wordt gewerkt aan een betere voorlichting, maar dat is niet zo evident.

Of een kanaal goed loopt is een gedeelde verantwoordelijkheid van het Vlaams Centrum voor Adoptie en de adoptiediensten. Beide partijen moeten zo goed mogelijk samenwerken voor toezicht op projectsteun, voor controle op de bestedingen enzovoort.

De verschillen in wachttijd zijn groot. Dat is soms het gevolg van het profiel van de kinderen, maar ook van het kanaal. Het wijzigt ook, zo ging het ooit snel in Ethiopië, maar nu bijzonder traag. Voor sommige nieuwe kanalen zijn de wachttijden relatief beperkt. Een aantal landen beperkt ook het aantal dossiers dat een adoptieland mag opsturen. Dergelijke quota hebben in Thailand gezorgd voor een daling van de wachttijd.

Meer middelen zijn nodig voor een betere begeleiding van kandidaat-adoptieouders en om het professioneel handelen van de diensten te versterken. Dat laatste kan leiden tot meer kanaalonderzoeken, maar allicht niet tot een spectaculaire stijging van het aantal adopties. In heel wat landen is de behoefte aan adoptie gedaald. Daarnaast is er een verschuiving. Waar voorheen bijvoorbeeld Zuid-Amerikaanse en Aziatische landen (zoals China) adoptieouders nodig hadden, zijn dat thans vooral Afrikaanse landen.

3. Uiteenzetting door Sarah Quintens en Greet Pauwels, Vereniging voor Adoptiekind en Gezin vzw

3.1. Context

Greet Pauwels vertegenwoordigt de Vereniging voor Adoptiekind en Gezin, wat een vereniging is van en voor geadopteerden, adoptieouders en kandidaat-adoptieouders. De vereniging bestaat al meer dan vijftientwintig jaar en heeft een zeshonderdtal leden, voornamelijk adoptieouders en geadopteerden, maar ook wat sympathisanten. In haar werking staan de belangen van het kind centraal, gebaseerd op de principes van het Haags Verdrag. De werking steunt volledig op vrijwilligerswerk. De vereniging doet aan belangenverdediging door een spreekbuis te zijn en een signaalfunctie te vervullen bij overheid en adoptie-professionelen, met wie ze samenwerkt en geregeld overlegt.

Als ervaringsdeskundigen biedt de vereniging haar leden ook nazorg aan tijdens ontmoetings- en vormingsmomenten, en andere activiteiten in heel Vlaanderen. Ze organiseert een dag van de adoptie, een familiedag en een dag van de geadopteerde. Ze brengt driemaandelijks een kwalitatief adoptietijdschrift uit, heeft een Facebookpagina, een website, een eigen bibliotheek met adoptiegerelateerde boeken en beheert een secretariaat met mail- en telefoonpermanentie.

Om commentaar te geven op de evoluties en de conceptnota, organiseerde de Vereniging voor Adoptiekind en Gezin samen met het Steunpunt Adoptie op 16 februari 2016 een debatavond. Enkele stellingen uit de conceptnota en knelpunten in het adoptiebeleid dienden als uitgangspunten voor de discussie waaruit een aanbevelingsnota gedistilleerd is.

3.2. Principes

3.2.1. *Belang van het kind*

Twee principes staan centraal bij adoptie; het eerste het belang van het kind, aldus *Sarah Quintens*. Die term wordt te pas en te onpas gebruikt als argument pro en contra. Ze zal dit principe niet benaderen vanuit algemeen, filosofisch standpunt, maar wel vanuit wat het in het concrete leven betekent. Het Vlaams Parlement is allicht gefocust op institutionele beleidskeuzes, politieke compromissen, cijfers en centen, maar de essentie van adoptie is de levensbepalende beslissing om een kind uit zijn land en cultuur weg te nemen en te laten opgroeien in een liefdevol gezin in Vlaanderen omdat dit de beste optie is voor het kind. Het decreetale kader en de uitvoering ervan bepalen waar kinderen terechtkomen, of de adoptieouders goed voorbereid zijn en gesteund worden, en of de geadopteerden erop mogen vertrouwen dat hun dossier met het afstandsverhaal correct is.

3.2.2. *Transparant en eenduidig beleid*

Een overheid die adoptie faciliteert, moet ook de nodige waarborgen bieden dat dit beleid voldoet aan alle kwaliteitseisen conform het Verdrag van Den Haag. Dat betekent concreet dat de sector de kans moet krijgen om in een solide en duidelijke structuur die garanties waar te maken. De situatie van de kandidaat-adoptieouders en het huidige nazorgbeleid zijn twee duidelijke indicaties dat het decreet van 20 januari 2012 faalt. Daarom vraagt de vereniging om de werking van de verschillende instanties grondig te herbekijken in het licht van de principes. Daarnaast moet er werk gemaakt worden van een verduidelijking van de taken en bevoegdheden van bepaalde actoren. Tot slot, en dan pas, moet bekeken worden of het opportuun is dat de diensten worden samengevoegd.

3.3. Aanbevelingen

Vooreerst wordt het waarborgen van de principes van het Verdrag van Den Haag inzake individuele dossiers belangrijker geacht dan de vraag of een land dat verdrag heeft ondertekend, aldus *Greet Pauwels*. Landen kunnen het verdrag niet geratificeerd hebben uit schaamte, omdat ze hun eigen kinderen niet kunnen opvangen, om economische of politieke redenen. Voor de vereniging is het basisprincipe dat een kind moet opgroeien in een warme gezinssituatie, als dat niet kan in het eigen land, dan in het buitenland. Dat een kind tot zijn volwassenheid in een instelling in eigen land moet blijven, strookt volgens de Vereniging voor Adoptiekind en Gezin niet met het principe van het verdrag. De overheid moet erop toezien dat principes van het Haags Verdrag worden gerespecteerd in alle herkomstlanden, want ook in landen die het verdrag wel ratificeerden, loopt het soms fout.

Volgens *Sarah Quintens* is het de afgelopen maanden nogmaals gebleken dat een van de belangrijkste pijnpunten in het huidige adoptielandschap de samenwerking is tussen de Federale en de Vlaamse Centrale Autoriteit. De aanwezigen op de debatavond waren niet voor een interfederale structuur, omdat de Vlaamse Centrale Autoriteit daardoor mogelijk minder bevoegdheden zou krijgen. Iedere actor moet zijn rol spelen. Uiteraard moet er meer overleg zijn en moeten ze werken vanuit één visie. Vrijblijvend overleg of gezond verstand volstaan niet. Er is een duidelijk wetgevend kader nodig dat de Federale en de Vlaamse Centrale Autoriteit verplicht om hun beleid op elkaar af te stemmen. Voorts moeten beide, vooraleer een kanaal te openen, tot overeenstemming komen.

Greet Pauwels zegt dat de meerderheid de oprichting van een ethische commissie naast de kwestie vond. Ze zijn van oordeel dat de bestaande actoren meer

middelen moeten krijgen om ethisch tewerk te gaan. De Vereniging voor Adoptiekind en Gezin vindt een onafhankelijke ombudsdienst voor klachten over de adoptieprocedure en de adoptiediensten wel nodig. Die overkoepelende en interfederale dienst moet daadkrachtig zijn en daadwerkelijk gezag uitoefenen.

De Vereniging voor Adoptiekind en Gezin vraagt ook meer in te zetten op proactief kanalenonderzoek, aldus *Sarah Quintens*. Daarmee bedoelt ze niet dat er krampachtig moet worden gezocht naar kinderen voor ouders, maar wel dat er geïnvesteerd wordt in solide en sterke kanalen via dewelke kinderen in nood de weg vinden naar een liefdevol gezin. Zonder dergelijke investeringen zullen er geen interlandelijke adopties meer zijn. Het kanaalonderzoek moet wel gericht zijn op daar waar de behoeften het grootst zijn. Het Vlaams Centrum voor Adoptie dient te fungeren als waakhond die continu kwalitatieve en kwantitatieve controles steekproefsgewijs uitvoert. Uit de debatten kwam duidelijk naar voren dat de deelnemers tegen subsidies zijn voor quota, wat voor hen niet de juiste stimulans is voor kwaliteit. Dat zou in het decreet moeten worden veranderd.

Greet Pauwels zegt voorts dat (kandidaat-)adoptieouders de visie en persoonlijke benadering van elke adoptiedienst waarderen. Daarnaast heeft elke dienst een vertrouwensrelatie met de herkomstlanden. Een betere samenwerking tussen de adoptiediensten is vooral voor moeilijk plaatsbare kinderen wel nodig. Thans vergt de overstap van het ene naar het andere adoptiebureau heel wat administratie en kosten. In het belang van het kind moet dat gemakkelijker kunnen. Voorts moet de administratie ook uniformer en transparanter verlopen.

De deelnemers suggereerden ook een algemene prewachtlijst, bijvoorbeeld beheerd door het Vlaams Centrum voor Adoptie, waaruit blijkt in welke landen de groep van kinderen die behoefte heeft aan adoptieouders het grootste is. De lijst kan maandelijks bezorgd worden aan kandidaat-adoptieouders zodat ze gerichter kunnen doorstromen naar adoptiebureaus die grote behoefte hebben aan kandidaat-adoptieouders.

Sarah Quintens zegt dat de ervaringsdeskundigen het erover eens waren dat nazorg ondersteuning betekent voor de adoptiedriehoek inzake identiteit, roots, afstaan en afgestaan worden, hechting en special needs, opvoedingsondersteuning, psychologische begeleiding, maar ook juridische en administratieve ondersteuning over de procedure. Aan een goed nazorgbeleid zien ervaringsdeskundigen twee componenten: de professionele nazorg complementair en evenwaardig aan de nazorg voor en door ervaringsdeskundigen. Laagdrempelig eerstelijnscontact is de eerste en grootste behoefte. Dat contact kan door ervaringsdeskundigen verzorgd worden. Tweedelijnsnazorgtaken worden dan best toevertrouwd aan professionals. De Vereniging voor Adoptiekind en Gezin is de mening toegedaan dat ervaringsdeskundigheid in adoptie stiefmoederlijk behandeld is, terwijl het in de welzijns- en gezondheidssector al jaren een erkende waarde is.

Greet Pauwels wijst erop dat de decretale bepalingen over nazorg te vaag en te versnipperd zijn. Daardoor is het onduidelijk wat er is en tot wie men zich kan wenden. Zo worden er bijvoorbeeld nog veel professionele nazorgvragen gesteld aan de adoptiediensten en de Vereniging voor Adoptiekind en Gezin, en niet aan het Steunpunt Adoptie. Dat komt allicht door een gebrek aan laagdrempeligheid en toegankelijkheid, ook lopen adoptieouders en geadopteerden vaak aan tegen een te enge academische benadering van de professionals. Dat schrikt hen af waardoor ze elders hulp zoeken of zich wenden tot lotgenoten.

Decretaal worden alle middelen voor nazorg aan het Steunpunt Adoptie toegekend. Het niet onbelangrijke eerstelijnsaanbod door de ervaringsdeskundigen van de Vereniging voor Adoptiekind en Gezin, Geadopteerd.be en Adopted

People United kent geen enkele financiële ondersteuning. De vereniging betreurt dat onevenwicht dat haar werking hypothekeert en het risico inhoudt dat de ervaringsdeskundigheid verloren gaat. Reeds meerdere malen vroeg de Vereniging voor Adoptiekind en Gezin structurele financiële ondersteuning van onafhankelijke nazorgprojecten, complementair aan de professionele nazorg van het Steunpunt Adoptie. Helaas zonder duidelijk antwoord. Misschien komt dat er bij de wijziging van het decreet.

Volgens *Sarah Quintens* vraagt de Vereniging voor Adoptiekind en Gezin een duidelijk wettelijk kader voor nazorg die toegankelijk is voor iedereen alsook het behoud van een gecentraliseerd steunpunt voor nazorg. Heel wat geadopteerden en adoptieouders namen enkele jaren geleden deel aan de Staten-Generaal in voorbereiding op het decreet van 20 januari 2012. Omdat er toen een groot en erg verspreid nazorgaanbod was, het ene al wat dubieuzer dan het andere, werd terecht gekozen voor één Steunpunt Adoptie en voor een duidelijk en zorgzaam nazorgbeleid.

De follow-up van de adoptieouders en de gezinnen door de adoptiediensten is maar een klein deel van de nazorg. Het leeuwendeel moet bij het Steunpunt Adoptie blijven. Adoptieouders mogen dan wel een vertrouwensband hebben met de adoptiediensten, geadopteerden niet. Daarbij komt nog dat er soms een loyaliteitsconflict is ten opzichte van de ouders, wat de zaken bemoeilijkt. De Vereniging voor Adoptiekind en Gezin is dan ook voorstander van een centraal en onafhankelijk steunpunt. Het is daarnaast niet wijs die taken toe te kennen aan diensten die al moeite hebben hun hoofdtakenpakket goed uit te voeren. Ze kunnen beter focussen op een degelijk kanaalonderzoek, zonder dat ze nog tijd en geld dienen te besteden aan nazorg.

4. Vragen van de leden

Het belang van ervaringsdeskundigheid, dat ook blijkt in wetenschappelijke literatuur, is duidelijk overgekomen. Voor *Lorin Parys* hebben ervaringsdeskundigen en hun organisaties een duidelijke rol in het adoptielandschap. Het Vlaams Parlement dient na te gaan hoe een vrijwilligersorganisatie op gepaste wijze te steunen. De vrijwilligersorganisaties zien geen heil in fusie van de adoptiediensten, noch in het interfederaliseren van de Federale en de Vlaamse Centrale Autoriteit, noch in een aparte ethische commissie, maar vragen wel meer en beter kanaalonderzoek en meer in te zetten op de nazorg. Hij vindt het idee van één prewachtlijst interessant omdat het voor de meeste kandidaat-adoptieouders niet zoveel uitmaakt uit welk land ze adopteren. Het is misschien een goed alternatief voor een fusie tot één adoptiedienst. Hij vraagt of het een goed idee zou zijn om de adoptiedriehoek beter te verankeren in de raden van bestuur van de verschillende betrokkenen.

Elke Van den Brandt informeert waar er bij een screening van de huidige diensten op moet worden gelet. Ze wil voorts graag weten of adoptie al behandeld is door de federale en Vlaamse ombudsdiensten. Is een aparte dienst nodig, of volstaat het dat de huidige ombudsdiensten er meer aandacht aan schenken en een kader uitwerken? Wat hebben ervaringsdeskundigen en hun organisaties nodig om hun rol in de nazorg ten volle te kunnen vervullen? Vinden geadopteerden en adoptieouders het nodig dat ze op één persoon een beroep kunnen doen om hen tijdens het traject te begeleiden?

Emmily Talpe garandeert dat in het nieuwe kader het kind ook centraal zal staan. Nazorg zit inderdaad verspreid over verschillende diensten en er is nogal wat onduidelijkheid. Ervaringsdeskundigen kunnen een belangrijke rol spelen. De commissie moet zich zeker buigen over een betere afbakening en verdeling van de nazorgtaken en de structurele ondersteuning van alle organisaties die nazorg

verlenen. Ze informeert of vooral de adoptieouders of de geadopteerden hun weg vinden naar hun belangenverdedigers. En als een groep minder goed de weg vindt, hoe kan dat dan beter? Hoe zouden de verschillende betrokkenen bij de nazorg beter kunnen samenwerken of overleggen?

Freya Van den Bossche is tevreden met de heldere standpunten waar het Vlaams Parlement iets mee aankan. Het pleidooi voor een onafhankelijke ombudsdienst betekent dat de diensten die thans die taak moeten opnemen, falen. Hoe falen ze en welke vorm van begeleiding is nodig, hoewel die er misschien wel op papier maar niet in de feiten is?

Lorin Parys heeft cijfers over hoeveel klachten over adoptiediensten er behandeld zijn door de adoptiediensten, het Vlaams Centrum voor Adoptie en de Vlaamse Ombudsdienst. De Vlaamse Ombudsdienst heeft er geen enkele behandeld. Dat kan zijn omdat alles goed werkt. Hij is geen voorstander van een aparte ombudsdienst. Hij informeert of klachten voldoende doorstromen naar de Vlaamse Ombudsdienst, en of die voldoende capaciteit heeft voor de behandeling ervan.

Katrien Schryvers legt uit dat een ethische commissie als beleidsadviseur optreedt vooraleer er beslissingen genomen worden. Bij de Vlaamse Ombudsdienst kan een individu een klacht indienen. Een afzonderlijke dienst is allicht niet nodig hoewel mensen wel beter hun weg moeten kunnen vinden. Ze is het eens met het belang van de inbreng van ervaringsdeskundigen. De organisatie vertegenwoordigt zowel geadopteerden als adoptieouders. De spreekster vraagt of dat niet voor spanningen zorgt. Of is er een afzonderlijk aanbod, ook in de nazorg?

Sarah Quintens bedoelt met een onafhankelijke ombudsdienst geen onafhankelijke structuur, maar een dienst die onafhankelijk en objectief kan oordelen. Ze is verrast dat men met adoptie ook bij de Vlaamse Ombudsdienst terecht kan. Adoptie is een specifieke materie. Ze hoopt dat de dienst de regels en de geplogenheden in de sector voldoende beheerst.

Op heel wat fora, ook in het Raadgevend Comité, wordt het belang van ervaringsdeskundigheid niet aanvaard. Velen vinden dat alles wetenschappelijk bewezen moet zijn, wat verhindert dat bepaalde problemen aangepakt worden. De vrijwilligersorganisaties zijn voorstander van een structurele vertegenwoordiging van de adoptiedriehoek, onder meer in de raad van bestuur van het Steunpunt Adoptie.

Omdat de ervaringsdeskundigenorganisaties ook belangenbehartiger zijn, kan het Steunpunt Adoptie niet alle activiteiten steunen. Om op een onafhankelijke manier te kunnen werken, moeten organisaties daarom projecten kunnen indienen die financieel ondersteund worden.

Voorheen waren er aparte belangenverenigingen voor adoptieouders en geadopteerden. Samenwerken is niet evident en er zijn geregeld discussies. Maar de belangen lopen wel gelijk, wat goed is voor het adoptiekind is ook goed voor de (kandidaat-)adoptieouders. Precies daarom hebben adoptieouders en geadopteerden hun krachten gebundeld.

Bij de screening van de adoptiediensten moet vooral nagegaan worden of de middelen efficiënt ingezet worden, en of hun beleid transparant en duidelijk is. Zo is het soms vaag hoe de wachtlijsten samengesteld worden.

5. Uiteenzetting door Inge Demol, directeur van het Steunpunt Adoptie

Inge Demol herinnert eraan dat de afgelopen maanden rumoerig waren voor adoptie in Vlaanderen. Het Steunpunt Adoptie werkte mee aan de discussieavond waarvan de Vereniging voor Adoptiekind en Gezin de stellingen heeft toegelicht. Ze zal zich beperken tot de conceptnota, waarover ze haar waardering uitdrukt.

5.1. Ethisch kader bij adoptie

Voor al de ethische invalshoek draagt haar appreciatie weg. Samenwerking met landen die het Verdrag van Den Haag ratificeerden, biedt volgens het Steunpunt Adoptie de beste bescherming voor het te adopteren kind, ook al garandeert het geen foutloos parcours. Overheden en adoptiediensten leveren trouwens de meeste inspanningen om te controleren of niet-verdragslanden in overeenstemming met de Haagse principes werken.

Ook het Steunpunt Adoptie vindt dat het Raadgevend Comité van het Vlaams Centrum voor Adoptie goed geplaatst is om ethiek een plaats te geven. Een ethicus zou een licht kunnen werpen op wat daar besproken wordt. Daarnaast is het de taak van de overheid en van de betrokken diensten om samen de maatschappij te sensibiliseren dat er gezinnen en ouders gezocht worden voor kinderen. Niet omgekeerd, want dit beeld leeft helaas nog steeds. Adopties mogen pas tot stand komen als het belang van het kind gerespecteerd wordt. Gelukkig vertrekken alle diensten in adoptie vanuit dit principe. Zoals geadopteerden vragen, moet ook hun belang op lange termijn voor ogen gehouden worden met identificeerbare gegevens en voldoende zorg voor hen maar ook voor hun geboortelouders. De spreekster pleit voor openheid.

5.2. Waarom individuele nazorg best behouden blijft bij het Steunpunt Adoptie

Ondanks het goede werk van de drie interlandelijke adoptiediensten, zijn er soms problemen. Dat adoptie niet altijd rozengeur en maneschijn is, is een taboe. Ouders en kinderen moeten wennen aan elkaar en soms klikt het niet. Dan moeten ze ook bij een onafhankelijke dienst als het Steunpunt Adoptie terecht kunnen, waarmee Inge Demol niet wil zeggen dat het de alleen aanbieder van nazorg moet zijn. Adoptieouders en geadopteerden moeten de keuze hebben.

Het Steunpunt Adoptie beschikt over een multidisciplinair nazorgteam bestaande uit één psychologe, één orthopedagoge en twee maatschappelijk assistenten, met dertien tot dertig jaar ervaring. Dat het Steunpunt Adoptie goed werk levert en een behoefte vervult, blijkt uit de reacties van betrokkenen, maar ook uit de verdubbeling van het aantal nazorgvragen in 2015. Daar worden de individuele contacten na groepsbijeenkomsten voor vorming en nazorg van geadopteerden en adoptieouders, nog niet bijgeteld.

Het Steunpunt Adoptie registreert elke vraag in een onlineregistratiesysteem. Die goede registratie maakt het mogelijk algemene lijnen te concluderen, die te delen met geïnteresseerden en aanbevelingen te doen. In april 2016 zal dat uitgebreider aan bod komen bij de presentatie van het jaarverslag. De meeste contacten verlopen telefonisch of per mail, 15 percent face to face en 5 percent via de sociale media. Het Steunpunt Adoptie wil daar meer op inzetten om geadopteerde tieners gemakkelijker te bereiken.

Adoptieouders die een tweede kind willen adopteren moeten bij een onafhankelijke organisatie zoals Steunpunt Adoptie terecht kunnen. Ze vinden het immers moeilijk om zich kwetsbaar op te stellen bij de dienst die de bemiddeling voor hun tweede of derde kind zal verzorgen. Dat argument staat ook in het

nazorgonderzoek van de UGent uit 2010, in de conclusies van de Staten-Generaal van 2010 en in een onderzoek dat in 2015 in Nederland is gevoerd. Het nazorgonderzoek concludeert dat een scheiding tussen de rapportageplicht tegenover de herkomstlanden, en de emotionele en andere ondersteuning nodig is. Het gaat hier niet over de kwaliteit van de nazorg, maar over wie de nazorg aanbiedt. Ook geadopteerden hebben een plaats nodig waar er geen verleden is, noch van henzelf, noch van hun ouders. Iedereen heeft het recht op een schone lei. Daarnaast hebben ook geadopteerden of hun ouders die werkten met een dienst die niet meer bestaat, recht op individuele nazorg.

Tijdens de Staten-Generaal in 2010 heeft de overheid ervoor gekozen om alle nazorg te centraliseren bij het Steunpunt Adoptie. Als antwoord op de vraag 'Hoe wordt de nazorg best structureel uitgebouwd in de adoptiesector?' antwoordt de werkgroep Nazorg dat er een tweede pijler nodig is, naast de verplichte follow-up op vraag van de herkomstlanden, en dat die het best gesitueerd wordt bij het Steunpunt Adoptie. Dat staat in contrast met de vraag van de conceptnota om de nazorg meer te spreiden. Het Steunpunt Adoptie is niet tegen meer keuzevrijheid en pleit voor een samenwerkingsmodel.

In 2015 is in Nederland onderzocht wat er nodig is aan specifieke adoptienazorg. Het onderzoek deed heel wat aanbevelingen voor de Stichting Adoptievoorzieningen, een zusterorganisatie van het Steunpunt Adoptie. Die ontwikkelde op basis van de adviezen een welkomstbox voor nieuwe adoptiegezinnen, met een overzicht van het nazorgaanbod, niet alleen van de stichting zelf, maar ook van de adoptiesector en de reguliere hulpverlening. Dergelijke box kan ook in Vlaanderen het nazorgaanbod beter bekend en toegankelijker maken, waardoor gezinnen in een periode van vaak grote onzekerheid beter gesteund worden.

Voor het Steunpunt Adoptie is ervaringsdeskundigheid belangrijk. In de sector zal daar de komende maanden een debat over gevoerd worden. Het Steunpunt Adoptie is een expertisecentrum, dat over adoptie leert uit wetenschappelijk onderzoek, uit literatuur, maar het verhoogt zijn expertise vooral door te praten met adoptiebetrokkenden. Dat is een voorwaarde om goede en onderbouwde vorming, voorbereiding en begeleiding te kunnen geven. Met verschillende enquêtes, focusgroepen en gesprekken met adoptieouders en geadopteerden, een betere samenwerking met de Vereniging voor Adoptiekind en Gezin timmert het Steunpunt Adoptie volop aan die weg, zowel intern als in samenwerking met reguliere diensten. De spreekster verwijst naar de vormingen samen met de reguliere hulpverlening en intervisienetwerken, waar er nog heel wat groei mogelijk is. Het Steunpunt Adoptie droomt van digitale leerplatformen, waar de actoren van elkaar kunnen leren en wil een tienerwerking op poten zetten. Opnieuw pleit het Steunpunt Adoptie voor een samenwerkingsmodel. Er zijn redenen genoeg waarom het in het belang is van de adoptiegezinnen en de geadopteerden dat de individuele nazorg bij het Steunpunt Adoptie blijft.

Het afstemmingscentrum staat niet in de conceptnota maar is een goed initiatief. Betrokkenen kunnen in het afstammingscentrum terecht voor hun zoekvragen. Het is een onafhankelijk centrum, dat steunt op de zorgethiek en geen onderscheid maakt tussen technische en emotionele ondersteuning. Een betere samenwerking van al wie kinderen steunt bij het zoeken naar hun roots, zou de dienstverlening ten goede komen. De link met andere domeinen, zoals de donorkinderen en andere doelgroepen, is een meerwaarde voor de verdere expertise-uitbouw en de verdieping van de thematiek. Vooral ethisch verantwoord gebruikmaken van DNA-onderzoek, is een boeiende uitdaging waaraan het Steunpunt Adoptie graag wil bijdragen. Het Steunpunt Adoptie heeft geen pasklaar antwoord maar wel expertise in die aangelegenheden.

5.3. Eén adoptiedienst?

De opstellers van de conceptnota stellen het behoud van drie afzonderlijke interlandelijke adoptiediensten in vraag vanuit de zorg voor het behoud van expertise. Het Steunpunt Adoptie is daar ook bezorgd over, net als over de problemen die een fusie zal geven voor accreditatie in de herkomstlanden. Een extra moeilijkheid is dat het samensmelten van organisaties met een eigen beroepscultuur en eigen waarden mensen onzeker maakt en bedreigend aanvoelt. Tegelijk is het een debat waard. De drie diensten zijn klein en hebben het financieel niet altijd even gemakkelijk, misschien is één dienst die de expertise bundelt, het beste voor adoptieouders en geadopteerden. Het Steunpunt Adoptie heeft zelf een fusie achter de rug en weet dat het voor onrust zorgt. Uiteindelijk is het een goede zaak gebleken. Dat is allicht ook mogelijk bij de adoptiediensten.

6. Vragen van de leden

Lorin Parys wil meer informatie over de werking van het Steunpunt Adoptie dat ongeveer een half miljoen euro per jaar subsidies krijgt. Hoeveel personen werken er en wat zijn hun taken?

Dat kandidaat-adoptieouders, na zich te informeren, beslissen dat adoptie niet voor hen is, is goed voor de kinderen. Is die uitval te groot of te klein? De kritiek dat het Steunpunt Adoptie te streng is, waardoor er te veel mensen afhaken, is waarschijnlijk mede het gevolg van het feit dat het zowel verantwoordelijk is voor de selectie aan het begin als voor de nazorg. Het Steunpunt Adoptie ziet hoe fout het soms loopt, en past daaraan dan allicht het voorbereidingstraject wat aan. De uitval is behoorlijk groot: na de informatiesessie van 2013 zijn 43 van de 230 kandidaten gestopt, na die van 2014 37 van de 219. Van de twaalf mannelijke holebi's zijn er in 2013 elf afgevallen. In 2014 hebben er zich vijftien aangemeld en zijn er vier na de informatiesessie afgevallen. Wat er op de infosessies verteld wordt, heeft een grote impact. Heeft het grote verschil te maken met de kanalen die op dat moment beschikbaar waren? Hoewel het niet mogelijk is de uitval te vergelijken met vroeger, baart het toch zorgen.

Emmily Talpe informeert of het formeel standpunt van het Steunpunt Adoptie is om enkel te werken met landen die het Verdrag van Den Haag ondertekend hebben. De Vereniging voor Adoptiekind en Gezin uit geen kritiek op de nazorg van het Steunpunt Adoptie, maar is voor een complementair en laagdrempelig aanbod. Ze wil voorts de redenen kennen voor de opmerkelijke stijging van het aantal aanvragen tot nazorg. Komen die vooral van adoptieouders of geadopteerden? Wat vindt het Steunpunt Adoptie van structurele ondersteuning voor projecten zoals voorgesteld door de Vereniging voor Adoptiekind en Gezin?

Elke Van den Brandt vraagt of het Steunpunt Adoptie achter de standpunten van de discussieavond staat zoals die door de Vereniging voor Adoptiekind en Gezin vertolkt zijn. Ook zij wil de mening van het Steunpunt Adoptie kennen over projectsteun aan de Vereniging voor Adoptiekind en Gezin. Of zijn er betere manieren van samenwerking?

Uit haar contacten met kandidaat-adoptieouders leert het parlementslid dat zij steeds het belang van het kind vooropstellen en de adoptiebureaus dus niet zien als organen die voor hen een kind zullen zoeken zonder meer. Bij wie heerst dan volgens het Steunpunt Adoptie nog te veel het idee dat er kinderen gezocht worden voor ouders?

Omdat er heel wat pleegouders te kort zijn, is er gevraagd om ook die vorm van ouderzorg op de informatiesessies toe te lichten. Verloopt de samenwerking tussen het Steunpunt Adoptie en de Pleegzorg Vlaanderen vlot?

Katrien Schryvers informeert naar de redenen voor het grote verschil tussen het aantal infosessies en het aantal voorbereidingscursussen. Waarom stoppen mensen?

In het decreet van 20 januari 2012 kreeg het Steunpunt Adoptie een uitgebreid takenpakket, dat nogmaals uitgebreid werd met het decreet Binnenlandse Adoptie van 3 juli 2015. De conceptnota spreekt van taakuitzuivering, net als mevrouw Van den Berghe. In haar uiteenzetting focust mevrouw Demol op nazorg. Wat denkt het Steunpunt Adoptie zelf over zijn takenpakket?

Inge Demol zegt dat voor het Steunpunt Adoptie negen personen werken, goed voor zes vte. Vijf tot zes personeelsleden houden zich bezig met voorbereiding en nazorg. Het Steunpunt Adoptie gelooft heel sterk in het doortrekken van de ervaringen uit de nazorg in de voorbereidingen, maar is er zich van bewust dat de zware probleemgevallen die het tegenkomt in de nazorg, niet representatief zijn. Een deskundige van de VUB ziet 10 percent zeer zware problemen en 10 percent hulpvragen. In 80 percent van de gevallen loopt het goed. Het Steunpunt Adoptie krijgt kleinere, praktische vragen voor nazorg maar ook zeer zware problemen voorgeschoteld waar het zelf geen oplossing voor weet en dat hoeft ook niet. Het kan wel mensen correct naar het reguliere aanbod doorverwijzen.

Na de informatiesessies haakt inderdaad een groot percentage van de geïnteresseerden af, maar de volledige verantwoordelijkheid daarvoor bij het Steunpunt Adoptie leggen is niet correct. Infosessies geven is boeiend maar ook ondankbaar. Het Steunpunt Adoptie is wettelijk verplicht om bepaalde gegevens te geven, waaronder ook cijfers en die zijn niet altijd bemoedigend. De UGent voert een onderzoek naar de invloed van de infosessies op het enthousiasme en de motivering van de kandidaat-adoptieouders. In 2013 waren er niet zoveel buitenlandse kanalen die mannelijke holebi's als ouders aanvaardden. Het jaar daarna waren er meer kanalen en bijgevolg minder afhakers.

Het zijn niet de kandidaat-adoptieouders, maar de man in de straat die een verkeerd beeld heeft van de motieven voor adoptie: niet kinderen voor ouders, maar ouders voor kinderen. Om dat maatschappelijke beeld te wijzigen, is sensibilisering nodig. Vanuit het oogpunt van kinderen kijken, is wat het Steunpunt Adoptie ook bijbrengt op zijn vormingssessies voor grootouders van adoptiekinderen. Daarnaast zorgt het dat ook het perspectief van de geboorteouders in al zijn activiteiten duidelijk wordt.

Het klopt dat het Steunpunt Adoptie veel taken heeft. Het heeft alle taken van de vier gefuseerde organisaties overgenomen. Het takenpakket is vaag en diffuus, wat ook in de conceptnota staat. Het Steunpunt Adoptie is sterk in voor- en nazorg. Het is niet dat het als enige wil instaan voor nazorg, maar geadopteerden en adoptieouders hebben duidelijk behoefte aan een onafhankelijke dienst voor nazorgvragen. Die dienst moet blijven bestaan. Een voorbeeld van een vage taak is dat het Steunpunt Adoptie het aanspreek- en oriëntatiepunt moet zijn voor geadopteerden, afstandsouders en adoptieouders. Het Steunpunt Adoptie heeft bijvoorbeeld veel tijd gestopt in de oprichting van een info- en documentatiecentrum, maar dat kan geen eindpunt zijn.

Lorin Parys informeert wat het Steunpunt Adoptie vindt van een formele taak in de nazorg voor de adoptiediensten, naast de taak van het Steunpunt Adoptie.

Het Steunpunt Adoptie is daar volgens *Inge Demol* helemaal voor. Adoptieouders wenden zich geregeld tot die diensten voor nazorg. Het Steunpunt Adoptie heeft er de voorbereiding voor binnenlandse adoptie bijgekregen, wat heel wat werk betekent waardoor er minder tijd is voor de nazorg, maar toch wil het Steunpunt Adoptie dat blijven doen. Wat nazorg inhoudt, verschilt naargelang de doelgroep en is bijgevolg anders voor geadopteerden dan voor adoptieouders.

7. Uiteenzetting door Erika Van Beek, coördinator, en Christine Gonnissen, bestuurslid Ray of Hope

7.1. Visie op interlandelijke adoptie

Erika Van Beek zegt dat Ray of Hope ook in de toekomst door interlandelijke adoptie met respect voor de beginselen van het Verdrag van Den Haag, voor kinderen in nood een gezin wil zoeken in Vlaanderen.

7.2. Huidige situatie

Aangezien het aantal interlandelijke adopties de laatste jaren sterk terugviel, de procedurekosten sterk stegen en er met meer landen samengewerkt wordt, is een aanpassing van de regelgeving nodig. Ook ontbreekt er een uitgebreide ethische benadering ter ondersteuning van interlandelijke adoptie. Voor Ray of Hope is de huidige financiële situatie onhoudbaar. De dienst is dankbaar dat zijn problemen erkend worden en wil volop meewerken aan een hertekening van het adoptielandschap.

7.3. Een nieuwe context en nieuwe uitdagingen

De context wijzigt snel, wat voor heel wat nieuwe uitdagingen zorgt. Het aantal adopties daalt, het aantal samenwerkingen met herkomstlanden stijgt, er is de vermarkting van adoptie, en de aandacht voor nazorg en het aantal rootsvragen stijgt.

7.3.1. Aankomsten vs. samenwerkingen

Ray of Hope gaf in 2009 73 kinderen uit drie herkomstlanden een thuis, in 2015 waren dat elf kinderen uit acht herkomstlanden. De adoptiedienst werkt hard aan nieuwe kanalen, maar het vergt enige tijd om tot een effectieve toewijzing te komen. Daarnaast daalt het aantal plaatsingen uit herkomstlanden waarmee al vele jaren samengewerkt wordt. Dat is eigenlijk een positief gevolg van het Verdrag van Den Haag. Een en ander evolueert ook in landen die dat verdrag nog niet hebben ondertekend, zoals Ethiopië. Het komt erop aan in te zetten op zoveel mogelijk nieuwe samenwerkingen die kwalitatief worden uitgebouwd.

7.3.2. Vermarkting

Steeds meer herkomstlanden vragen om rechtstreeks projectsteun te betalen en de werkingskosten in die landen stijgen. Omdat er ontvangstlanden zijn die veel willen betalen voor adoptieprocedures, vragen herkomstlanden steeds hogere bijdragen om samenwerkingen te mogen realiseren. Ondersteuning moet echter begrensd zijn zodat het geen kinderhandel wordt. Daarom is een betrouwbaar contact nodig. Het bestuur van Ray of Hope steunt de vraag voor een centraal fonds. Zo'n fonds heeft drie voordelen: adoptie en projectsteun worden losgekoppeld; er komt een onafhankelijk controleorgaan; en kandidaten leveren een evenredige bijdrage waarvoor zij mogelijks een fiscaal attest kunnen krijgen. Volgens de huidige regelgeving kunnen verschillende adoptiediensten in één herkomstland actief zijn, wat kan zorgen voor concurrentie. Voorts suggereert

Ray of Hope om na te gaan hoe concurrentie tussen Europese ontvangstlanden te vermijden, bijvoorbeeld door afspraken over bijdragen.

In het huidige besluit van de Vlaamse Regering zijn maximale werkingskosten en subsidie vastgelegd. Daardoor wordt werken met stijgende kosten en een dalend aantal adopties moeilijk. Een vast loon voor de contactpersoon, los van het aantal gerealiseerde adopties, is noodzakelijk, maar eveneens onhoudbaar. Om een volledige en kwaliteitsvolle werking te garanderen is een basisteam noodzakelijk. Voor de huidige context is het basisteam van de adoptiediensten niet groot genoeg. De basissubsidie is niet aangepast aan wat nodig is op vlak van expertise en aan de stijgende kosten voor kanaalonderzoeken en controle. Hetzelfde geldt voor nazorg en rootsbegeleiding. Met het nieuwe besluit van de Vlaamse Regering zijn de kosten in Vlaanderen ook gevoelig gestegen, maar het zijn vooral de kosten in de herkomstlanden die de kostenstijging veroorzaken.

7.3.3. Nazorg

De vragen naar nazorg en de rootsvragen stijgen, zowel van geadopteerden, van het adoptiegezin, als van de biologische familie, maar ook uit de herkomstlanden. Adoptiediensten moeten die verantwoordelijkheid nemen voor geadopteerden en adoptiegezinnen. De verruiming van kindprofielen, met oudere kinderen en kinderen met special needs, vergt ook een uitbreiding van de nazorg.

Daarnaast behandelen de adoptiediensten het merendeel van de vragen om inzage. Ze willen ook nazorg bieden aan geboorteouders, hoewel dat misschien eerder tot de voorzorg hoort. Duidelijke procedures en richtlijnen om ouders, familie en hun kinderen voor te bereiden en de betekenis van adoptie toe te lichten, zijn nodig. Net zoals er in Vlaanderen veel middelen naar screening en voorbereiding gaan, vraagt Ray of Hope, in het belang van het kind, om meer middelen aan screening en voorbereiding in het buitenland te besteden. Dergelijke voorbereiding zal veel vragen naar nazorg en roots vermijden.

7.4. De conceptnota

Ray of Hope wijst erop dat kwaliteitsvol en ethisch werken voldoende en verschillende competenties vraagt. Meer expertise inschakelen en verwerven, met aparte functies voor bemiddeling, kanaalonderzoek en kanaalcontrole, voor nazorg en voor rootsvragen vergt echter meer middelen. Er is voorts meer onderzoek nodig over de evolutie en het ethische verloop van internationale adoptie, maar ook Ray of Hope acht een aparte ethische commissie niet nodig. Het Kinderrechtencommissariaat kan dat allicht ter harte nemen. De link tussen projectsteun en adoptie moet voor Ray of Hope verdwijnen. De adoptiediensten doen aan nazorg en beantwoorden rootsvragen, maar krijgen daar te weinig middelen voor. Nu wordt dat doorgerekend aan de adoptieouders, maar dat bedrag is begrensd en niet kostendekkend.

Voor Ray of Hope moet adoptie uit niet-Haagse Verdragslanden mogelijk blijven, hoewel de principes ook in die landen gewaarborgd moeten zijn. De overheid dient mee de integriteit van de contactpersonen te bewaken. Zo kan ze richtlijnen geven over de lonen van contactpersonen of mee de werking in de herkomstlanden controleren. Ray of Hope vindt dat het volledige adoptieproces, (van informatiemoment, voorbereiding, over screening en bemiddeling tot nazorg en rootsvragen) met het oog op herschikking en aanvulling van de middelen grondig doorgelicht moet worden om voldoende competenties en middelen ter beschikking te stellen van elk onderdeel van het proces.

7.5. Naar één adoptiedienst?

Op het eerste zicht lijkt het dat een fusie van de drie adoptiediensten mogelijkheden geeft voor een meer professionele en kwaliteitsvolle werking. Mogelijks zal het ook een oplossing zijn voor de precaire financiële situatie. Een fusie kan heel wat voordelen hebben, een uitgebreid multidisciplinair basisteam, onafhankelijk van het aantal adopties, zoals bij de binnenlandse adopties het geval is. In elk herkomstland zal er dan maar één Vlaamse dienst werkzaam kunnen zijn, wat een gerichter beheer van de wachtlijsten mogelijk maakt, waardoor kandidaten de best mogelijke plaats voor hun profiel kunnen krijgen. Het zal ook mogelijk zijn een betere matching te maken.

Belangrijke aandachtspunten zijn dat er voldoende middelen en competenties zijn zodat het basisteam gegarandeerd kan worden. Samenwerking, nazorg en rootsvragen moeten de aandacht krijgen die zij verdienen. Een pluralistische en autonome werking van de dienst moet verzekerd zijn. Hinderpalen moeten voldoende overwogen worden, vooral dat accreditaties en samenwerkingen met herkomstlanden in het gedrang komen.

8. Uiteenzetting door Ann Loos, coördinator FIAC-Horizon

Ann Loos wil het hebben over het falend instroombeheer en het falend subsidiebeleid. Het instroombeheer is het duidelijkste resultaat van de Staten-Generaal. Aanvankelijk werden te veel kandidaat-adoptanten voorbereid en gescreend om een adoptiebemiddeling te starten, waardoor er veel geld uitgegeven werd en heel wat kandidaten gefrustreerd achterbleven omdat ze ondanks hun voorbereiding niet op een wachtlijst terechtkonden. Het instroombeheer is daar een reactie op en houdt enkel rekening met het aantal kinderen dat voorheen toekwam, maar niet met de nood die er effectief is. Sinds 2014 ervaren adoptiediensten een tekort aan kandidaat-adoptiegezinnen. Voor bepaalde grote adoptiekanalen werden er in 2014 minder kinderen geplaatst, wat het tekort aan gezinnen verdoezelde. Minder plaatsingen wil ook zeggen minder nieuwe plaatsen op de wachtlijsten. In 2015 zijn er vrije plaatsen op wachtlijsten niet ingevuld geraakt. Er waren gezinnen tekort, niet alleen voor kanalen met kinderen met speciale behoeften, maar ook kanalen met jonge, gezonde kinderen met een duidelijk en vast adoptiebeleid. Voor Thailand en de Filipijnen was dat erg voelbaar, maar voor Honduras, Chili en Bulgarije rees het probleem ook.

Daarom wordt thans gewerkt aan een gericht instroombeheer, iets wat FIAC-Horizon al tijdens de Staten-Generaal opperde. De resultaten ervan zullen mogelijks maar voelbaar zijn als het kalf verdronken is. Hoewel het nog maar begin maart is, rijzen voor 2016 al problemen. Adoptiediensten beginnen met prewachtlijsten en aanmeldingslijsten waarop kandidaten hun interesse voor een bepaald herkomstland kunnen laten blijken. Waar er voorheen meer dan honderd families waren voor één herkomstland, zijn in 2016 alle aanmeldingslijsten leeg. Er zijn geen kandidaat-adoptiegezinnen die het bemiddelingstraject kunnen starten. De dienst heeft dat in 2015 al besproken met het Vlaams Centrum voor Adoptie. De dienst zoekt naar kandidaat-gezinnen met een geschiktheidsvonnis die nog geen bemiddeling hebben lopen, maar er worden bijna geen vonnissen meer uitgesproken. De adoptiediensten vragen zich af hoe mensen te bereiken die een kind willen adopteren. De uitval is heel groot, want de belangstelling op de infosessies is groot genoeg. Op dit moment heeft FIAC-Horizon meer dan twintig vrije plaatsen waarvoor het geen kandidaat-adoptieouders vindt.

Dat het geld in de adoptiesector helemaal opgaat aan voorbereiding en screening, is een scheeftrekking. Ongeveer 1,3 miljoen euro gaat naar het Steunpunt Adoptie en de diensten voor maatschappelijk onderzoek. In 2014 waren er ongeveer zestig families met een geschiktheidsvonnis, wat neerkomt op

meer dan 20.000 euro per familie. Dat klopt niet helemaal, want er zijn families die de voorbereiding volgden maar geen geschiktheidsvonnissen kregen. Het beleid demotiveert kandidaat-adoptiegezinnes ook omdat het erg lang duurt, de screening en voorbereiding anderhalf tot twee jaar, terwijl er kinderen zijn die nu een gezin nodig hebben.

Adoptiediensten worden al enkele jaren beoordeeld op het resultaat, zijnde het aantal kinderen dat ze plaatsen, wat in contradictie staat met het principe dat er gezinnen gezocht worden voor kinderen en niet omgekeerd. De diensten verrichten ook heel wat ander werk zoals rootsvragen, nazorgvragen en begeleiding van families die uiteindelijk niet adopteren. Het aantal adopties van FIAC-Horizon stijgt twee jaar op rij licht maar de problemen zijn in grote lijnen gelijk aan die van Ray of Hope.

De adoptiediensten willen blijven samenwerken met herkomstlanden die het Verdrag van Den Haag niet hebben geratificeerd. De garanties zijn overal gelijk. De landen die het verdrag ratificeerden doen veel moeite om kinderen in het land te houden door ze te plaatsen of ze te re-integreren in de gezinnen. Bij de kinderen die wel opgegeven worden voor adoptie, is die re-integratie of plaatsing soms mislukt, waardoor ze met een zware emotionele bagage opgezadeld zijn. Dan wordt het moeilijk om een geschikt gezin te vinden. De modale kandidaat-adoptant is daar immers niet op voorbereid.

9. Vragen van de leden

Lorin Parys denkt dat FIAC-Horizon een aantal mensen van hun stoel heeft doen vallen. Hij is in shock dat er twintig vrije plaatsen zijn en dat de adoptiedienst geen ouders vindt om voor die kinderen te zorgen, terwijl die kandidaten misschien al betaald hebben voor een ander kanaal en wachten. Dit is een zeer harde aanklacht voor de kinderen, maar ook voor de kandidaat-adoptieouders.

Niet alleen zijn er te weinig kandidaten, FIAC-Horizon komt ook nog kandidaat-ouders tegen die ondanks de lange voorbereiding, niet beseffen waar ze aan begonnen zijn. Het is wel duidelijk dat het systeem niet werkt. Het is misschien helemaal niet zo dat het aantal kinderen geweldig daalt, maar wel dat de instroom van de kandidaat-ouders stopt, niet omdat de wil ontbreekt maar omdat het systeem, dat zou moeten faciliteren, een obstakel vormt. Dat moet het Vlaams Parlement aanpakken.

Voor hem is het duidelijk dat er één wachtlijst moet komen zodat ouders kunnen overstappen met behoud van hun wachtanciënniteit en zonder het geld te verliezen dat ze al betaald hebben. De keuze voor landen moet later in de procedure gebeuren zodat ouders niet helemaal opnieuw moeten beginnen als er iets misloopt. Gaan de sprekers akkoord met die voorstellen? Uiteraard moet ook het proces hervormd worden. De voorbereidingstijd moet korter, althans het Vlaamse deel ervan want op Justitie heeft het Vlaams Parlement geen vat. Hij hoopt dat er uit de honderden wachtende adoptieouders snel kandidaten gehaald worden voor de twintig kinderen voor wie FIAC-Horizon een plaats zoekt.

Ook hij vindt dat adoptie uit niet-Haagse landen mogelijk moet blijven. De diensten zijn op zich niet tegen een fusie maar waarschuwen voor negatieve gevolgen op de accreditatie in herkomstlanden. Nochtans blijkt uit cijfers dat van de tweeëntwintig herkomstlanden de overdracht van de accreditatie in negentien gevallen moeilijk tot onmogelijk is. Dat nadeel weegt niet op tegen het mogelijke voordeel, maar wat denken de sprekers daarover?

Beide sprekers vinden daarnaast een ethische commissie niet nodig. Ze zeggen niet hoe de samenwerking tussen de Vlaamse en de Federale Centrale Autoriteit

beter kan. De adoptiediensten zijn nochtans wel het slachtoffer van die slechte samenwerking.

De Vlaamse overheid geeft elke adoptiedienst jaarlijks om en bij de 120.000 euro. Hoe komt het dan dat het aantal kanalen of het aantal kanaalonderzoeken per adoptiedienst zo verschilt? Het Kleine Mirakel heeft er sinds 2006 zeventien gestart, Ray of Hope negen en FIAC elf.

Emmily Talpe wil meer informatie over het opbod aan projectsteun. Is er een maatstaf? Tot hoe ver gaan de diensten? Klopt het dat de stijging van de kosten voornamelijk het gevolg is van hogere kosten in de herkomstlanden? Hoe verschilt de werking tussen de drie interlandelijke adoptiediensten, de procedure ligt immers decretaal vast? Welke aanpassingen zijn nodig om tot een fusie over te gaan?

Ook haar frappeert het dat ondanks de lange voorbereidingstijd kandidaten onvoldoende voorbereid zijn. Welke bijsturingen zijn nodig?

Tot slot informeert ze of de schriftelijke overeenkomsten tussen kandidaat-ouders en adoptiediensten standaard zijn of verschillen naargelang de adoptiedienst? En wat de eventuele verschillen zijn?

Elke Van den Brandt denkt dat kandidaat-adoptieouders die beslist hebben om de procedure stop te zetten of zelfs niet aan te vatten, omdat de kansen op een kind te klein waren, gekwetst zullen zijn als ze vernemen dat er twintig kinderen zijn voor wie er geen ouders worden gevonden. Wat is de oorzaak? Worden kandidaat-adoptieouders afgeschrikt op infoavonden? Worden de verkeerde kandidaten geselecteerd? Duurt de procedure te lang? Is FIAC-Horizon niet aantrekkelijk voor bepaalde categorieën van ouders?

Ze informeert hoe het standpunt van Ray of Hope tot stand kwam, en of de dienst betrokken was bij de opmaak van de conceptnota. De spreker twijfelt niet aan de werking en expertise van Ray of Hope, maar gezien de band tussen de dienst en de indiener van de conceptnota dient daar duidelijkheid over te zijn.

Adoptie mag geen markt zijn, maar het is wel begrijpelijk dat herkomstlanden een vergoeding vragen voor de procedures om de adoptie voor te bereiden, niet enkel voor kinderen die naar het buitenland gaan, maar ook voor de kinderen voor wie er in het land zelf wel een oplossing gevonden wordt. Hoe kan dat best gecontroleerd worden?

De spreker ziet heel wat voordelen in verschillende diensten, ouders kunnen dan kiezen en diensten kunnen van elkaar leren en elkaar tot hogere prestaties stimuleren. Verschillen kunnen ook verrijkend zijn. Een gericht beheer van de wachtlijsten kan ook zonder fusie. Kwaliteit kan ook gestimuleerd worden door de verdeling van de financiële middelen te herbekijken. Is het nodig om diensten samen te voegen om de expertise te behouden?

Is Ray of Hope bezig met nieuw kanaalonderzoek waarvoor het enkel wat meer tijd nodig heeft om de vruchten ervan te kunnen plukken? Of is de terugval structureel?

Tinne Rombouts sluit zich aan bij de verontwaardiging over kinderen voor wie geen kandidaat-adoptieouders gevonden worden. Ze vraagt naar de oorzaak. Welk onderdeel van het instroombeleid zorgt ervoor dat kandidaten niet voor die kanalen kiezen waar er kinderen zijn? Dat er voor andere kanalen wel wachtlijsten zijn, doet haar vermoeden dat er meer aan de hand is dan het instroombeleid alleen. Dit vergt een diepgaander onderzoek.

Kandidaat-adoptieouders vinden het interessant dat ze kunnen kiezen tussen diensten, maar ook tussen de kanalen, met de daaraan verbonden kindkenmerken. Dat doet haar twijfelen of het uitstellen van de keuze met één wachtlijst wel een goede oplossing is. Dat er koppels beslissen niet te adopteren, valt in geen enkel systeem te vermijden, maar moet met goede informatie zoveel mogelijk vermeden worden. Ook dit lid wil weten waarom het aantal kanalen en het aantal bijkomende onderzoeken tussen de diensten zo verschilt. Tot slot informeert ze waarom een fusie nodig is voor een uitgebreider multidisciplinair basisteam en een gericht beheer van de wachtlijsten. Waarom kan dat nu niet? Welk voordeel zou één Vlaamse dienst in elk herkomstland hebben?

Katrien Schryvers vraagt of één centrale wachtlijst ook kan zonder fusie van de diensten. Kosten in het buitenland, voor vertalingen, legalisatie en dergelijke, kunnen niet gerecupereerd worden als de kandidaten voor een ander kanaal kiezen. Veranderen zal hoe dan ook de kosten verhogen. Dat kandidaten merken dat wie voor een ander kanaal kiest, sneller een kind kan adopteren, is natuurlijk moeilijk. De vraag is hoe daaraan te remediëren.

Aan mevrouw Loos vraagt ze wat ze precies bedoelt met de plaatsen voor kandidaat-adoptieouders die ze niet kan invullen. De wachtlijsten zijn immers niet allemaal op dezelfde manier gestructureerd. Sommige diensten hebben wachtlijsten per kanaal, ander per leeftijdscategorie van het kind of andere kindkenmerken. Ze laten kandidaat-ouders doorstromen van prewachtlijst naar wachtlijst als ze denken binnen twee tot drie jaar een adoptie te laten plaatsvinden. Of zijn er kinderen die FIAC-Horizon momenteel niet aan een plaats kan helpen? Tot slot wil ze weten wie er een gefundeerd juridisch advies kan geven over de gevolgen van een fusie voor de accreditaties.

Christine Gonnissen zegt dat de raad van bestuur van Ray of Hope de concept-nota beoordeeld heeft, wellicht zoals de raden van bestuur van de andere adoptiediensten. Na de uitnodiging om te komen spreken is een extra raad van bestuur ingelegd waarbij de leden, zonder dat mevrouw Schryvers aanwezig was, de conceptnota samen doornamen. De visie van Ray of Hope is de vertaling daarvan en is geschreven door de spreker en mevrouw Van Beek. De tekst is naar de andere leden van de raad van bestuur gestuurd, inclusief mevrouw Schryvers. Zij heeft voldoende beroepseer om haar taken als Vlaams parlements-lid en als voorzitter van de raad van bestuur te scheiden.

Over hoe de centrale autoriteiten beter kunnen samenwerken, kunnen de adoptiediensten niet oordelen. Dat er problemen zijn, is duidelijk.

De adoptiewereld is dermate complex dat een ruim ethisch kader soelaas kan bieden. Een instantie waaraan de diensten ethische vragen kunnen stellen, is ook nodig. Voor Ray of Hope is de leeftijdsgrens zes jaar, maar soms maakt de dienst daar een uitzondering op. Het zou goed zijn als hij individuele gevallen zou kunnen voorleggen aan een beoordelingsorgaan.

Dat FIAC-Horizon twintig vrije plaatsen heeft, choqueert ook haar.

Erika Van Beek zegt dat de situatie bij Ray of Hope niet dezelfde is, hoewel er altijd wel kinderen zijn voor wie er geen thuis kan worden gevonden, vanwege bepaalde kenmerken zoals bijvoorbeeld de leeftijd. Vaak zijn dat echter kinderen die beter af zijn in het herkomstland.

Enkele jaren geleden is Ray of Hope verrast omdat bijvoorbeeld in Ethiopië plots projectsteun als voorwaarde voor adoptie werd gesteld. Grenzen bepalen voor projectsteun is heel moeilijk. Vlaanderen weigert mee te gaan in het opbod, maar

het is zo dat wie het meeste betaalt, de meeste adopties kan realiseren. Het zou goed zijn als een ethische instantie daar een visie over formuleert.

De dienst die de meeste kanalen heeft onderzocht, kon dat omdat hij in die periode geen andere werking had en er dus weinig adopties waren. Om beide facetten goed te kunnen doen, zijn er meer middelen nodig, naast een uitgebreid multidisciplinair team. Ray of Hope heeft thans nog slechts 2,8 vte in dienst. Daarom zijn ze soms genoodzaakt te kiezen.

Christine Gonnissen beaamt dat de werknemers hard, goed en zorgvuldig werken. Door de financiën gedwongen heeft Ray of Hope twee jaar geleden twee werknemers ontslagen, onder wie de psychologe, die instond voor de nazorg. Er zijn minder adopties maar er is meer werk.

Ann Loos legt uit dat er een verschil is tussen een kind dat nu een thuis nodig heeft en een vrije plaats op een wachtlijst. Bepaalde kanalen werken met quota. De plaatselijke autoriteiten van de Filipijnen en Thailand bepalen elk jaar hoeveel dossiers er mogen worden ingediend. Voor de Filipijnen mag FIAC-Horizon negen nieuwe dossiers indienen, maar de dienst vindt maar twee families bereid. Voor Thailand mogen er vijf nieuwe dossiers starten. De dienst vindt geen enkele familie bereid. Voor Thailand wacht de familie die het langst wacht, minder dan anderhalf jaar. De wachttijden bedragen twee tot drie jaar, het kanaal is stabiel en het gaat om jonge kinderen. In Thailand moet het adoptiegezin veertien dagen ter plaatse zijn en in de Filipijnen tien dagen. De spreker heeft geen verklaring voor het ontbreken van kandidaten. Misschien ligt het aan de aantrekkelijkheid van de dienst. Voor Zuid-Afrika heeft FIAC-Horizon een nieuwe partner toegewezen gekregen. Het kanaal is onlangs goedgekeurd, waardoor een wachtlijst mag worden aangelegd. Daarop is plaats voor zeven nieuwe families. Voor Chili en Bulgarije zijn er wekelijks nieuwe kindvoorstellen. Het gaat om kinderen die dadelijk een plaats nodig hebben, maar een zware bagage meedragen. Ze hebben doorgaans mislukte integratieprojecten in eigen land achter de rug.

Het klopt dat Het Kleine Mirakel enkele jaren weinig adopties had, waardoor het tijd had voor kanaalonderzoek, bijvoorbeeld in Oeganda. De families die daarvoor kiezen, starten in een herkomstland zonder wachtlijst. Als er daar veel kinderen adoptie nodig hebben, kan het snel gaan en blijft de wachtlijst lang leeg. Vlotheid is interessant voor wie beslist heeft te adopteren.

II. Hoorzitting van 9 maart 2016

1. Uiteenzetting door Marleen Grauls, diensthoofd Federale Centrale Adoptieautoriteit

Marleen Grauls is het met de conceptnota eens dat de risico's van interlandelijke adoptie groter zijn dan die van binnenlandse, wat waakzaamheid van alle partijen vergt.

Het centrale element bij elke handeling van de Federale Centrale Autoriteit is het hoger belang van het kind, zoals het wordt beschermd door de rechtsregels van openbare orde en de internationale verdragen, in de eerste plaats het Burgerlijk Wetboek en het Verdrag van Den Haag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie. De implementatie van dat verdrag in de Belgische wetgeving, bracht tien jaar geleden, na 1 september 2005, een grondige hervorming van de adoptie mee.

1.1. De Federale Centrale Autoriteit – algemene situering

Volgens de Grondwet en de bijzondere wet tot hervorming der instellingen regelen de gemeenschappen de persoonsgebonden aangelegenheden zoals de bijstand aan personen en het gezinsbeleid. Elke gemeenschap zorgt met eigen decreten voor de voorbereiding, de bemiddeling en de nazorg van de adoptie. De grondvoorwaarden tot adoptie, zoals leeftijd, geschiktheid, toestemming, de gevolgen van de adoptie, alsook de voornaamste procedureregels worden op federaal niveau bepaald.

De centrale autoriteiten van de gemeenschappen zijn in het kader van de bijstand aan personen, belast met de behandeling en de follow-up van individuele dossiers inzake interlandelijke adoptie, en vervullen zo een groot deel van de krachtens het Verdrag van Den Haag verplichte taken. In Vlaanderen controleert de Vlaamse Centrale Autoriteit de kandidaat-adoptant, en gaat na of het kind aan hen kan worden toevertrouwd. De centrale autoriteiten van de gemeenschappen openen, schorsen en sluiten ook kanalen, en winnen daarover voorafgaand advies in bij de Federale Centrale Autoriteit. Die gaat na of de adoptie al dan niet kennelijk strijdig is met de openbare orde, en of er rekening is gehouden met het hoger belang van het kind en met zijn fundamentele rechten.

De Federale Centrale Autoriteit erkent en registreert de buitenlandse adoptiebeslissingen. Meestal zijn dat interlandelijke adopties van een kind dat naar België wordt overgebracht. In mindere mate, gaat het ook om buitenlandse niet-interlandelijke adopties door personen die hun gewone verblijfplaats in het buitenland hebben, zogenaamde expats. Deze dienst behandelt elk individueel dossier. Naargelang de aard van de adoptie, omkaderd of niet, in het kader van het Verdrag van Den Haag of niet, is die controle grondig, dan wel – wat men juridisch noemt – marginaal.

De Federale Centrale Autoriteit moet nagaan hoe de adoptie tot stand is gekomen, bijvoorbeeld of ze werd goedgekeurd door de bevoegde autoriteit in de staat van herkomst van het kind, overeenkomstig de lokaal geldende vormvereisten en procedures. Voor de controle van de grondvereisten wordt niet alleen uitgegaan van de Belgische regels van openbare orde, maar wordt ook nauwkeurig nagegaan of de adoptie in overeenstemming is met het hoger belang van het kind en de fundamentele rechten die het puurt uit het internationaal recht.

Over de verdeling van de bevoegdheden bestaat er geen conflict. De verdeling en de aard van de bevoegdheden werd duidelijk uitgeklaard in een arrest van 22 februari 2011 van het Hof van Beroep te Brussel. De bevoegdheden van de Federale Staat en de gemeenschappen overlappen elkaar niet.

1.2. De adoptie – recente cijfers

Door het beperkte aantal adopties in België, en Vlaanderen in het bijzonder, werd begin 2015 een aanmeldingsstop voor binnenlandse adoptie ingesteld, waarop vele kandidaat-adoptanten zich aanmeldden voor een interlandelijke adoptie. Dat aantal daalt echter ook. Tussen 1 september 2005 en 29 februari 2016 behandelde de Federale Centrale Autoriteit 4438 adoptiedossiers; 3847 of 87,02 percent interlandelijke adopties werden erkend en geregistreerd. 3847 kinderen, 48 percent jongens en 52 percent meisjes, werden verwelkomd door hun adoptiefamilie. 15,52 percent van de dossiers valt onder toepassing van het Verdrag van Den Haag waartoe inmiddels 99 landen zijn toegetreden. Voor Vlaanderen kwamen de meeste adoptiekinderen uit Ethiopië, Kazachstan, China en Zuid-Afrika. Waar het vroeger vooral jonge kinderen waren, blijkt het

leeftijdsprofiel nu toe te nemen. Ook worden er meer kinderen met special needs ter adoptie voorgesteld.

1.3. De toepassing van het subsidiariteitsbeginsel

Overeenkomstig het Verdrag van Den Haag en het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind geldt inzake interlandelijke adoptie het subsidiariteitsbeginsel. Krachtens dat beginsel blijft het kind bij voorkeur in zijn oorspronkelijke familie. Als dat niet kan, moet men alles in het werk stellen om voor het kind in zijn eigen land een duurzame en gepaste oplossing te vinden. Pas daarna kan worden overwogen om aan het kind een duurzaam en passend gezinsverband te bezorgen in een ander land. Het doel van de adoptie is voor elk kind een geschikte adoptiefamilie vinden: dat is in zijn hoger belang. Zoals de conceptnota onderstreept, heeft adoptie niet als primair doel tegemoet te komen aan de kinderwens van adoptieouders.

Sinds 2010 daalt het aantal interlandelijke adopties, niet alleen in België, maar ook in de omliggende landen. Verschillende elementen, waaronder het subsidiariteitsbeginsel, verklaren die evolutie. Meer landen zijn toegetreden tot het Verdrag van Den Haag. Er wordt meer dan vroeger rekening gehouden met het hoger belang van het kind. Omdat de herkomstlanden zich op economisch vlak ontwikkelen en er een middenklasse opkomt, hebben minder kinderen nood aan een interlandelijke adoptie. Conform het subsidiariteitsbeginsel stijgen in de herkomstlanden de binnenlandse adopties.

1.4. Beoordeling van adoptiebeslissingen

Om na te gaan of aan het subsidiariteitsbeginsel is voldaan, onderzoekt de dienst onder meer de huidige leefomstandigheden van het kind. Leeft het nog met zijn biologische ouders? Zal het kind worden gescheiden van broers en zussen? Loopt het school of maakt het deel uit van een cultureel of sociaal netwerk? En verder: welke familiale en affectieve banden bestaan er tussen de geadopteerde en de adoptant, onder welke omstandigheden zal de geadopteerde worden opgevangen en wat zijn de eigenlijke beweegredenen voor de adoptie? De Federale Centrale Autoriteit geeft ook bijzondere aandacht aan de eventuele verstoring van de familiale orde. Zo zijn adopties tussen broer en zus in strijd met de openbare orde en wordt hun erkenning systematisch geweigerd. Voor de Federale Centrale Autoriteit is een correcte matching belangrijk, maar ook of er een kinddossier en een ouderdossier werden overgezonden, en hoe de twee met elkaar in verband werden gebracht. Een adoptie waarbij de adoptanten hun kind zelf uitkiezen, wordt bijvoorbeeld steeds geweigerd.

Zodra kandidaat-adoptanten in België hun gewone verblijfplaats hebben, ongeacht de nationaliteit van de kandidaat-adoptanten of het kind, is de regelgeving van de gemeenschappen van toepassing op de voorbereiding en de geschiktheid. 75,88 percent van de adopties wordt begeleid door een door de gemeenschappen erkende adoptiedienst.

Op het einde van elke procedure is er een eindcontrole. De controle van de openbare orde die het subsidiariteitsbeginsel impliceert, heeft de wetgever opgedragen aan de Federale Centrale Autoriteit. Dat onderzoek gebeurt minder uitvoerig – juridisch spreekt men van een marginale controle – bij omkaderde dossiers. Sedert 2005 werden er nog maar twee omkaderde dossiers geweigerd. Daarentegen werden 2919 buitenlandse adoptiebeslissingen in omkaderde dossiers erkend.

1.5. Weigering tot erkenning

Op twee na zijn alle weigeringen tot erkenning van buitenlandse adoptiebeslissingen in niet-omkaderde dossiers. Dat duidt op de goede rol die de centrale autoriteiten van de gemeenschappen spelen bij interlandelijke adopties in omkaderde dossiers. Tussen 1 september 2005 en 29 februari 2016 weigerde de Federale Centrale Autoriteit 591 adopties te erkennen, vooral uit Congo, Ghana, Kameroen, Rwanda en Turkije. 928 adopties werden wel erkend.

Herhaaldelijk weigerde de Federale Centrale Autoriteit de erkenning van een adoptie nadat de kandidaat-adoptanten zelf de hele adoptieprocedure in het buitenland hadden geregeld, maar in België niet de voorafgaande procedure van voorbereiding en geschiktheid hadden gevolgd. Dat probleem stelde zich vooral met dossiers met Congo, Rwanda, Burundi, Kameroen, Ghana, Guinee, Bulgarije, Roemenië, Turkije en Polen.

Sinds de wet van 11 april 2012 kan de Federale Centrale Autoriteit in zeer uitzonderlijke gevallen buitenlandse adoptiebeslissingen erkennen waarbij kandidaat-adoptanten de procedurestappen, bepaald in de artikelen 361-1 en volgende van het Burgerlijk Wetboek, niet hebben gevolgd.

Vanzelfsprekend stelt de dienst misbruiken vast. Adoptie wordt soms gebruikt om de regelgeving te omzeilen inzake nationaliteit, de toegang tot het grondgebied en het verblijf van vreemdelingen. Adoptie is geen middel om kinderen in België te laten studeren of om hen te laten genieten van de gezondheidszorg of sociale zekerheid.

1.6. Realisatie van de opdracht van de Federale Centrale Autoriteit

De Federale Overheidsdienst Justitie en de Federale Centrale Autoriteit ontvangen over de individuele dossiers en over de verschillende kanalen informatie uit verschillende bronnen. Dat zijn niet alleen de centrale autoriteiten van de gemeenschappen en van andere landen, maar ook de rechterlijke macht, de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, de Belgische diplomatieke en consulaire posten in het buitenland, de Dienst Vreemdelingenzaken, de erkende adoptiediensten en de diensten van de burgerlijke stand. In een recent dossier bestond er bijvoorbeeld twijfel over de wijze waarop Ethiopische adopties worden gerealiseerd. Over dat individuele en delicate dossier kan of wil de spreker geen nadere verklaringen afleggen.

Door de strenge voorwaarden worden er in Oeganda weinig interlandelijke adopties uitgesproken. Oegandese kinderen komen hierheen op grond van een ander statuut dan adoptie, waarna bij de Belgische familierechtbank de adoptie aangevraagd wordt. De Federale Centrale Autoriteit wist niet dat er op die manier zoveel kinderen uit Oeganda kwamen. De controle van het hoger belang van het kind en het subsidiariteitsbeginsel vindt dus plaats in de rechtbank in België. Toen de Federale Centrale Autoriteit in de loop van 2015 uit Oeganda verontrustende signalen ontving die niet konden worden genegeerd, werd de informatie bezorgd aan de procureurs des Konings van de rechtbanken die over de verzoeken tot adoptie oordelen. Het parket onderzoekt die informatie in alle sereniteit en de rechtbank zal oordelen.

De centrale autoriteiten van de gemeenschappen zijn bevoegd om kanalen te openen, te schorsen of te sluiten. Het is aan de Federale Centrale Autoriteit om aan te geven dat er problemen zijn in één of in een reeks dossiers met kinderen uit een welbepaald land. De centrale autoriteit van de gemeenschap, zoals het Vlaams Centrum voor Adoptie, beoordeelt dan of het probleem het gehele kanaal in vraag stelt. Onderzoeken of vragen over bepaalde landen creëren onzekerheid

die zwaar weegt bij kandidaat-adoptieouders. In elk dossier staat echter het hoger belang van het kind centraal. Elke adoptie moet voldoen aan de bepalingen en beginselen van de Belgische en internationale wetgeving in België. De Federale Centrale Autoriteit neemt dat als basis voor erkenning, een handelswijze die in elk adoptiedossier kan worden gecontroleerd, bijvoorbeeld door het adoptiekind zelf. Dat criterium is meer dan belangrijk genoeg om er de nodige tijd aan te besteden.

1.7. Samenwerking

In de conceptnota wordt de vraag gesteld of het niet opportuun zou zijn om de verschillende centrale autoriteiten te laten opgaan in een interfederaal orgaan. Aldus zou de efficiëntie van kanaalonderzoeken en de rechtszekerheid van kandidaat-adoptieouders beter worden gediend. De centrale autoriteiten van de gemeenschappen en de Federale Centrale Autoriteit oefenen momenteel elk volgens hun eigen inzichten hun onderscheiden bevoegdheden uit, wat goed werkt. Het gesuggereerde samenwerkingsverband kan er nooit toe leiden dat eigen bevoegdheden gezamenlijk worden uitgeoefend, of dat één van de partijen bij de samenwerkingsovereenkomst afstand doet van zijn bevoegdheden. Het beoordelen en monitoren van kanalen en het verstrekken van meer rechtszekerheid kan binnen de bestaande structuren, zoals de Commissie voor Opvolging en Overleg, eventueel met meer en nog betere informatiestromen tussen de gemeenschappen en het federale niveau. Gelet op de moeilijkheden van de laatste maanden werd het samenwerkingsprotocol van 12 december 2005 geheractiveerd.

2. Vragen van de leden

Lorin Parys informeert naar de redenen waarom de samenwerking tussen Vlaanderen en het federale niveau voor interlandelijke adoptie zo moeizaam verloopt. Hoewel de Commissie voor Opvolging en Overleg wettelijk verplicht is om twee keer per jaar samen te komen, is dat in de voorbije vijf jaar maar één keer gebeurd. Waarom komen de verschillende autoriteiten hun wettelijke verplichting om in die commissie samen te werken, niet na?

Bij problemen met het kanaal Oeganda licht de Federale Centrale Autoriteit dadelijk de parketten in. Dat gaat in tegen de geest van de samenwerking met het Vlaams Centrum voor Adoptie. Zowel het centrum als de Vlaamse minister van Welzijn wisten niet van die brief en zijn dat te weten gekomen van de parketten.

Een derde illustratie van de slechte samenwerking is dat de Federale Centrale Autoriteit zegt zich te beperken tot een marginale toetsing en zwaait met het hoger belang van het kind om haar bevoegdheden te buiten te gaan. Nochtans zegt ze dat die duidelijk afgebakend zijn en zwaait om dat te bewijzen met een arrest van het Hof van Beroep van Brussel. De Vlaamse minister van Welzijn zei enkele jaren geleden dat de Federale Centrale Autoriteit haar bevoegdheden maximaliseert en de gemeenschapsbevoegdheden bijvoorbeeld inzake adoptabiliteit en subsidiariteit niet respecteert door onder meer zelf extra documenten op te vragen. Zo doet het Federale Centrale Autoriteit een deel van het adoptieonderzoek over, ondanks dat het Vlaams Centrum voor Adoptie zijn akkoord al gaf op basis waarvan er een adoptievonnis werd uitgesproken. Dat mevrouw Grauls zegt dat er geen problemen zijn en dat de bevoegdheden duidelijk afgebakend zijn, verbaast *Lorin Parys*.

De Federale Centrale Autoriteit zegt zich bewust te zijn van het belang van haar handelingen, en van het effect ervan op kandidaat-adoptieouders en kinderen. Heel wat kandidaten getuigen echter dat de Federale Centrale Autoriteit slechts

node op mails antwoordt. Bewindvoerders moeten op zijn minst zorgen voor duidelijke informatie. Onduidelijkheid en onzekerheid zijn het aller moeilijkste om mee om te gaan. De Federale Centrale Autoriteit is onbereikbaar en onzichtbaar.

Tot slot informeert hij hoe het staat met het nieuwe samenwerkingsprotocol. Zal dat de problemen, die er volgens Vlaanderen wel degelijk zijn, oplossen? N-VA heeft in de Kamer een wetsvoorstel ingediend dat de toetsing door de Federale Centrale Autoriteit effectief marginaal maakt.

Katrien Schryvers herinnert eraan dat de conceptnota een nieuwe centrale autoriteit als slechts een van de denksporen lanceert, voornamelijk omdat het vandaag niet goed werkt waardoor kandidaat-adoptieouders en kinderen in een vacuüm terechtkomen. Als er dan volgens mevrouw Grauls een goed protocol is, waarom heeft het dan de voorbije jaren niet of heel slecht gewerkt? Volstaat de recente heractivering op aandringen van Vlaanderen? Of moet er inhoudelijk worden bijgestuurd?

Elke Van den Brandt ziet wel degelijk een grijze zone in de bevoegdheidsverdeling. Wat denkt de spreker over het voorstel van de Vereniging voor Adoptiekind en Gezin om één visie en één wettelijk kader te ontwikkelen? Is het nodig om de bevoegdheidsverdeling aan te passen? De stress en onzekerheid waar de Federale Centrale Autoriteit kandidaat-adoptieouders in houdt, is voor de spreker onaanvaardbaar. Het mag voor mevrouw Grauls tijd kosten omdat een goed onderzoek in het belang van het kind is. Iedere minuut van de wachttijd moet echter verantwoord zijn. Het mag niet langer duren dan absoluut noodzakelijk is. Justitie heeft niet de reputatie snel te werken. Heeft mevrouw Grauls de indruk dat er met de nodige spoed gewerkt wordt? Zo neen, hoe kan het sneller?

Het aantal geweigerde dossiers is aanzienlijk. Neemt de Federale Centrale Autoriteit contact met de gemeenschappen om dat aantal te beperken? De meeste fouten worden te goeder trouw gemaakt en zijn het gevolg van een gebrek aan kennis of onduidelijke procedures.

Elke Van den Brandt informeert voorts of de interpretatie van de verdragen met respect voor de uitgangspunten moet worden herbekeken. Opgroeien in een warm gezin in het buitenland is te verkiezen boven opgroeien in een instelling. Zijn er cijfers die bewijzen dat de behoefte aan internationale adoptie gedaald is door meer adopties in de landen van herkomst? Tot slot wil ze graag weten waarom mevrouw Grauls zo vaak het belang van het kind benadrukt. Kandidaat-adoptieouders denken en handelen doorgaans ook in het belang van het kind.

Emmily Talpe ziet een toekomst voor interlandelijke adoptie. De taakafbakening tussen federale overheid en gemeenschappen is voor mevrouw Grauls goed, maar ze acht betere informatiestromen mogelijk. Hoe kan dat? Hoe verloopt het overleg vandaag?

Voorts wil *Emmily Talpe* weten of de Federale Centrale Autoriteit bij de herkomstlanden een evolutie ziet naar meer openheid. De Federale Centrale Autoriteit moet zowel de wetgeving in de diverse landen van herkomst, de Belgische als de internationale regels respecteren. Is dat überhaupt mogelijk? De Federale Centrale Autoriteit adviseert, maar krijgt het ook informatie over wat de Vlaamse Centrale Autoriteit met haar advies doet? Zo ja, hoe reageert ze bij afwijkingen?

Het commissielid vraagt hoe de herkomstlanden subsidiariteit zien. Zijn ze beschaamd omdat ze een kind niet in eigen land kunnen opvangen? Of zijn de samenlevingskansen in alle landen dusdanig verbeterd dat er minder adoptie nodig is?

Tinne Rombouts informeert of voor de Federale Centrale Autoriteit landen die het Verdrag van Den Haag niet ondertekenden maar waarmee wel goede afspraken kunnen worden gemaakt, potentiële herkomstlanden zijn? Voorts wil ze meer gedetailleerde cijfers over de evolutie van het aantal afgewezen en aanvaarde dossiers, de aantallen per jaar en per gemeenschap. Geeft de Federale Centrale Autoriteit ook aanbevelingen over hoe de aanpak beter kan?

Slechts twee van de omkaderde dossiers werden geweigerd. Dat bewijst voor de Federale Centrale Autoriteit de goede werking van de Vlaamse diensten, nochtans zorgen net die dossiers in het Vlaams Parlement voor grote discussies. Vooral de wijze waarop de weigering gebeurt, zorgt voor controverse. De kanaalonderzoeken verlopen transparant, maar toch kan er vanuit voorheen onbetrokken hoek een signaal komen dat voor een blokkering zorgt. Nochtans is een goede samenwerking met de contacten in de herkomstlanden de ruggengraat van de adoptieprocedure. Uiteraard moet gerechtelijke of politionele informatie op zijn minst onderzocht worden. Op welke manier kan de samenwerking beter en kan het gevoel dat de autoriteiten naast elkaar en in twee verschillende werelden werken, weggewerkt worden? Wat staat een transparantere samenwerking in de weg? Een sterk adoptiebeleid waar de partijen goed samenwerken, is volgens het lid het meest in het belang van het kind.

Er mag dan geen wettelijke overlap zijn, *Bart Van Malderen* ziet wel spanningen in de taakverdeling. Wat beoogt mevrouw Grauls met betere informatiestromen? Bevat de conceptnota handvatten om vooruitgang te boeken, en vooral om de spanning en de onzekerheid bij kandidaat-adoptieouders te voorkomen?

Marleen Grauls zegt dat de Commissie voor Opvolging en Overleg tussen januari 2013 en 2015 inderdaad niet samenkwam, maar ontkent dat het slechts één keer was in de vijf jaar voor 2016. Er zijn trouwens altijd informele contacten geweest tussen de centrale autoriteiten. De spreker is altijd bereikbaar voor de andere centrale autoriteiten. Het citaat van minister Vandeurzen dateert van enkele jaren geleden. Intussen zijn er stappen vooruit gezet. De samenwerking wordt geactiveerd en de commissie komt binnen de week opnieuw samen.

In september 2015 ontving de Federale Centrale Autoriteit van officiële overheden op verschillende niveaus informatie over Oeganda die ze ernstig en zorgwekkend vond: informatie van de diplomatieke post ter plaatse en van de minister van Justitie die een officiële brief ontving van de minister van Buitenlandse Zaken, een brief uit Kampala van een Oegandeese minister, en een kritisch verslag van de auditeur-generaal in Kampala. Daarenboven staan er op het internet heel wat extra zorgwekkende signalen. Bij navraag bleek dat enkel België en de Verenigde Staten nog kinderen uit dat land adopteren. Daarnaast waren er vijftien kinderen al enkele maanden overgebracht naar België waar de Federale Centrale Autoriteit niet van op de hoogte gesteld was, maar er was voor hen wel een verzoek ingeleid bij de procureur des Konings. Daarom vond de Federale Centrale Autoriteit het nodig om die informatie over te maken aan de rechtbank gevat door het verzoek om adoptie. Gelijktijdig met de brief aan de parketten is dat bij brief aan het Vlaams Centrum voor Adoptie gemeld. De Federale Centrale Autoriteit verzet zich hoegenaamd niet tegen die adopties, maar het is in het belang van het kind dat de rechtbank met kennis van zaken over het dossier kan oordelen.

Twee omkaderde dossiers zijn niet erkend. Als de Federale Centrale Autoriteit over alle documenten beschikt, behandelt ze de omkaderde dossiers binnen de vijf dagen. In één delicaat Ethiopisch dossier zijn er wel problemen geconstateerd waardoor bijkomend onderzoek nodig is. Daarover kan de autoriteit geen verklaringen afleggen.

De Federale Centrale Autoriteit oefent de wettelijk bevoegdheden uit, haar toegekend in de hervorming van 2005. De wettelijke macht kan daar wijzigingen in aanbrengen. Dat is een politieke kwestie waarover ze zich niet zal uitspreken.

De Federale Centrale Autoriteit ontvangt veel informatie, niet alleen van de adoptiediensten maar ook van kandidaat-adoptanten zelf. Ze tracht alle informatie door te spelen aan de gemeenschapsdiensten. Het volstaat niet dat er een kanaal geopend wordt want ook in individuele dossiers rijzen er soms problemen, die ook gevolgen kunnen hebben voor komende dossiers. Open en volledige informatiedoorstroming tussen de diensten is dus belangrijk.

Subsidiariteit is een essentieel onderdeel van het Verdrag van Den Haag. Het ene land springt daar zorgvuldiger mee om dan het andere. In omkaderde dossiers doet de Federale Centrale Autoriteit enkel een marginale controle. Als in een niet-omkaderd dossier, bijvoorbeeld een Congolese familie die de vijftien neven en nichtjes wil adopteren, wat in haar cultuur normaal is, de procedure niet gevolgd is, kan de Federale Centrale Autoriteit de adopties niet erkennen.

De woorden van mevrouw Grauls stemmen *Lorin Parys* niet optimistisch. Het citaat van minister Vandeurzen is inderdaad al enkele jaren oud, maar op 6 januari 2016 zei hij tijdens de plenaire vergadering dat de internationale omstandigheden wijzigen en dat de afstemming met de Federale Centrale Autoriteit helaas al een tijdje een probleem is (*Hand. VI.Parl. 2015-16*, nr. 20). Als de Federale Centrale Autoriteit het probleem niet ziet of erkent, hoe het dan, in het belang van kind of de kandidaat-adoptieouders, op te lossen?

Hij informeert naar de redenen waarom de Commissie voor Opvolging en Overleg zo lang niet samenkwam, terwijl dat twee keer per jaar moet. Niemand schijnt hem te kunnen zeggen waarom het zo moeilijk is die wetsbepaling te volgen. Voorts hoopt hij dat mevrouw Grauls naar de andere sprekers kan blijven luisteren om te horen hoe zij de samenwerking met onder andere de Federale Centrale Autoriteit hebben ervaren. Hij is het ermee eens dat met kennis van zaken geoordeeld moet worden, maar volgens hem doen de gemeenschappen dat tijdens de goedkeuring van de adoptiekanalen. De Federale Centrale Autoriteit hoeft dat onderzoek niet over te doen. Zo ontkent ze immers het probleem over de bevoegdheidsverdeling en de interpretatie daarvan, met rechtsonzekerheid tot gevolg, zowel voor het kind dat geadopteerd is en België niet binnen mag, als voor de kandidaat-adoptieouders.

Volgens *Katrien Schryvers* ontwijkt mevrouw Grauls de vraag wat er nodig is voor een betere samenwerking tussen de centrale autoriteiten door te zeggen dat de politiek daarover te beslissen heeft. Betere samenwerking is nochtans belangrijk om er zeker van te zijn dat als een kind in zijn herkomstland vertrekt, de procedure hier op een vlotte manier afgehandeld wordt. Om politieke beslissingen te kunnen nemen, moet het Vlaams Parlement weten wat er misloopt en dat vraagt het aan de Federale Centrale Autoriteit.

Om wetten aan te passen, moet *Elke Van den Brandt* weten wat er fout loopt en welke aanpassingen nodig zijn. Ze herhaalt haar vraag of de gerechtelijke proceduretijd ingekort kan worden, het onderzoek van de dossiers maar ook het geschiktheidsvonnis.

Tinne Rombouts acht het internet geen objectieve bron. Het kanaalonderzoek gebeurt grondig en het lijkt of de Federale Centrale Autoriteit dat zo maar wegveegt. Wat staat een andere samenwerkingswijze in de weg? Dat is geen politieke maar een administratieve vraag.

Marleen Grauls zegt dat de Commissie voor Opvolging en Overleg voortaan minstens twee keer per jaar en allicht vaker zal samenkomen. In de 541 dagen onder de regering van lopende zaken is de commissie niet samengekomen. Dat was buiten haar wil om, maar er waren wel informele contacten.

Een kanaal wordt geopend, maar soms zijn er evoluties die niet kunnen worden genegeerd. Op 2 maart 2016 heeft Oeganda zijn *Childrens' Act* gewijzigd. Guardianship orders kunnen enkel nog door Oegandezen. De centrale autoriteiten moeten daar aandacht voor hebben en zich aanpassen aan informatie die ze daarover krijgen.

3. Uiteenzetting door Katrien Vanleirberghe, beleidsmedewerker Çavaria

3.1. Çavaria

Katrien Van Leirberghe zal slechts kort een visie geven op adoptie zodat er meer tijd is voor de ervaringsdeskundigen. Çavaria overkoepelt 125 holebi- en transgenderverenigingen, verdedigt hun rechten en gelijke kansen maar verschaft ook informatie. In Vlaanderen en Brussel zijn er twee verenigingen voor holebi- en transgenderouders: 't Kwadraat en Homoparentaliteit.

3.2. Uitgangspunt: adoptie door een regenboogbril

Heel wat holebikoppels hebben een kinderwens. Adoptie is dan een van de mogelijkheden, naast draagmoederschap en meemoederschap. Çavaria krijgt heel wat vragen over regelgeving, en hoort van heel wat gevallen waar het misloopt en waar mensen te weinig geïnformeerd zijn over de opties. Dat holebi's goede ouders zijn, hoeft sinds de wetswijziging van 2006 gelukkig geen betoog meer. Homomannen hebben weinig mogelijkheden tot adoptie, waardoor er heel wat op wachtlijsten staan.

3.3. Conceptnota

Het reduceren van de adoptiediensten roept heel wat vragen op. Onder meer of ouders nog voor een bepaald kanaal zullen kunnen kiezen. Çavaria wil vooral het pluralisme gewaarborgd zien.

Dat er minder maatschappelijke onderzoeken gebeuren, heeft allicht invloed op de diensten voor maatschappelijk onderzoek. Çavaria kan begrijpen dat daardoor ingrepen nodig zijn, maar het maatschappelijk onderzoek moet efficiënt en neutraal gevoerd worden.

Waarom een ethische commissie nodig is, is niet duidelijk. Het Haags Adoptieverdrag is het kader. Extra organen zorgen niet voor meer transparantie. De adoptiediensten kunnen zelf het verdrag interpreteren en toepassen.

De taakverdeling tussen de centrale autoriteiten is onduidelijk, ook voor de kandidaat-adoptieouders. Dat heeft geleid tot schrijnende en onaanvaardbare situaties die absoluut niet in het belang zijn van het kind. Meer duidelijkheid is nodig, alsook dat de rolverdeling uitgevoerd wordt. Çavaria heeft een goed contact met het Vlaams Centrum voor Adoptie. De communicatie verloopt duidelijk. Het is aangewezen dat met en tussen alle niveaus zo gecommuniceerd wordt.

Ook adoptiekanalen in landen die het Verdrag van Den Haag niet goedkeurden, worden getoetst aan de criteria van het verdrag. Adoptie uit die landen mag niet zo maar uitgesloten worden. Çavaria wil net dat er meer kanalen gezocht worden zodat de adoptiemogelijkheden voor holebi- en transgenderkoppels verruimen.

Dat het Vlaams Centrum voor Adoptie nog geen kanaalonderzoek kan initiëren, bevreemdt de spreker.

3.4. En verder ...

Samenvattend pleit Çavaria voor transparantie in alle procedures met goede informatie aan de kandidaat-adoptieouders. Çavaria heeft de indruk dat ze een ander antwoord krijgt naargelang de dienst waar de vraag aan gesteld wordt. Heel veel informatie is daarenboven heteronormatief, waarmee de spreker helemaal niet homofoob bedoelt. Er wordt echter al te vaak aan voorbijgegaan dat heel wat koppels op de wachtlijsten homo zijn. Het zou al heel wat betekenen als ze te horen krijgen wat op hen van toepassing is en wat niet. Voorts vraagt ze een tussenkomst in de financiële bijdragen van kandidaat-adoptanten te onderzoeken. Tot slot wil Çavaria dat er blijvend gezocht wordt naar kanalen met mogelijkheden voor holebi's en transgenders.

4. Vragen van de leden

Hoewel het geen vat heeft op de herkomstlanden moet Vlaanderen volgens *Emmily Talpe* duidelijk het signaal geven dat ouders een kind willen adopteren om het een warm nest te geven, ongeacht godsdienst, geaardheid enzovoort. Pluralisme blijft wezenlijk, zelfs al fuseren de adoptiediensten. Ze informeert hoe vaak Çavaria geraadpleegd wordt in adoptiezaken en hoe het met die vragen of klachten omgaat.

Ook *Katrien Schryvers* is voor pluralisme. Los van de fusie is een centrale wachtlijst in ieder geval nodig. Eens kandidaat-adoptieouders een keuze gemaakt hebben, is het moeilijk overschakelen. Als er dan op dat kanaal moeilijkheden zijn, moeten ze heel lang wachten, terwijl kandidaat-adoptieouders op een ander kanaal sneller een kind kunnen adopteren.

Een ethische commissie dient zich niet te buigen over individuele dossiers, maar grote lijnen uit te tekenen. De diensten passen inderdaad het Verdrag van Den Haag toe, maar hebben vragen over hoe ver ze kunnen gaan in leeftijdsgrenzen, in special needs, in projectsteun enzovoort.

Het Vlaams Centrum voor Adoptie kan een kanaalonderzoek initiëren door de adoptiediensten op mogelijkheden attent te maken. Soms doet het centrum zelf voorstellen of gaat in het land in kwestie kijken. Dat staat allicht niet zo verwoord in de conceptnota.

Elke Van den Brandt herinnert zich dat Çavaria het eerder al over de heteronormativiteit van infosessies had. Het Steunpunt Adoptie beloofde beterschap. Is die er ondertussen gekomen? Worden holebi- of transgenderkoppels afgeschrikt om zich kandidaat te stellen voor opties waar ze eigenlijk wel in aanmerking voor komen? In elk kanaal zijn er wel eens evoluties, bijvoorbeeld in het profiel van ouders dat aanvaard wordt. Stroomt die informatie voldoende door naar de kandidaat-adoptieouders?

Het volstaat niet dat het Vlaams Centrum voor Adoptie kanaalonderzoek mag doen, maar het moet er ook middelen voor krijgen. Geloof Çavaria in rechtstreeks contact met kanalen, met weeshuizen om duidelijk te maken dat holebi-koppels goede ouders kunnen zijn en om hen te overtuigen van de goede screening van kandidaat-adoptieouders in Vlaanderen? Ze vraagt een appreciatie van de nazorg. Acht Çavaria trajectbegeleiding nodig of verloopt de overstap tussen de verschillende diensten voldoende vlot?

Bart Van Malderen verwacht dat Vlaanderen gelijke rechten in zijn contacten met herkomstlanden actief verdedigt. Dat echter ook in Vlaanderen hetero de norm is, maakt dat voor halebikandidaat-adoptieouders de lat het hoogste ligt. Wie niet kan adopteren, zoekt oplossingen elders. Hij waarschuwt de commissieleden voor een blinde vlek in de regelgeving voor alternatieven van interlandelijke adoptie zoals interlandelijk draagmoederschap. Dat moet op federaal vlak geregeld worden.

Volgens *Katrien Van Leirberghe* krijgt Çavaria heel vaak vragen, maar dan vooral over hoe holebi- of transgenderkoppels aan een kind kunnen geraken of hoe ze een draagmoederschap dat ze al opgezet hebben, juridisch kunnen regelen. Helaas komt die laatste vraag vaak te laat. Het Belgische juridische kader voor draagmoederschap is immers heel beperkt. Het gaat om ongeveer vijf vragen per week bij Çavaria, maar ook 't Kwadraat en Homoparentaliteit krijgen vragen over adoptie, draagmoederschap, meeouderschap enzovoort. De organisaties verwijzen vooral door naar advocaten gespecialiseerd in familierecht, naar de adoptiediensten en het Vlaams Centrum voor Adoptie. Het is niet altijd evident te weten naar wie kan worden doorverwezen. 't Kwadraat en Homoparentaliteit organiseren infoavonden waar de verschillende opties van ouderschap aan bod komen, met sprekers van Pleegzorg Vlaanderen, van het Vlaams Centrum voor Adoptie, van een adoptiedienst of met iemand die een kind heeft van een draagmoeder.

Recent is er heel wat ten goede veranderd. Er zijn kanalen bijgekomen. Çavaria tracht er samen met het Vlaams Centrum voor Adoptie voor te zorgen dat die informatie bij de doelgroep komt, hoewel de informatie zeker nog sneller kan doorstromen. Een reëel probleem is dat wie hoog genoeg op de wachtlijst staat, voor alle informatiesessies uitgenodigd wordt. Vastbesloten elke strohalm te grijpen, wonen ze die allemaal bij, terwijl er zijn die absoluut niet relevant zijn, hoewel dat hen zelfs na afloop van de sessie niet altijd duidelijk is. Dat is een verspilling van tijd en moeite voor iedereen.

Het Vlaams Centrum voor Adoptie doet officieus kanaalonderzoek, maar Çavaria pleit voor de bevoegdheid en de middelen.

Informatiesessies zijn niet meer op maat van holebi's dan voorheen, niet uit kwade wil, maar eerder omdat de informatieverstrekkers eraan voorbijgaan dat heel wat niet van toepassing is op homokoppels, lesbische koppels of transgenderkoppels. Informatiesessies over kinderen met HIV zijn interessant, maar enkel voor diegenen die in aanmerking komen voor kanalen met dergelijke kinderen.

Het hoge aantal homokoppels op de wachtlijsten bewijst dat ze niet afgeschrikt worden, wat niet betekent dat ze niet moedeloos worden of dat ze niet op zoek gaan naar andere mogelijkheden om hun kinderwens in vervulling te laten gaan. Soms zijn dat mogelijkheden die niet altijd juridisch koosjer zijn. Ze zoeken een draagmoeder in het buitenland, maar vergeten dat de kinderen hier nog juridisch in orde moeten geraken via bijvoorbeeld een adoptieprocedure. Ondertussen is het kind hier wel, zonder dat het juridisch ouders heeft.

Zelf de weeshuizen overtuigen heeft weinig zin. Het lobbywerk moet op een hoger niveau gebeuren met als doel antihomowetgeving in landen te schrappen.

Of het nazorgtraject vlot verloopt, weet de spreker niet. Klachten daarover krijgt Çavaria niet. Een trajectbegeleider om kandidaat-ouders door de diensten te begeleiden, lijkt een goed plan.

Katrien Schryvers zegt dat het moeilijk is om de kosten van een interlandelijke adoptie vooraf te bepalen. Adoptiediensten mogen maximum 3000 euro vragen,

maar de kosten voor legalisatie, voor reizen, voor procedures of voor projectsteun zijn moeilijk vooraf te ramen. Met een vergoeding van 3000 euro per dossier kunnen de adoptiediensten moeilijk overleven. Wat denkt Çavaria daarover?

Katrien Van Leirberghe weet dat er vaak wel schattingen aan de kandidaat-adoptieouders gegeven worden. Ze heeft het over een terugbetalingssysteem, aan de hand van bijvoorbeeld fiscale kredieten. Kan onderzocht worden hoe de kosten voor de ouders te reduceren? Koppels hebben veel geld veil om hun kinderwens te realiseren, ze moeten vooral weten waar ze voor staan zodat ze met kennis van zaken een keuze kunnen maken.

5. Uiteenzetting door Annemie Paeshuyse, coördinator Het Kleine Mirakel vzw

5.1. Het team en zijn visie

Annemie Paeshuyse zegt dat Het Kleine Mirakel sinds 2006 erkend is als adoptiedienst en een interdisciplinair team van acht leden heeft. De dienst werkt in het hoogste belang van het kind en werkt enkel samen met partners in herkomstlanden die de visie met dezelfde toewijding en inzet delen. Het Kleine Mirakel besteedt daarnaast de nodige aandacht aan de situatie van de adoptieouders. Die hebben het niet gemakkelijk in de huidige procedure waar ze alles moeten ondergaan, met heel wat onzekerheid en een lange wachttijd.

5.2. Instroombeheer

Nieuwe kanalen moeten zeker onderzocht worden, omdat er steeds kinderen zijn die een plaats nodig hebben, voor wie er in eigen land geen degelijke opvangmogelijkheden zijn. Tehuizen, instellingen en soms zelfs kindergevangenissen zijn hun deel. Soms worden ze aan hun lot overgelaten. Ook voor specifieke kindprofielen, vooral oudere kinderen of kinderen met een medisch probleem, gaat de dienst op zoek naar geschikte adoptieouders.

5.3. Herverdeling subsidies

Voorts dient nagegaan te worden of de huidige subsidiebedragen overeenstemmen met de geleverde prestaties en dienstverlening van het Steunpunt Adoptie en de diensten voor maatschappelijk onderzoek.

5.4. Fusie van de drie diensten?

In de conceptnota staat dat het aantal adopties daalt, waarop er een fusie van de adoptiediensten als oplossing voor de financiële moeilijkheden voorgesteld wordt. De daling van het aantal adopties is mee veroorzaakt door het beleid van de vorige adoptieambtenaar, die kanaalonderzoeken afkeurde of zelfs niet behandelde. Thans wordt er trouwens door sommige actoren nog steeds een fout beeld geschetst van kindprofielen of mogelijkheden. Er zijn momenteel te weinig kandidaten voor sommige kindprofielen zoals oudere kinderen, meerdere kinderen die samen geplaatst moeten worden, of kinderen met special needs. Een adoptieouder met een geschiktheidsvonnis van november 2015 kreeg het voorstel voor een gezond meisje van zeven jaar op 2 februari 2016, een wachttijd van drie maanden dus.

Het Kleine Mirakel heeft door zijn werking en het proactieve kanaalonderzoek geen financiële problemen gekend tijdens zijn tienjarig bestaan en heeft geen behoefte aan extra middelen. De coördinatoren van de andere diensten melden dat voor hen een fusie enkel nodig is vanuit financieel oogpunt. Het Kleine

Mirakel heeft een volwaardig interdisciplinair team. Niet alle medewerkers zijn in loondienst. Met sommigen zijn samenwerkingsovereenkomsten afgesloten. De twee coördinatoren, zelf ook adoptieouders, hebben de dienst opgestart. Na tien jaar is hun enthousiasme niet geluwd. Het werk moet gebeuren door personen die een hart hebben voor kinderen, maar ook ervaringsdeskundig zijn. De wil om de belangen van de kinderen te verdedigen en het inlevingsvermogen moeten in evenwicht zijn. Adoptieouders kiezen voor Het Kleine Mirakel om zijn werk- en communicatiewijze en zijn persoonlijke aanpak. Door de jaren heeft de dienst een vertrouwensband opgebouwd met de herkomstlanden die niet kiezen voor samenwerking met Vlaanderen, maar met een bepaalde Vlaamse dienst. Die band is niet zo maar over te nemen door een fusiedienst.

Als problemen bij een fusie ziet de spreker: de teloorgang van enthousiasme en de botsing van visie, benaderingswijze en werking. Adoptieouders appreciëren de diversiteit van de adoptiebureaus. Ook de buitenlandse accreditaties zijn niet zomaar overdraagbaar, waardoor er kanalen verloren kunnen gaan, procedures on hold gezet worden en dus minder adopties plaatsvinden. Het Kleine Mirakel zou eerder voor nog meer adoptiediensten opteren die met enthousiasme het vele werk aanvaarden. In zijn tienjarig bestaan deed de dienst kanaalonderzoek in Gambia, Guinea, Oeganda, Kazachstan, Kenia, Oekraïne, Rusland, Polen, Kameroen, El Salvador, Armenië, Kaapverdië, Cambodja, Portugal, Bulgarije en de Verenigde Staten. Het startte een samenwerking op met Kazachstan, Polen, Portugal, Bulgarije, Guinea, Oeganda, Gambia, Kenia en recent ook de Verenigde Staten. Het Kleine Mirakel behandelt momenteel ook de accreditaties van El Salvador, de Dominicaanse Republiek en Kazachstan, en heeft kanaalonderzoek opgestart in Cambodja, Nigeria en Ivoorkust.

In tegenstelling tot wat de andere adoptiediensten zeiden, is het niet zo dat Het Kleine Mirakel dat kon omdat het minder adopties realiseerde. De dienst heeft zich altijd toegelegd op proactief kanaalonderzoek. Kazachstan viel pas in 2010 stil. De jaren ervoor was er ook heel wat kanaalonderzoek. In 2015 werden er in totaal 71 kinderen in Vlaanderen geplaatst, 35 daarvan door Het Kleine Mirakel. Het enthousiaste team is zeven dagen per week beschikbaar voor adoptieouders, autoriteiten, buitenlandse partners enzovoort. Is het de bedoeling van de politiek om dat te laten verloren gaan? Gelet op de moeizame fusie van de binnenlandse diensten, betekent de fusie van de buitenlandse diensten een meerjarenplan met risico op het stilvallen van de huidige samenwerkingsverbanden.

Het Kleine Mirakel pleit wel voor één prewachtlijst voor alle diensten samen, zodat elke adoptiedienst kandidaat-adoptieouders met een geschiktheidsvonnis kan contacteren als ze een bemiddeling ter beschikking hebben. Ouders hebben immers niet vaak een voorkeur voor een land en thans wordt hun overschakeling geremd door het contract en de al betaalde werkingskosten. Het Kleine Mirakel is bereid zijn werking waar mogelijk te verbeteren, met steun van het Vlaams Centrum voor Adoptie, maar enkel als het zijn eigenheid kan behouden.

5.5. Kleine kanalen

Met de uitspraak in de conceptnota dat kleine kanalen beter gesloten worden, is Het Kleine Mirakel het niet eens. Niet alle kanalen zijn een zware financiële belasting. Zelfs enkele plaatsingen per jaar kunnen lonen. Het kanaal in Gambia is gestart in de veronderstelling van twee dossiers per jaar. Na een proefperiode mag Het Kleine Mirakel vijf nieuwe dossiers starten. Uit Portugal komen gemiddeld twee kindjes per jaar, maar gezien de lage investeringen is dat de moeite waard.

5.6. Contactpersonen, werkingskosten en projectsteun

Contactpersonen per kind betalen moet verboden zijn. De personen worden betaald om werk te leveren voor een bepaald dossier. Welke diensten zij leveren, staat in de kanaalonderzoeken beschreven. Ook de adoptiediensten vragen werkingskosten per dossier, waarom zou dat niet kunnen voor de contactpersonen? De werkingskosten voor de adoptiediensten moeten worden verhoogd als de subsidies verminderen of zelfs wegvallen. Het zou goed zijn als de adoptiediensten meer financiële reserves kunnen aanleggen. Projectsteun is bij Het Kleine Mirakel niet gekoppeld aan het verkrijgen van een kind. De dienst steunt projecten, autoriteiten of weeshuizen.

5.7. Ethische commissie

Het Kleine Mirakel heeft een interdisciplinair team. De psychologen onderzoeken de motivatie van de kandidaat-adoptieouders zodat hun draagkracht bekend is en een goede matching kan plaatsvinden. Uit de nazorg blijkt trouwens dat het motivatieonderzoek bijdraagt tot een geslaagde plaatsing. Adoptieouders worden goed voorbereid, wat blijkt uit de positieve resultaten na de plaatsing.

5.8. Vlaamse en Federale Centrale Autoriteit

Bij de beoordeling van een kanaal of een erkenningsdossier door de Federale Centrale Autoriteit moet het belang van het kind vooropstaan. Momenteel is dat niet het geval, een goed voorbeeld zijn de vijftien Oegandese adoptiekinderen die sinds maanden wachten op hun Vlaamse adoptieouders. Er is een eenheid van visie nodig tussen de Federale en de Vlaamse Centrale Autoriteit. De huidige argwaan bij de Federale Centrale Autoriteit creëert problemen. Dat kan vermeden worden door een goed akkoord bij de opstart van een kanaal.

5.9. Enkel verdragslanden

Adopties enkel toestaan uit landen die het verdrag van Den Haag ratificeerden, heeft geen enkele grond. Sommige niet-verdragslanden geven meer documenten en garanties dan verdragslanden. De behoefte aan adoptie is trouwens het grootst in niet-verdragslanden. Het is beter steun te bieden onder de vorm van informatieverstrekking en opleidingen aan diegenen belast met adoptie in de herkomstlanden zodat hun visie verruimt en de werking conform het Haags Verdrag verloopt. Het Kleine Mirakel blijft bereid mee te denken en werken aan verbeteringen in de sector, samen met de andere actoren.

6. Vragen van de leden

Lorin Parys informeert naar de houding van Het Kleine Mirakel als het Vlaams Parlement toch beslist te fuseren tot één dienst. Hoe komt het dat Het Kleine Mirakel zoveel kanaalonderzoeken kon doen? Heeft hij correct gehoord dat Het Kleine Mirakel kritiek heeft op de informatieverstrekking door het Steunpunt Adoptie ten gevolge waarvan kandidaat-adoptieouders afhaken? Waarom werkt Het Kleine Mirakel als enige zonder prewachtlijsten?

Emmily Talpe vraagt hoeveel vte's er in dienst zijn bij Het Kleine Mirakel. Op welke basis werken de andere medewerkers met de dienst samen? Hoe worden die gefinancierd? Het Kleine Mirakel pleit voor meerdere en zelfs nog meer diensten. Moeten die zich dan specialiseren, bijvoorbeeld in herkomstland of in kindprofielen? Als er één dienst komt, hoe die dan best te stroomlijnen en de good practices door te geven? Heeft de dienst al last gehad van een opbod in projectsteun waardoor het adopties misloopt aan een hoger biedend land? Hoe volgt Het Kleine Mirakel de gesteunde projecten op?

Elke Van den Brandt ziet weinig argumenten pro en veel argumenten contra fusie. Misschien moeten de praktische en financiële motieven die er zijn, gewoon opgelost worden in plaats van het kind met het badwater weg te gooien. Groen is ervan overtuigd dat een kandidaat-adoptieouder een goede klik moeten hebben met een dienst. Keuzemogelijkheid is daarvoor wezenlijk. Drie diensten is een minimum. Ze kunnen elkaar stimuleren en van elkaar leren. Vreest Het Kleine Mirakel ook voor een vermarkting van adoptie door de herkomstlanden? Wat denkt de dienst over trajectbegeleiding? Kan de tijd tot het geschiktheidsvonnis korter?

Katrien Schryvers hoort pleiten voor een herverdeling van de subsidies maar niet voor taakuitzuivering, bijvoorbeeld de individuele nazorg. Is die nodig? Voorts wil ze weten hoe de dienst het evenwicht tussen bemiddeling en kanaalonderzoek ziet. Is het nodig om de middelen die de diensten voor beide taken krijgen anders te schikken? Hoe ziet Het Kleine Mirakel de prewachtlijst, als één of één per herkomstland?

Tinne Rombouts wil meer informatie over de evolutie van de dienst in zijn tienjarig bestaan. Die evolutie is niet enkel bepaald door decretale verplichtingen maar ook door keuzes en ervaringen. Dat Het Kleine Mirakel zoveel kanalen onderzocht, is allicht mede het gevolg van het enthousiasme van de medewerkers. Welke andere factoren, die het beleid kan vastleggen, zijn belangrijk voor een goed kanaalonderzoek? Het Kleine Mirakel heeft geen fusie nodig, maar ziet het mogelijkheden om de moeilijkheden die de andere diensten tot fusie nopen, op een andere manier op te lossen?

Zo het gedwongen wordt te fuseren, denken de coördinatoren van Het Kleine Mirakel eraan hun werkzaamheden in Vlaanderen stop te zetten, aldus *Annemie Paeshuyse*. De verdere verplaatsingen en de aanpassing aan andere diensten zijn daar redenen voor. Ook voor de adoptieouders is keuze en diversiteit nodig. Ze vreest dat ook het enthousiasme van de andere diensten verloren zal gaan.

Bij de start waren de andere diensten Het Kleine Mirakel helemaal niet gunstig gezind. De nieuwe coördinatoren zagen echter dat er in de omringende landen en ook in Wallonië veel meer kanalen waren. De grote kanalen, zoals China, Rusland en Ethiopië, waren comfortabel genoeg voor de adoptiediensten zodat ze weinig inzetten op nieuwe kanalen.

Kanaalonderzoek vergt tijd. Het onderzoek in Oeganda is gestart in 2009 en eind 2014 zijn de eerste kinderen aangekomen. In Guinea is het onderzoek in 2010 gestart. Het Kleine Mirakel kreeg in december 2015 een accreditatie voor dit kanaal met heel wat mogelijkheden. Een dienst die niet blijft investeren in kanaalonderzoek, raakt in financiële moeilijkheden als een kanaal sluit of als er minder kinderen arriveren. Een deel van de inkomsten komt immers van de adoptieouders.

Het interdisciplinaire team van Het Kleine Mirakel bestaat uit acht leden, onder wie enkele adoptieouders. De teamleden zijn bereid tot grote inspanningen om de dienst goed te laten draaien. Omdat het aantal nieuwe kanalen groot is, zal de dienst een halftijdse administratieve kracht en een extra psychologe aannemen. De nazorgverantwoordelijken moeten ook de families bezoeken. Met 2,8 vte's zal dat voor Ray of Hope niet simpel zijn. Doordat ze langer bestaan, hebben de andere diensten ook meer nazorg en rootsvragen. Uit Kazachstan heeft Het Kleine Mirakel 285 kinderen geplaatst, aan wie het tot achttienjarige leeftijd nazorg moet bieden. Een actief kanaalonderzoek is voor elke adoptiedienst echter noodzakelijk.

Als een dienst meer reserves kan aanleggen, zoals de stichtingen in Nederland, zal dat zijn financiële veerkracht ten goede komen. Thans kan een dienst een personeelslid geen vastheid van betrekking garanderen. Teamleden worden betaald per prestatie. Ze zijn daarnaast ook steeds bereid de dienst vrijwillig bij te staan. Daardoor kan Het Kleine Mirakel goede nazorg bieden door psychologen en kindertherapeuten.

Projectsteun is absoluut noodzakelijk hoewel het een extra kostenpost is voor de adoptieouders. De situatie van kinderen die in het land moeten blijven zijn soms schrijnend. Voor die kinderen moeten adoptiediensten ook iets betekenen. In Gambia heeft Het Kleine Mirakel een project dat kinderen tussen de zes en achttien jaar laat schoollopen. Dat project wordt ook gestart in Guinea. Veel tehuizen krijgen geen overheidssteun en in ieder geval geen bedrag per kind. Herkomstlanden moeten heel wat documenten leveren en onderzoeken doen. Dat kunnen ze niet gratis.

Opbod en vermarkting is er vooral in herkomstlanden waaruit Amerikanen adopteren omdat die daar veel geld tegenaan gooien. Een goede contactpersoon en een betrouwbaar kanaal zijn nodig. Zo is er een Oegandees weeshuis dat enkel met Het Kleine Mirakel samenwerkt. Het werkt conform het Haags Verdrag, het levert onderzoeken en doet veel inspanningen. Daarnaast werkt Het Kleine Mirakel exclusief samen met een tweede tehuis gespecialiseerd in premature baby's en kinderen met hiv. Het is dus niet omdat er mistoestanden zijn, die zelfs op het internet verspreid worden, dat de adopties niet koosjer zijn. Elke Vlaamse adoptiedienst wil elk van de adoptiekinderen recht in de ogen kunnen kijken als hij zegt dat er voor hem of haar geen betere oplossing was.

De diensten voor maatschappelijk onderzoek doen heel wat minder onderzoeken dan waarvoor ze gesubsidieerd worden. Wat het Steunpunt Adoptie precies doet met de 500.000 euro die het jaarlijks krijgt voor nazorg, is niet duidelijk. De diensten willen daar graag wat meer inzicht in krijgen. Dat er met alle actoren meer samenwerking en communicatie nodig is, zijn werkpunten.

7. Uiteenzetting door Maaïke Coucke, kandidaat-adoptieouder

Maaïke Coucke is samen met echtgenoot Laurens Jans kandidaat voor een adoptiekind. Dat hun Facebookgroep zoveel leden telt, bewijst dat er nog veel anderen in hun geval zijn. Hun geval is inderdaad niet uitzonderlijk complex of langdurig, gewoon één van de honderden waarin het fout loopt. Vanuit hun ervaring willen ze de conceptnota evalueren. Hier hun verhaal doen, is geen evidente keuze, maar nodig om duidelijk te maken wat er in de praktijk gebeurt.

Negen jaar geleden wensten ze hun gezin uit te breiden. Zeven jaar geleden kozen ze bewust voor adoptie. De spreker benadrukt het verschil tussen kinderwens en adoptiewens. Na zeven jaar staat het koppel nog nergens, hoewel het altijd alles correct gedaan heeft. Al bij de eerste inschrijving bij Kind en Gezin, moest het kiezen tussen binnenlandse en interlandelijke adoptie, geen evidente en zelfs een artificiële keuze. Beide vormen van adoptie hebben een andere ontstaansgeschiedenis, maar voor kandidaat-ouders is de afstamming en het uiterlijk onbelangrijk. Ook kinderen uit België kunnen een ander kleurtje hebben. Eigenlijk hoort die keuze niet door adoptieouders gemaakt te worden, hoewel de spreker begrijpt dat ze het werk van de overheid vergemakkelijkt. Het koppel koos voor interlandelijke adoptie omdat het dacht dat de nood groter was in de rest van de wereld.

Het koppel kreeg een gunstig geschiktheidsvonnis voor twee kinderen tot zes jaar en een mooi maatschappelijk onderzoek. De volgende keuze was voor een herkomstland, dus eigenlijk een racistische keuze, maar noodzakelijk om het

dossier voort te zetten. Omdat beide partners Spaans spreken, kozen ze voor Colombia. FIAC-Horizon stuurde daarop aan omdat ze ouders met een geschiktheidsvonnis voor siblings nodig hadden voor dat land. Een bijkomend argument was dat in Colombia kinderen afgestaan worden voor volle adoptie. Ze wilden vermijden later te moeten uitleggen dat Belgische rechtbanken bij interlandelijke adoptie gewone adoptie moeilijk in volle adoptie kunnen omzetten waardoor het kind geen volledige juridische band zou hebben met zijn opa en oma, terwijl zijn neefjes en nichtjes dat wel hebben. Dat verliep vlot, en FIAC-Horizon dacht dat adoptie binnen het jaar zou kunnen. Een tijdje later verdween een ander koppel voor siblingadoptie van de lijst. Tussen de vijf en zes jaar geleden kwamen ze dan op de eerste plaats voor een siblingadoptie uit Colombia. De eerstvolgende stap in de procedure is dan een bericht dat er kinderen ter beschikking zijn. Sindsdien wachten ze daarop.

Het koppel ging alvast op zoek naar een school, maar dat bleek problematisch. Hopelijk kan het Vlaams Parlement daar ook iets aan doen. Daarenboven kwamen er meer en meer problemen in het kanaal Colombia. De contactpersoon daar, een beëdigd vertaalster, baarde de wachtenden grote zorgen. Zesmaandelijks vroeg ze allerlei documenten opnieuw. Tot Maaike Coucke op tafel sloeg en zei dat haar geboorteakte niet telkens opnieuw diende te worden vertaald. In 2013 schreven de wachtenden van de lijst Colombia daarover een brief naar de raad van bestuur van FIAC-Horizon, waarin ze ook de onduidelijke financiële transacties met die contactpersoon aanklaagden. Ondertussen heeft het koppel al zes keer projectsteun betaald, in Colombia en ten langen leste in Ethiopië.

FIAC-Horizon bleef herhalen dat het een droomdossier was en dus bleef het koppel erin geloven. Het kindprofiel van het koppel was een sibling tot zes jaar. Uiteindelijk kreeg het een telefoon voor twee meisjes van elf en dertien jaar, twee keer zo oud en jongvolwassenen volgens Zuid-Amerikaanse normen. De adoptiedienst kende het profiel en had het voorstel nooit mogen doorsturen. Het is onbehoorlijk mensen voor dergelijke verscheurende keuze te plaatsen. Experts die het koppel raadpleegde, zeiden dat het ver boven hun draagkracht was. FIAC-Horizon vond dat geen probleem en het koppel mocht drie weken naar de kinderen op bezoek. Dat heeft het met pijn in het hart niet gedaan. Dan kwam er het voorstel om drie kinderen te adopteren. FIAC-Horizon dacht dat een uitbreiding van het vonnis geen probleem zou zijn. Dat was het ook niet: alweer een mooie beoordeling. Het koppel sloot de drie kinderen in het hart, maar uiteindelijk werden ze geadopteerd door een Frans koppel.

FIAC-Horizon bracht daarop de boodschap dat zijn accreditatie in Colombia stopgezet werd, zonder dat het duidelijk was of het land of de adoptiedienst daarvoor verantwoordelijk was. Andere landen blijven er immers wel geaccrediteerd. Het Vlaams Centrum voor Adoptie was zelfs niet op de hoogte van problemen met Colombia. Plots stond het koppel op straat.

Toen nam het contact op met Ray of Hope en kwam het achteraan op de prewachtlijst voor siblings. Omdat het koppel de enige kandidaat is, staat het voor triblings op de eerste plaats. Het moest wel een bedrag van 21.000 euro betalen, transparant en normaal. In november 2015 kreeg het koppel dan een telefoon dat het kanaal Ethiopië opgeschort was, waarop Maaike Coucke heel boos werd: zeven jaar later en 29.000 euro armer, staat het koppel nergens. Daarop heeft ze zich in de materie verdiept. Sinds de Staten-Generaal van 2009 is er niets gewijzigd. Vandaag worden gewoon opnieuw dezelfde vragen gesteld. CD&V heeft de bevoegdheid zowel op federaal als Vlaams niveau en deed niets. De Federale Centrale Autoriteit gaat constant haar boekje te buiten, zonder dat er ingegrepen wordt. De weeshuizen in Oeganda zitten overvol, kinderen uit Ethiopië die toegewezen waren toen ze enkele weken oud waren, liggen al tien maanden in bedjes zonder hulp. Eigenlijk is dat kindermishandeling, zonder

verpinken verantwoord als zijnde in het belang van het kind. Parlementsleden zijn vertegenwoordigers van het volk, dat in hun competentie gelooft. Ze roept hen op om hun job te doen.

8. Uiteenzetting door Marc Haeck, kandidaat-adoptieouder

Marc Haeck spreekt ook namens zijn echtgenote, alsook heel wat andere adoptiekoppels, met als centrale thema 'Uit eigen ervaring'. Geen van hen is professioneel betrokken bij adoptie. Het zijn geen politici, geen juristen, geen ambtenaren, maar iedereen draait als klant mee in het systeem, in zijn geval al ruim vijf jaar. In die periode kwam hij in contact met zowat alle actoren.

8.1. Doorlooptijd van de adoptieprocedure

De lange doorlooptijd, samen met het dalende aantal adopties in Vlaanderen, wordt aangehaald als argument dat er wereldwijd minder adopties nodig zijn. Sommige studies spreken dat tegen en ook de kandidaat-ouders durven dat te betwijfelen. Een deel van het probleem ligt in Vlaanderen zelf. Na de voorbereidingscursus moeten kandidaat-adoptanten aan de familierechter vragen om te mogen doorstromen naar het maatschappelijk onderzoek, het zogenaamde tussenvonnis. In zijn geval heeft het van eind maart tot eind augustus 2011, vijf maanden dus, geduurd. Vijf maanden voor het formaliseren van een beslissing die op dag één vaststaat: het attest van de voorbereidingscursus en de wil om voort te gaan zijn immers de enige criteria. Doorstroming naar het maatschappelijk onderzoek moet worden behandeld als de formaliteit die het is.

Het huidige instroombeleid moet evolueren naar een wachtlijstenbeheer. Het overgrote deel van de kandidaat-adoptieouders wil geen land of kanaal kiezen, maar noodgedwongen doen ze het wel, vaak op basis van de geschatte wachttijd. Lange tijd was Ethiopië in Vlaanderen het enige goedlopende kanaal, waardoor iedereen ervoor koos, met lange wachttijden tot gevolg waardoor er zelfs prewachtlijsten opgesteld werden. Door verschillende omstandigheden liep het aantal adopties uit Ethiopië terug. Toen kwamen er eindelijk nieuwe kanalen bij, met in het begin relatief korte wachttijden, wat een onevenwicht veroorzaakte. Een proactief en gecentraliseerd wachtlijstenbeheer door de overheid is nodig. De minimale betrachting moet zijn alle kandidaat-adoptieouders het perspectief te bieden op een succesvolle adoptie binnen de termijn van het geschiktheidsvonnis, wat al vier jaar is. Hij en zijn echtgenote verkregen recent de verlenging van het adoptievonnis.

Het huidige instroombeheer van het Vlaams Centrum voor Adoptie beperkt zich tot de voorbereidingscursus. Eens de adoptanten in de procedure zitten, laat de overheid los. De ouders vragen dat het actieve instroombeleid uitgebreid wordt tot de initiële kanaalkeuze. Op die manier zou de overheid instaan voor een objectieve toetsing van het profiel van de adoptanten en hun kindprofiel aan alle mogelijke kanalen. Ook overstappen tussen kanalen in de loop van procedure kan worden geregeld in het wachtlijstenbeheer. Op dit moment is een overstap tussen kanalen, om uiteenlopende redenen, voor adoptanten moeilijk: gebrek aan informatie en zekerheid, grote emotionele investering in het eerste kanaal, vaak een overstap naar een ander bureau, of onduidelijke en aanzienlijke financiële gevolgen. De spreker en zijn echtgenote stapten in 2014 over van het kanaal Ethiopië bij Ray of Hope naar Oeganda bij Het Kleine Mirakel. Oeganda oogde veelbelovend, maar de enige echte zekerheid die ze hadden was dat de tweeënhalf jaar ervoor verloren tijd en moeite waren.

8.2. Nood aan transparantie

Transparantie blijft een groot probleem, waarmee de spreker het niet heeft over de vanzelfsprekende privacy van biologische ouders, kandidaat-adoptieouders en adoptiekinderen. Vaak wordt er onvoldoende, laattijdige en vage informatie gegeven over problemen, kanalen of dossiers, met extra zorgen, frustraties en conflicten tot gevolg. In 2013 en 2014 blokkeerde het kanaal in Ethiopië twee keer telkens ongeveer zes maanden, waarover de kandidaten nauwelijks informatie kregen. Onder grote druk van de kandidaat-adoptieouders werd er uiteindelijk een meeting georganiseerd, waarop meer dan honderd ongeruste en gefrustreerde kandidaat-adoptieouders halfslachtige informatie kregen over problemen en onderzoeken in Ethiopië en terloops over een meer dan aanzienlijke stijging van de totale kosten ten gevolge van projectsteun. De zeer conflictueuze vergadering had vermeden kunnen worden door snellere en meer open communicatie.

Het gebrek aan transparantie over herkomstlanden is te wijten aan een te lakse opvolging van de plaatselijke evoluties door de adoptiebureaus. Dat er te laat ingegrepen wordt, vergroot de gevolgen van de problemen. De kandidaat-adoptieouders merken daarnaast een groot onderling wantrouwen tussen de actoren, wat de mogelijkheden om als sector lessen te trekken uit fouten en problemen beperkt. De expertise wordt onvoldoende gedeeld. Tot slot zijn ook kandidaat-adoptieouders onvoldoende open omdat ze door hun afhankelijke positie het niet aandurven problemen aan te kaarten. Ze moeten die mogelijkheid krijgen met de garantie dat het niet ten koste zal gaan van het individuele dossier.

8.3. Nood aan professionalisering

In de adoptiewereld zijn veel spelers actief, vaak kleine vzw's met een uitgebreid takenpakket. Zo staan adoptiebureaus in voor kanaalonderzoek, kanaalbeheer, begeleiding van adoptanten, nazorg voor kind en adoptieouder, sectoraal overleg, rapportering aan de overheid enzovoort. Door een structurele onderfinanciering moeten zij het doorgaans doen met een klein team van twee tot drie personen. Objectief bekeken is dat een onmogelijke en onhoudbare situatie, die enkel ten koste kan gaan van de kwaliteit van dienstverlening.

Ligt het probleem bij de bureaus of bij het belang dat de Vlaamse overheid aan adoptie hecht? Het 197 pagina's tellende Vlaamse regeerakkoord telt twee zinnen over interlandelijke en evenveel over binnenlandse adoptie. De ouders vragen de overheid met aandrang meer prioriteit te geven aan interlandelijke adoptie en de nodige middelen ervoor vrij te maken.

Samen met een groter budget moet er ook resoluut gekozen worden voor verdere professionalisering. Het Vlaams Centrum voor Adoptie moet het mandaat krijgen om meer taken op zich te nemen, zoals meer controle en toezicht. Als zijn belangrijkste taak ziet de spreker de proactieve opvolging van de lopende kanalen door structurele contacten met de overheid en de actoren in buiten- en binnenland. Een overheid heeft nog altijd meer invloed dan een adoptiebureau.

De samenvoeging van adoptiediensten is een optie, maar geen doel op zich, wel is er meer uniforme en kwaliteitsgerichte dienstverlening nodig. De recente problemen met Oeganda en Ethiopië tonen duidelijk aan dat er al te vaak enkel reactief wordt gewerkt en dat het ontbreekt aan continu overleg. Kandidaat-adoptanten worden niet of miniem begeleid. Dat is geen verwijt aan de adoptiebureaus, de huidige financiering volstaat daar gewoon niet voor.

Het overheidstoezicht op de adoptiebureaus is kwantitatief. Bureaus moeten een minimumaantal kanalen of onderzoeken hebben. Het aantal kanalen bepaalt de subsidies. Adoptie is dermate complex met een grote impact op de diepste wensen en de toekomst van de betrokkenen, dat de overheidsbeoordeling op kwalitatieve elementen moet stoelen. Niet het aantal kanalen maar de kwaliteit ervan, de goede en tijdige opvolging van evoluties en problemen, de klantentevredenheid, adoptanten zowel als kinderen, moeten de subsidies bepalen.

8.4. Vlaamse en Federale Centrale Autoriteit: eenheid van visie

Door de versnippering van de bevoegdheden is het adoptiebeleid in België extra complex. Hoewel de bevoegdheden in de wetteksten duidelijk gescheiden zijn, zorgen andere interpretaties vaak voor spanningen. Het gebrek aan formele afstemming tussen de niveaus heeft al meermaals zware gevolgen gehad voor de levens van meerdere mensen. De interfederalisering van de adoptieautoriteiten heeft geen zin. Wel moeten er door geregeld overleg duidelijke en concrete taakomschrijvingen en samenwerkingsvormen komen.

Niemand komt als winnaar uit een verhaal als Oeganda. Een melding van mogelijke wantoestanden door de Belgische diplomatieke post in Kampala werd van Buitenlandse Zaken doorgestuurd naar Justitie, en dan zonder enig overleg met het Vlaams Centrum voor Adoptie bezorgd aan de parketten. Bij latere inzage bleek dat de klacht nauwelijks nieuwe elementen bevatte ten opzichte van de gegevens verzameld tijdens het kanaalonderzoek. Het Vlaams Centrum voor Adoptie stuurde dadelijk een weerwoord aan de parketten, maar kon niet anders dan het kanaal in afwachting van het onderzoek opschorten. Vier maanden later zitten de ouders nog steeds in grote onzekerheid of en wanneer het kanaal opnieuw opengesteld wordt. In juli 2015 kregen Marc Haeck en zijn echtgenote een kind toegewezen. Ze zouden vertrekken eind november. Vijf dagen voor het vertrek werd alles geblokkeerd. Hun dochter wordt vijf jaar. Het gebrek aan overleg tussen overheidsniveaus heeft er rechtstreeks voor gezorgd dat zij haar verjaardag voor het derde jaar op rij in een weeshuis moet vieren.

Het beleid kan niet bepaald worden op basis van individuele gevallen. Kandidaat-adoptieouders zijn allesbehalve objectief. Tegelijk snappen ze niet hoe deze gang van zaken het hogere belang van het kind zou kunnen dienen.

8.5. Conclusie

Marc Haeck sluit af met een citaat uit een brief die een groep kandidaat-adoptieouders eind november 2015 bezorgde aan de ministers Geens en Vandeuren: "We staan volledig achter het Verdrag van Den Haag waarin duidelijk staat dat het belang van het kind centraal moet staan. Wij worden er ook regelmatig aan herinnerd dat we 'geen recht hebben op een kind, maar dat een kind recht heeft op de juiste ouders'. We staan hier ook achter, maar we vinden wel dat we recht hebben op een eerlijke adoptieprocedure en op juiste en gedetailleerde communicatie en informatie als er problemen optreden."

9. Uiteenzetting door Lieven Vandendriessche, adoptieouder en auteur van 'In het belang van de kinderen'

9.1. Intro

Lieven Vandendriessche woont met zijn Amerikaanse man en twee dochters in Brussel. Het koppel adopteerde de meisjes bijna onmiddellijk na hun geboorte in Chicago, waar het ook hun geboortemoeder leerde kennen. Zijn boek 'In het belang van de kinderen' vertelt het verhaal over hoe de Belgische overheden, terwijl ze beweren de wet en het belang van de kinderen te dienen, geschikte

kandidaat-adoptieouders tegenhouden om kinderen de liefdevolle thuis te geven die ze zo hard nodig hebben. In zijn geval ging de Federale Centrale Autoriteit zo ver om achter zijn rug de voogdij over de kinderen weg te nemen en over te dragen aan de Belgische Staat. Het boek gaat over een bijzonder intiem en pijnlijk onderwerp, maar voor zijn gezin is het verhaal te belangrijk om het niet te vertellen. Het boek is een liefdesbetuiging aan de dochters. Ze zullen erin kunnen lezen dat papa en daddy hun belang hebben gediend.

Het boek is ook een wake-upcall voor politici: het is een oproep om een adoptiebeleid uit te tekenen dat echt het belang van kinderen dient. Het gevaar is dat zonder duidelijke en positieve beleidskeuzes, de leegte wordt gevuld door de ideologie van bureaucraten die in België nauwelijks gecontroleerd worden. Niet door hun voogdijminister, en helaas ook veel te slap door de verschillende parlementen.

De adoptie van zijn twee dochters in 2010 verdiende volgens de Federale Centrale Autoriteit geen Haagse bescherming omdat de voorbereidingscursus gevolgd werd in Vlaanderen in 2007, een jaar vooraleer de Verenigde Staten het Haags Verdrag ratificeerde. De Federale Centrale Autoriteit vond ook dat zijn man bedrieglijk gebruik had gemaakt van zijn Amerikaans burgerschap om als Amerikaans staatsburger, op Amerikaanse bodem, Amerikaanse kinderen te adopteren. Ook al kon het koppel aantonen dat de Amerikaanse uitleggingsregels bij de ratificatie van het Haags Verdrag deze mogelijkheid expliciet toeliet aan in het buitenland wonende Amerikanen, wat vooraf bevestigd was door een Belgische advocaat en een Amerikaanse advocaat. Voorts had de Federale Centrale Autoriteit ook bezwaren tegen de rol van geld in Amerikaanse adopties, zonder dat ze ooit vroeg hoeveel betaald was voor de adoptie. Ze beweerde dat de Amerikanen het subsidiariteitsbeginsel verkeerd interpreteerden, zonder precies uit te leggen wat ze daaronder verstond. De kers op de taart van de argumentatie zou later aan het licht komen in briefwisseling met de Amerikaanse regering: de Federale Centrale Autoriteit stelde zich vragen bij de toelaatbaarheid van holebi-adopties in de Verenigde Staten, suggererend dat zijn man zich voor de Amerikaanse rechter had voorgedaan als heteroseksueel. Het koppel tekende beroep aan tegen de niet-erkenning en haalden uiteindelijk in 2011 gelijk bij de Brusselse rechter. Het Ministerie van Justitie heeft in de zaak berust, na zwaar lobbywerk van de Amerikaanse Federale Centrale Autoriteit, toen onder leiding van Hillary Clinton, de zwarte minister van Justitie Eric Holder, de toenmalige VS-ambassadeur Howard Gutman, maar ook vele Vlaamse politici van N-VA, sp.a, Groen, Open Vld en uiteindelijk met de volle steun van het kabinet van minister Vandeuren, en zelfs de Dienst Voogdij die net als de Federale Centrale Autoriteit ressorteert onder de minister van Justitie.

9.2. Rol van internationale organisaties

Iedereen is beïnvloedbaar door de subtiële anti-adoptiecodes die tegenstanders van adoptie gebruiken, vaak onder een juridische sausje om niet-juristen, de meerderheid, de mond te snoeren. Hij illustreert dat vooreerst met de rol van de internationale organisaties. Er wordt soms beweerd dat gezaghebbende organisaties in het buitenland vinden dat interlandelijke adoptie niet meer de beste oplossing is. Het Alternative Care Panel in Oeganda, de organisatie waarvan de Federale Centrale Autoriteit betreurt dat ze door het Vlaams Centrum voor Adoptie en Het Kleine Mirakel niet is geraadpleegd tijdens het exploreren van adoptiekanalen in Oeganda, is een samenwerking van spelers die er belang bij hebben dat Oegandese kinderen in Oeganda blijven. Niet omdat ze daar beter geholpen kunnen worden, maar om druk te zetten op buitenlandse donoren om aan deze organisaties fondsen ter beschikking te stellen, zogenaamd voor 'kinship care', 'family reunification' en 'family preservation'. Hoewel al deze doelstellingen nobel en nodig zijn, is er in een land als Oeganda met meer dan 60

percent van de kinderen in armoede en een explosieve bevolkingsaan groei, in het laatste decennium geen plaats voor deze oplossingen. Het zijn oplossingen in een ideale wereld, maar zoals hij vandaag bestaat, heeft een zeer groot aantal kinderen, in Oeganda en daarbuiten, buitenlandse adoptie nodig.

Het Alternative Care Panel in Oeganda wordt gesponsord door Save the Children en een aantal christelijke en evangelische groepen uit de Verenigde Staten, die het belangrijk vinden om aan missionarisch werk te doen. Save the Children is de organisatie die na de aardbeving in Haïti in 2010 opriep tot een opschorting van de interlandelijke adopties, terwijl het eigenlijk een stopzetting bedoelde. Save the Children kan dan weldoener spelen, maar voor vele Haïtiaanse kinderen was het een genadeslag voor de hoop op een liefdevolle thuis in het buitenland.

Ook UNICEF heeft veel kritiek op interlandelijke adoptie, maar zwijgt over praktijken als commercieel draagmoederschap in bijvoorbeeld India, dat voorheen wel een belangrijk herkomstland was. Dat is hypocriet.

9.3. Minder adopties = minder noden?

Tegenstanders van adopties gebruiken ook de terugvallende cijfers van interlandelijke adoptie als argument. Recent nog beweerde de Waalse adoptie-ambtenaar Didier Dehou dat de terugval van interlandelijke adopties in België te wijten is aan de opkomende middenklasse in ontwikkelingslanden die massaal in eigen land kinderen adopteert en de crisis in België die ervoor zorgt dat minder kandidaten zich aandienen voor de kostelijke procedure. Er is helemaal geen opkomende middenklasse in landen als Ethiopië, Oeganda, Guinee, Haïti enzovoort. Waar dit wel het geval is, in Azië bijvoorbeeld, is er vaak een groot maatschappelijke taboe op verwantschap die geen bloedverwantschap is. China is mogelijks een uitzondering, hoewel de herkomst van de cijfers daar vragen doet rijzen. Het is ook niet aangetoond dat er in België minder kandidaten zijn voor adoptie door de financiële crisis. Er dient nagegaan te worden of het beleid van ontrading in beide landsdelen, wachtlijsten en lange procedures, niet eerder de oorzaak zijn.

Met een voorbeeld illustreert de spreker dat deze beweringen niet kloppen. Roemenië raakte bekend door zijn afschuwelijke weeshuizen en zijn grote populatie weeshuiskinderen. In het decennium na Ceaușescu werden jaarlijks duizenden kinderen interlandelijk geadopteerd. Omdat Roemenië tot de Europese Unie wou toetreden, werd het onder druk gezet om zijn regels zo aan te passen dat er geen kinderen meer door buitenlanders konden worden geadopteerd. De lijst van dergelijke voorbeelden is lang, maar het mechanisme duidelijk. Het terugvallen van het aantal interlandelijke adopties is geen gevolg van minder nood, maar wel van complexe politieke verhoudingen en belangen tussen Eerste en Derde Wereld, tussen individuele landen, bijvoorbeeld de Verenigde Staten en Rusland, of tussen ngo's en overheden. Ook is er concurrentie van internationale organisaties tegen kleine adoptiediensten, zoals in Oeganda.

9.4. Prijs

Tegenstanders van adoptie gebruiken ook de prijs van interlandelijke adoptie als argument. De Federale Centrale Autoriteit haalde in haar jarenlange bezwaren tegen adopties in de Verenigde Staten graag de kosten aan zonder dat concreet te maken. Om te beginnen zijn de Verenigde Staten een Haagse partner, wat al een aantal richtlijnen over vergoedingen oplevert, geïncorporeerd in het Amerikaanse recht. Ook voor het Haags Verdrag bestond in de Verenigde Staten al federale wetgeving tegen kinderhandel, zoals het verbod om geld te verdienen aan het adopteren van kinderen. Daarnaast hebben veel staten extra wetgeving om kinderen te beschermen.

Een adoptiedienst in New York krijgt geen subsidies, maar moet kantoren huren tegen 490 dollar per vierkante meter per maand. De medische kosten van een premature baby in zijn eerste levensjaar kunnen oplopen tot 49.000 dollar. Wie dat risico wil verzekeren, zal een hoge premie betalen. Niet iedereen valt onder de ziekteverzekering. Sommige kinderen hebben recht op Medicaid, de ziekteverzekering voor armen, maar Medicaid wil snel af van dat risico. Heel wat factoren beïnvloeden de kostprijs van een adoptie uit de Verenigde Staten. Hij roept iedereen op te stoppen appels met citroenen te vergelijken. In de Verenigde Staten wachten ongeveer 110.000 kinderen op een adoptiegezin, vaak sibling, niet blank en geen baby's. Dat de Verenigde Staten het rijkste land ter wereld is, dat zelf voor zijn kinderen moet zorgen, zoals een ambtenaar van de Federale Centrale Autoriteit argumenteerde, houdt geen steek en doet niets af aan de nood van deze kinderen.

Wat de subsidiariteit betreft, vond de Federale Centrale Autoriteit het onlogisch en in strijd met het Haags Verdrag dat Amerikaanse kinderen worden opgegeven voor adoptie in het buitenland, terwijl kandidaat-adoptanten van de Verenigde Staten zelf kinderen uit het buitenland adopteren, met hetzelfde kindprofiel. Als elk kind, binnen en buiten de Verenigde Staten, de bescherming van een gezinsleven verdient, is deze hardvochtige interpretatie onaanvaardbaar. Subsidiariteit dient om kinderen te beschermen, niet om adopties tegen te houden en evenmin om het aantal interlandelijke adopties te verminderen. Er is gelukkig ook internationale rechtspraak, die bevestigt dat in het licht van het Paramountcy Principle, het belang van het kind het verdrag beheerst. Pas daarna mogen grendels als subsidiariteit in overweging worden genomen.

9.5. Waarborgen

De critici van interlandelijke adoptie spreken ook graag over waarborgen. Het kan code zijn om adoptie verdacht te maken en een totaal gebrek aan inlevingsvermogen in andere culturen dan de Belgische te maskeren. In zijn geval schreef de Federale Centrale Autoriteit aan haar Amerikaanse collega's dat deze adoptie onvoldoende garanties bood. Welke garanties bedoeld werden, werd niet uitgelegd, maar dat was ook niet nodig: de twijfel was gezaaid. Gelukkig is de rechter er niet ingetrapt.

9.6. Homofobie

Homofobie heeft geen plaats binnen adoptie. David Brodzinsky en Adam Pertman redigeerden recent een belangrijk werk 'Adoption by Lesbians and Gay Men'. Studies tonen aan dat het voordeel van een vader te hebben, er niet is om het mannelijke gender van die ouder, maar om een andere, tweede ouder die een rol speelt in het leven van een kind.

9.7. Wetenschap

Adoptie is een veel succesvollere interventie dan instellingsleven. Adoptiekinderen doen het beter dan kinderen in langdurige pleegzorg. Kinderen die bij de geboorte worden geadopteerd, doen het als groep even goed als kinderen die hun hele leven door hun biologische ouders worden opgevoed. In het recente boek 'Enhancing the Wellbeing of Children and Families through effective interventions' wordt adoptie gezien als de meest effectieve interventie van al degenen die in het boek worden onderzocht. Aangaande transraciale adoptie, is bewezen dat geadopteerden hun ontwikkelingsdoelstellingen bij het opgroeien halen en hetzelfde niveau van zelfvertrouwen hebben als kinderen die opgroeien in gezinnen waar iedereen dezelfde huidskleur heeft. Interessant daarin is het boek van de Amerikaanse socioloog Randall Kennedy 'Interracial Intimacies'.

Ten slotte is er een baanbrekende maar weinig bekende studie van Marquis en Detweiler over geadopteerde adolescenten. Deze wetenschappers rapporteerden geen verschillen qua welbevinden bij deze groep ten opzichte van adolescenten die opgroeiden bij hun biologische verwanten, behalve één belangrijk verschil: de geadopteerden verklaarden meer controle te hebben over hun leven, hadden een positiever beeld over andere mensen en gaven hun ouders hogere scores voor de kwaliteiten van hun ouderschap dan adolescenten die bij hun biologische ouders opgroeiden. Negatieve claims over effecten van interlandelijke adoptie hebben geen wortels in de realiteit.

9.8. En nu?

Lieven Vandendriessche is tevreden dat meer ouders opgestaan zijn en dat ze samen met de Vereniging voor Adoptiekind en Gezin een onderbouwde nota hebben kunnen indienen. Zoals vandaag kan het geen dag langer. De aanhouders zijn bevoegd voor het Vlaamse niveau, maar hebben partijgenoten die dat zijn op het federale niveau. Hij pleit met aandrang voor actie vandaag. Hij wil niet dat zijn kinderen opgroeien in een Vlaanderen waar adoptie gestigmatiseerd wordt door enkel de risico's te belichten, maar wel waar het als een volwaardig alternatief voor gezinsvorming gezien wordt.

10. Uiteenzetting door Miranda Aerts, geadopteerde

De samenstelling van het panel bewijst voor *Miranda Aerts* de focus op adoptieouders. Had zij de regie in handen, dan was de eerste hoorzitting gestart met alleen maar getuigenissen van adoptiekinderen, om daarna de verdere stappen te bepalen.

10.1. Wat brengt mij hier vandaag?

Miranda Aerts is in juni 1989 uit Rwanda geadopteerd. In het begin was ze hier met een toeristenvisum en nog lang daarna met een vreemdelingenpaspoort. Heel wat adoptiekinderen zijn op vergelijkbare wijze, dus niet op de juiste manier, naar België gekomen. Ze werkt als klinisch psycholoog al acht jaar met kinderen, jongeren en adolescenten. Recent legde ze een masterproef af over de sociaal-emotionele ontwikkeling na interlandelijke adoptie. De vorige spreker verwijst correct naar studies. Met de meeste kinderen gaat het inderdaad goed, maar er is een significante groep geadopteerden die problemen ervaart. Zij hebben wel nazorg nodig en daar moet voldoende aandacht naar gaan.

Ze begrijpt de frustraties van kandidaat-adoptieouders, maar ze vraagt dat er respectvoller gecommuniceerd wordt over herkomstlanden. Hoewel adoptie al meer dan vijftig jaar bestaat, komen dezelfde knelpunten telkens weer boven. Het is een eindeloos herkauwen. Ze raadt de parlementsleden de lectuur van haar kritische bedenkingen bij die vicieuze cirkel aan.

De spreekster nam ook deel aan een brainstorm georganiseerd door Kind en Gezin. De thema's waren nazorg, inzagerecht en roots.

10.2. 'We laten adoptie toe, maar begrijpen het niet' – drie argumenten

De professoren Ann Buysse en Michel Vandenbroeck van de UGent beginnen hun onderzoek over de beleving van de geadopteerden met de quote: "We laten adoptie toe, maar begrijpen het niet.". Jammer genoeg is hun eigen onderzoek uit november 2015 daar een voorbeeld van. Het is weinig wetenschappelijk, op vlak van validiteit en betrouwbaarheid. De onderzochte groep was weinig divers, vooral van Aziatische herkomst en enkele uit België zelf, en voor 80 percent vrouwen, wat niet representatief is voor de groep geadopteerden. Wat haar het

meest stoort is dat wat de geadopteerden in het onderzoek aangeven, niet terugkomt in de beperkte aanbevelingen. Ze vermoedt belangenvermenging. Niet alleen is professor Buysse zelf adoptiemoeder, ze heeft een duidelijke visie over donorschap en een link met een mediabureau dat aanbevolen wordt in het onderzoek. Daarnaast zit professor Vandenbroeck in de raad van bestuur van het Steunpunt Adoptie en is een goede kennis van de directeur.

In februari 2016 was er een brainstormnamiddag van Kind en Gezin over nazorg, inzagerecht en roots waarop tien geadopteerden heel wat informatie gaven. Hun bevindingen door mevrouw Van den Berghe zien samenvatten in één slide, stoot haar tegen de borst.

De 'waterdichte procedures die elk risico op misbruik uitsluiten' uit de conceptnota, klinken mooi maar zijn een utopie. De conceptnota is daarnaast weinig concreet, helemaal niet volgens het SMART-principe. Dat principe kan ook beter gehanteerd worden om de opdrachten van het Steunpunt Adoptie, de diensten voor maatschappelijk onderzoek en de adoptiebureaus te bepalen. Concreet geformuleerde taken maken het mogelijk te controleren of ze nageleefd worden.

10.3. Vroeger in het belang van de adoptant vs. thans in het belang van de geadopteerde

Adoptie is in het leven geroepen in het belang van de adoptant. Vandaag wordt gezegd dat het in het belang van de geadopteerde is. Die verschuiving is duidelijk in theorie en in wettelijk kader, maar in praktijk niet altijd. De grote investeringen om ervoor te zorgen dat adoptiekinderen naar België kunnen komen, staan in schril contrast met de beperkte middelen voor nazorg.

10.4. Nazorg voor geadopteerden

Nazorg voor adoptiekinderen hoort niet thuis bij de adoptiediensten, die verantwoordelijk zijn voor de adoptie, waar het kind mogelijk vragen of problemen bij heeft.

Niet het adoptiesysteem maar de ouders, broers of zussen zijn het eerste aanspreekpunt. Zij moeten voldoende ingelicht worden over signalen van mogelijke problemen. De Belgische hulpverlening schiet pas echt in gang in geval van crisis, terwijl preventie, educatie en vroegdetectie te prefereren zijn. In elke hulpverleningslijn moet er een aanbod zijn voor geadopteerden.

10.5. Inzagerecht en roots

Inzagerecht is een basisrecht: het moet laagdrempeliger en eenvoudiger. Alle dossiers moeten in het archief van het Vlaams Centrum voor Adoptie terechtkomen. Ook de meer dan 160 dossiers over adoptie uit Rwanda van voor 1990 die de Broeders van Liefde in handen hebben.

10.6. Samenvattend

In een ideale wereld bestaat adoptie niet. De wereld is echter niet ideaal en het beleid is pro adoptie. In die omstandigheden is het nodig de geadopteerde te erkennen in zijn verhaal en beleving. Ze vraagt het Vlaams Parlement minstens evenveel geadopteerden als adoptieouders te horen. Om adoptie echt te begrijpen, moet er overlegd worden met geadopteerden in plaats van over hen.

11. Vragen van de leden

Lorin Parys acht de soms schrijnende ervaringen een mooie aanvulling op het doorgaans structurele parlementaire denken. Hoewel FIAC-Horizon getuigt te weinig kandidaat-ouders te hebben voor jonge gezonde kinderen, stond het echtpaar Coucke-Jans tot in 2015 bij hen op de wachtlijst. Heeft die dienst hen ooit gevraagd te veranderen van herkomstland? Zo niet, waarom denken ze dat het niet gebeurde? Bij hem leeft de zorg dat het een neveneffect is van de ondersubsidiëring.

Het pleidooi van de heer Haeck voor meer informatie acht hij terecht. Ouders kunnen om met een negatieve beslissing, maar niet met dwingende onzekerheid.

Ook tijdens de eerste hoorzitting kwam een geadopteerde aan het woord. Hij beaamt dat adoptie geen louter altruïstisch verhaal is. Net als bij pleegzorg, maar ook bij wie op biologische wijze een kind krijgt, wil de ouder graag een kind. Die grond van egoïsme is natuurlijk en menselijk. Alleen moet dat egoïsme gekanaliseerd worden tot iets wat goed is voor de persoon die geadopteerd wordt.

Het Vlaams Parlement moet erover waken het perspectief van elke hoek van de adoptiedriehoek te bewaren in elke beslissing, maar ook in elk orgaan dat het beleid aanstelt. Met de stelling dat het meer moet blijken in de subsidiestromen, is hij het niet eens. De drie adoptiediensten samen krijgen 360.000 euro, onder andere voor nazorg. De basissubsidie voor de diensten voor maatschappelijk onderzoek is 286.000 euro, aangevuld met extra subsidies a rato van het aantal onderzoeken. Het Steunpunt Adoptie, de belangrijkste instelling voor nazorg, krijgt 500.000 euro. Een groot deel van de middelen gaat al naar nazorg. Hoe kan ervoor gezorgd worden dat de geadopteerden daar ook de vruchten van plukken?

Elke Van den Brandt beseft dat het niet evident is persoonlijke verhalen te delen. Ze dankt de sprekers uitdrukkelijk voor zoveel openheid en kritische zin. In het getrapte systeem van nazorg dat mevrouw Aerts voorstaat, staat hulp door lotgenoten niet vermeld. Dat kan niet louter aan het toeval overgelaten worden, maar wordt ook best door de overheid georganiseerd. Groen zal zowel in het Vlaams als in het Federaal Parlement vanuit de oppositie constructief meewerken aan voorstellen om de problemen op te lossen.

De verhalen hebben *Emmily Talpe* sterk aangegrepen. Elke wettelijke regeling blijft een inspanningsverbintenis. Misbruik uitsluiten is inderdaad een utopie. Aan mevrouw Coucke en de heer Vandendriessche vraagt ze of een fusie van de adoptiediensten nodig is. Kunnen uniformiteit en kwalitatieve dienstverlening volstaan? Wat denken de sprekers over het idee om een adoptietraject te laten begeleiden door één vertrouwenspersoon? Is er behoefte aan meer begeleiding als er iets misloopt bij de kanalen?

De schrijnende verhalen van alle partijen van de adoptiedriehoek sterken *Katrien Schryvers* in haar voornemen het nu wel goed georganiseerd te krijgen, hoewel de perfectie niet bestaat. De conceptnota biedt de gelegenheid om alle betrokkenen, kandidaat-adoptieouders, adoptieouders, adoptiekinderen, maar ook de vele adoptieorganisaties, te horen. De commissie moet nog bepalen wie er in de derde hoorzitting zal spreken. De rode draad door de hoorzittingen tot nog toe is het pleidooi voor een centrale wachtlijst.

De heer Haeck zegt dat kandidaat-adoptieouders eigenlijk bij een onafhankelijk orgaan moeten terechtkunnen. Enerzijds is dat een zoveelste bijkomende betrokkene, maar anderzijds is het zo dat elke actor een bepaald belang dient

waardoor de neiging om als kandidaat-adoptieouder een klacht in te dienen of een vraag te stellen klein is. Dat komt ook terug in het pleidooi van mevrouw Aerts. De adoptiediensten krijgen nazorgvragen omdat zij de dossiers het beste kennen. Zij leggen de contacten in het herkomstland. Desondanks is het realistisch dat iemand meer onafhankelijke informatie wil over zijn dossier. Volstaat één onafhankelijk orgaan om alle uiteenlopende vragen te beantwoorden?

Maike Coucke werd fysiek onwel toen ze tijdens de eerste hoorzitting hoorde dat FIAC-Horizon geen adoptieouders vond voor kinderen. Ze wil geen medewerkers van de adoptiediensten aanvallen want het systeem maakt het hen onmogelijk goede diensten te verlenen. Dat neemt niet weg dat zij en haar echtgenoot zeven jaar op die wachtlijst stonden. Er is hen niet gevraagd om te veranderen van dienst, maar wel om te wachten, te betalen en niet te veel te bellen over wat een droomdossier genoemd werd. Ray of Hope heeft hen nadien gevraagd om hun verhaal te doen bij het Vlaams Centrum voor Adoptie. Dat het centrum van niets wist, is vreemd. Het raadde het koppel een zelfstandige adoptie uit Colombia aan, wat doorgaans goed verloopt omdat er een transparante lokale kind- en gezinsdienst is. Het koppel moet opnieuw kiezen. Als het gaat voor zelfstandige adoptie, moet het zelf een nieuw kanaalonderzoek organiseren. Onbegrijpelijk omdat het kanaal al vele jaren goedgekeurd is. Hoewel het koppel voor twee landen betaald heeft, kan het niet voor beide tegelijk gaan. Het is een onzekere zelfstandige adoptie uit Colombia of de plaats op de wachtlijst voor het nu onzekere Ethiopië behouden. Na zoveel tijd en zoveel geld, kan dat niet meer van het koppel gevraagd worden.

Niemand is voorstander van een fusie. Het is beter dat idee te verlaten. Een centrale wachtlijst, waarbij er ook meer samengewerkt en doorverwezen wordt tussen de diensten, zoals het ook in de nota van de Vereniging voor Adoptiekind en Gezin staat, is een goed idee. Er moet werk worden gemaakt van synergieën en een centrale wachtlijst.

De spreekster is voor één contactpersoon, maar heeft zelf ook goede contacten met het Vlaams Centrum voor Adoptie. Het centrum heeft zich jarenlang op een pragmatische manier opgesteld om de situatie met de Federale Centrale Autoriteit te deblokken, maar eist nu zijn plaats op en put zijn bevoegdheden uit. Het koppel heeft tot nog toe geen psychische steun ontvangen, maar kan er, zo nodig, een beroep op doen. Dat ze een nota kon opstellen, werkt louterend.

Marc Haeck bevestigt dat een onafhankelijk klachtenorgaan nodig is.

Miranda Aerts is niet tegen adoptie. Ze is blij dat het niet als louter altruïstisch bestempeld wordt. Wie voor iemand wil zorgen, heeft ook alternatieven. Projectsteun is goed, maar waarom wordt dat gekoppeld aan adoptie? De nazorg van het Steunpunt Adoptie kan beter, zeker gezien zijn grote budget. Dat heeft mogelijk te maken met de vage taakomschrijving. Ze is voorstander van lotgenotencontact, maar voor haar kan dat geregeld worden in de verschillende hulplijnen. Ze vraagt ook Te Awa te horen, een groep voor en door geadopteerden.

Lieven Vandendriessche vindt het geen goed idee om de drie diensten te fuseren, maar denkt dat er integendeel meer diensten nodig zijn. Zo kunnen mensen die ervaring hebben met adoptie die ten dienste stellen van anderen, zoals gebeurt door Het Kleine Mirakel. In 2013 zei de adoptieambtenaar hem dat zij wel een dienst voor adopties uit de Verenigde Staten kon erkennen, maar niet financieren. Het geld is immers al verdeeld onder de adoptiediensten. Het is haar decretaal niet toegestaan zelf dat kanaal te onderzoeken, maar stuurde de spreker subtiel naar Het Kleine Mirakel. Die dienst is met zijn ervaring aan de

slag gegaan. Die werkwijze vergt tijd en moeite, terwijl het ook op een andere, structureel ingebedde, beleidsmatige wijze zou kunnen.

III. Hoorzitting van 12 april 2016

1. Uiteenzetting door Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris

1.1. Vooraf

Bruno Vanobbergen werd bij de publicatie van het advies van het Kinderrechtencommissariaat over interlandelijke adoptie verrast door de sterk uiteenlopende reacties. Terwijl de geadopteerden algemeen enthousiast waren, hadden de adoptieouders heel wat vragen, ook al brachten gesprekken enige opheldering.

De auteurs van het advies schuiven uitdrukkelijk het perspectief van de betrokken kinderen en jongeren naar voren, dat in het maatschappelijke debat soms verdrukt wordt door de aandacht voor adoptiediensten en de ondersteuning van ouders. Sleutelconcept daarbij is het belang van het kind, dat voor het Kinderrechtenverdrag de eerste en bij adoptie zelfs de belangrijkste overweging is. De concrete invulling varieert echter naargelang het vertrekpunt. Van belang is dat de verschillende perspectieven met elkaar in relatie en niet in conflict worden gebracht. Het advies heeft niet de bedoeling om actoren tegen elkaar uit te spelen. Dat alles toont de enorme complexiteit van het thema aan, wat door de genoemde reacties nogmaals werd bevestigd. Zij vereist een genuanceerd spreken. De elementen die het advies aanbrengt, kunnen helpen om de noodzakelijke, ernstige reflectie verder vorm te geven.

1.2. Interlandelijke adoptie als 'ultimum remedium'

Grote eensgezindheid bestaat alvast over het principe van interlandelijke adoptie als ultimum remedium, als alle andere middelen uitgeput zijn. De realisatie daarvan vereist bijkomende aandacht voor transparantie in de adoptiekanalen. Het ombudswerk leert dat het Haags Adoptieverdrag op zich niet volstaat, want soms bieden landen die het niet ratificeerden betere garanties dan landen die het wel deden. Verder van belang in de zoektocht naar nieuwe adoptiekanalen is onafhankelijkheid. In dat verband vindt het Kinderrechtencommissariaat de band tussen subsidies en het aantal geopende kanalen problematisch. Het pleit ook voor een sterkere explicitering van de criteria voor de goedkeuring van nieuwe kanalen, en voor een onafhankelijke controle op de integriteit van de contactpersoon. Het advies suggereert op dat vlak samenwerking op Europees niveau en uitwisseling van informatie. Laatste belangrijke element is financiële transparantie en controle van de projectsteun.

1.3. Nood aan een debat over adoptabiliteit

Het noodzakelijke debat over adoptabiliteit kan een taak worden van de ethische commissie uit de conceptnota. Zo vindt het Kinderrechtencommissariaat het geen evidentie dat kinderen die al acht of zelfs tien jaar zijn, nog in aanmerking komen voor adoptie. Dat vraagt om een discussie ten gronde. Ook over (de ondersteuning van) de adoptie van kinderen met een beperking is een grondige reflectie noodzakelijk. Verder roept het Kinderrechtencommissariaat de vraag op naar alternatieven zoals open adoptie of interlandelijke pleegzorg. Ook die moeten voorwerp van een gedachtewisseling worden. Het pleit ook voor een betere afstemming tussen de verschillende actoren in eigen land, en voor een sterkere rol voor de Commissie voor Opvolging en Overleg. Gezien de samenstelling ervan zou deze commissie op geregelde basis moeten samenkomen.

1.4. Meer aandacht voor nazorg

Het advies vraagt om na te denken over betere ondersteuning van adoptieouders en -kinderen. De spreker vermeldt psychologische begeleiding en de inzet van tolken. Aan het recht op informatie over de afkomst is al gewerkt, maar de verzekering ervan in een neutrale omgeving blijft een aandachtspunt. Het advies bepleit ook een gelijk adoptieverlof voor alle ouders en in alle situaties. Thans bepaalt de leeftijd van het adoptiekind de duur van het verlof.

Tot slot gaat het advies in op de beeldvorming. De complexiteit van adoptie mag niet gereduceerd worden tot een beweging die kinderen uit de miserie wil halen en warm geluk bezorgen, zoals nog vaak blijkt in taal- en beeldgebruik.

2. Vragen van de leden

De fractie van *Lorin Parys* deelt de bezorgdheid om voorzichtigheid en nazorg, en vindt het perspectief van het kind evident. Wat betekent een en ander echter in de praktijk? Is het Kinderrechtencommissariaat het eens met de interpretatie van het Haags Verdrag dat een kind beter in eigen land opgroeit als er op redelijke termijn een gezinsoplossing kan worden gevonden, en dat men alleen voor een internationale adoptie kiest als pas op heel lange termijn een dergelijke oplossing kan worden gevonden of als alleen collectieve opvang mogelijk is?

Dat kinderen als koopwaar worden voorgesteld op websites van adoptieverenigingen, wordt volgens het commissielid door de feiten tegengesproken. Zelf vond hij alleen foto's die de ouders van geadopteerde kinderen vrijwillig opstuurden. Die foto's vond hij bovendien pas nadat hij een aantal pagina's had geopend. Is de kinderrechtencommissaris nog altijd zo categoriek in zijn kritiek?

Het debat over oudere kinderen is belangrijk, maar het lid wil voor hen niet a priori oplossingen uitsluiten. Is de spreker het daarmee eens? Voor oudere kinderen die in het eigen gezin zijn opgegroeid en nog familieleden hebben, is een volle adoptie mogelijks niet de beste oplossing. In dergelijk geval moet contact mogelijk zijn tussen het oorspronkelijke gezin en het adoptiegezin. Lorin Parys wil hierover nadenken, evenwel zonder op voorhand te stellen dat er geen oplossing is voor kinderen ouder dan vijf jaar.

Lorin Parys pleit ook in ruimere zin voor voorzichtigheid. Volgens hem is het op zich waardevolle werk van het Kinderrechtencommissariaat gekleurd door het perspectief van de moeilijke situaties waarmee het doorgaans geconfronteerd wordt. Als voorbeeld geeft hij de ruime aandacht voor een klacht over Oeganda, terwijl bepaalde feiten door anderen worden tegengesproken. Hij wijst erop dat het Oegandese Alternative Care Panel een eigen (anti-adoptie)agenda heeft. Het moeilijke debat mag niet uitsluitend aandacht hebben voor wat misgaat.

Emmily Talpe beseft dat nuance nodig is als men de rechten van actoren met sterk verschillende perspectieven wil vrijwaren. Ziet de spreker het principe van interlandelijke adoptie als laatste redmiddel als een stringente regel of moet elk geval individueel beoordeeld worden? Kan interlandelijke adoptie in andere gevallen niet de betere keuze zijn? Ook zij wil meer toelichting bij de ophef over de foto's, al is ze het eens dat privacy en beeldgebruik in elk geval bewaakt moeten worden. Ziet het Kinderrechtencommissariaat professionele zorg binnen de adoptieorganisaties als kader voor de adoptie van oudere kinderen of moet de welzijnssector daarvoor instaan?

Hoe kan het kanaalonderzoek onafhankelijker en transparanter gemaakt worden? Hoe kan dat principe concreet worden gemaakt? Hoe maximale aandacht voor het perspectief van het kind garanderen tijdens die onderzoeken? Vormen

ambassades het beste kanaal voor de controle van de onafhankelijkheid van contactpersonen? Wat kan Vlaanderen doen aan de ongewenste band tussen subsidies en kanalen, die zich feitelijk op internationaal niveau voordoet? Gaat het stopzetten van de samenwerking met landen die geen fiscale transparantie garanderen, niet in tegen het belang van het kind in een preciaire toestand?

Moet het recht op informatie op meerdere plaatsen of gecentraliseerd aangeboden worden? Emmily Talpe is het tot slot eens met het pleidooi tegen de reductie in de beeldvorming, maar waarschuwt tegelijk voor een al te negatieve afbeelding van adoptie.

Katrien Schryvers acht het belangrijk dat nieuwe regelgeving aandacht heeft voor de verschillende betrokkenen, die elk hun eigen mening hebben, gaande van afstandsouders, over kinderen en kandidaat-adoptanten tot adoptiediensten, de diensten voor maatschappelijk onderzoek, contactpersonen en weeshuizen.

Het lid is zich bewust van de moeilijke evenwichtsoefening die het kanaalonderzoek vormt, zowel bij nieuwe als bij de controle op bestaande kanalen, ook al wordt de expertise van de adoptiediensten op dit vlak erkend.

Dat contactpersonen vergoed worden voor hun werk is op zich geen probleem, maar een vergoeding per kind is problematisch. Anderzijds riskeert men met een vaste vergoeding dat ze niet serieus meer werken. Het lid bepleit een oplossing op hoger internationaal niveau. Vlaanderen mag in dergelijke dossiers het voortouw nemen, maar moet zich ook bewust zijn alleen niet het verschil te kunnen maken. Hetzelfde geldt voor de projectsteun. Zij is alvast tevreden dat adoptiediensten en adoptanten aangeven het van belang te vinden dat de projectsteun die zij betalen goed terecht komt. Hetzelfde geldt voor het onderhoudsgeld. Op dit moment zijn er geen duidelijke lijnen voor hun vaststelling.

Zij denkt dat de adoptiediensten zich meer dan vroeger bewust zijn dat zij ruggensteun nodig hebben, ook wetenschappelijke. Ook voor de kandidaat-adoptanten is met name bij oudere kinderen en kinderen met special needs informatie noodzakelijk.

Zij sluit zich aan bij de vraag over het recht op informatie.

Het debat over open adoptie en interlandelijke adoptie is ongelooflijk interessant, zeker vanaf een bepaalde leeftijd. Hoe kan men de band met de vroegere ervaringen laten bestaan? Wat is de impact daarvan op het hechtingsproces hier? Het contact wordt bemoeilijkt door afstand en cultuurverschillen. Daarnaast vergeet een geadopteerd kind snel zijn moedertaal. De vragen betreffen vorm, voorwaarden, juridisch statuut, begeleiding en perspectief (terugkeer of niet). Valt er te leren uit buitenlandse ervaringen?

Freya Van den Bossche vraagt of de bestaande procedure en regelgeving in de eerste plaats in het belang van het kind zijn. Het belang van het kind moet vooropstaan. Dat doet geen afbreuk aan de wijze waarop adoptieouders ouderschap beleven. Moet de op zich legitieme kinderwens van kandidaat-adoptieouders meer naar de achtergrond dan thans het geval is? Hoe ziet het Kinderrechtencommissariaat internationale pleegzorg concreet? Met welke middelen moeten adoptiekinderen op een vertrouwenwekkende manier afstammingsinformatie nagaan?

Bruno Vanobbergen vindt dat men zich bij de interpretatie van het Haags Verdrag zeer sterk bewust moet zijn van de grote verschillen tussen landen, zowel wat de structuren als de redenen voor adoptie betreft. Het antwoord kan alleen divers

zijn. Cruciaal is een duidelijk zicht op de plaatselijke mogelijkheden voor kinderen die niet bij hun biologische ouders kunnen verblijven. De alternatieven verschillen sterk van land tot land. Het is cruciaal om over die informatie te beschikken, maar hij stelt vast dat men dat vandaag niet altijd doet.

De kinderrechtencommissaris blijft bij zijn keuze voor de notie 'handelswaar' of 'commodity'. Hij heeft er grote vragen bij als een adoptiedienst op zijn website aangeeft op zoek te zijn naar ouders voor kinderen uit Polen, "die zich gemakkelijk aanpassen en goed integreren", terwijl het nochtans vaak gaat over kinderen met een beperking of traumatische ervaringen. Het uitgebreide onderzoek van de Nederlandse professor Hoksbergen over dergelijke adoptie uit Polen concludeert dat zij mogelijk is, maar ook kan mislukken als de adoptiegezinnen en -kinderen niet ondersteund worden. Wie dergelijke oproep lanceert op zijn website, mag niet doen alsof alles vanzelf gaat. Evenmin eerlijk en ernstig zijn de beelden op de (inmiddels aangepaste) Facebookpagina van een Vlaamse adoptiedienst over zeer miserabele omstandigheden in het land van herkomst en lachende kinderen in een speeltuin in Vlaanderen. Dergelijke beeldvorming is niet eerlijk ten aanzien van geadopteerden, adoptieouders en kandidaat-adoptieouders. Interlandelijke adoptie is veel complexer en genuanceerder, ook in de talrijke positieve voorbeelden. Dat betekent niet dat interlandelijke adoptie geen kans meer moet krijgen.

Hij is zich bewust van zijn focus op wat fout loopt. Om een aantal recente, negatieve ervaringen minder te laten doorwegen, heeft het Kinderrechtencommissariaat zijn advies zelfs aangepast. Hij wijst er verder op dat men zich niet alleen op klachten baseerde, maar ook op onderzoek en gesprekken met geadopteerde jongeren.

Wie oudere kinderen moet ondersteunen, zal afhangen van kind tot kind. In elk geval moeten meer tolken ingezet worden. Een negenjarige spreekt niet meteen onze taal en blijft in eerste instantie gehecht aan zijn oude. Tegelijk beleeft een adoptiekind sterke emoties en wil het veel vertellen. Daarnaast is psychologische ondersteuning nodig, zeker voor wie iemand heeft achtergelaten in het land van herkomst. Ook daarop moet ingezet worden.

Moeilijk is de aandacht voor armoede, die vaak als reden voor adoptie wordt opgegeven. Dat kan toch geen beslissende factor zijn om kinderen niet in hun eigen land en cultuur te laten opgroeien? De spreker bepleit heldere communicatie daarover.

Verder is het Kinderrechtencommissariaat sterk voorstander van de centralisatie van het recht op informatie in het Vlaams Centrum voor Adoptie, dat daarover expertise ontwikkelt. Buitenlandse ervaring leert dat men onmiddellijk begeleiding moet koppelen aan de terbeschikkingstelling van informatie. Die begeleiding vraagt veel tijd, energie en expertise. Die verzekeren is een argument voor centralisatie.

Hij treedt het belang van internationale afspraken over projectsteun en wetenschappelijk onderzoek bij. Van dat laatste bestaat bij ons nog erg weinig.

De huidige regelgeving heeft een grote bekommernis voor het kinderrechtenperspectief. Anderzijds beschikt men over weinig informatie over de ervaring van adoptie door kinderen en jongeren. Hij pleit ervoor om daar zicht op te krijgen.

Er is nog weinig concrete ervaring met internationale pleegzorg. De zoektocht naar alternatieven voor oudere kinderen speelt zich vooralsnog vooral op theoretisch niveau af.

Lorin Parys treedt bij dat op het vlak van communicatie over bijvoorbeeld Oeganda, nog veel te verbeteren valt. Wat Polen betreft, moet op de context worden gewezen. Er is immers een verschil in visie tussen het Steunpunt Adoptie en de adoptiediensten. Verder blijft hij erbij dat Vlaamse ouders van geadopteerde kinderen kunnen beslissen om foto's ter beschikking te stellen. Volgens hem gaat het advies eraan voorbij dat elke Vlaming die een kind wil adopteren, een traject moet afleggen, waarin alle aspecten en consequenties aan de orde komen. Men kan niet zomaar kinderen kiezen op een website.

Hij blijft benieuwd naar internationale pleegzorg, maar ziet niet goed hoe dit zonder fysiek contact kan werken. De figuur van open adoptie lijkt interessanter.

Emmily Talpe vraagt of de nazorg voor geadopteerden moet gebeuren door professionele experts dan wel of er ook ruimte moet zijn voor ervaringsdeskundigen. Ook zij blijft het accent leggen op het positieve van adoptie, met alle respect voor de complexiteit.

Bruno Vanobbergen vindt het vooral belangrijk om adoptiediensten te attenderen op de manier waarop zij communiceren. Hij wil kandidaat-adoptanten absoluut geen schuldgevoel aanpraten.

Verder zijn zowel professionals als ervaringsdeskundigen inzetbaar in de nazorg. Belangrijk is te kijken hoe men het adoptiegezin zo snel mogelijk instrumenten kan aanreiken om zichzelf de expertise eigen te maken.

3. Uiteenzetting door Christof Bex en Hàyke Logier, Te Awa

3.1. Inleiding

Christof Bex is in 1993 op de leeftijd van zes maanden geadopteerd uit Bolivia. Hij heeft een heel goede relatie met zijn drie jaar jongere zus uit China en een heel goede band met zijn adoptieouders. Als socioloog is hij ook academisch bezig met het thema adoptie. In zijn vrije tijd houdt hij zich bezig met Te Awa en met de Boliviaanse geadopteerdengroep.

Hàyke Logier is in 1996 gearriveerd in België en was toen vermoedelijk tussen twee en vier jaar. Zij is medeoprichter van Te Awa. Zelf heeft ze geen goede band met haar adoptieouders. Ze probeert als vrijwilliger bij het Steunpunt Adoptie geadopteerden te ondersteunen.

Christof Bex legt uit dat hij adoptie wil toelichten vanuit het perspectief van de geadopteerden. Zij weten dat de geadopteerde niet bestaat. Toch brengen ze niet alleen hun eigen standpunten, maar vertegenwoordigen ze ook de gemeenschappelijke gevoelens en meningen van vele andere geadopteerden. Die hebben met name bepaalde ervaringen en bemerkingen omtrent interlandelijk adoptie al te vaak onderdrukt, om de personen rondom hen niet te kwetsen. Voor hen is het evenmin gemakkelijk om dit nu wel te doen. Zij klagen daarbij geen mensen aan, maar praktijken, systemen en structuren.

3.2. Te Awa

Hàyke Logier vervolgt dat Te Awa een groep is door en voor geadopteerden. Hij is ontstaan uit de nood aan erkenning en begrip. Maandelijks komen zij samen om op een ongedwongen en creatieve manier verschillende thema's van adoptie aan te kaarten. Daarbij is plaats voor zowel positieve als negatieve ervaringen. Ook nemen ze deel aan het maatschappelijke debat en trachten ze de belangen van geadopteerden te verdedigen.

Elke context heeft zijn eigen specifieke aspecten, maar het is belangrijk om zowel de positieve als de negatieve te durven benoemen. In de samenleving lijkt het alsof adoptie stopt wanneer een kind is aangekomen bij zijn adoptiegezin. Daarmee wordt de complexiteit van adoptie ontkend. Als men met een eerlijke en open blik durft te kijken naar adoptie en alles wat zij met zich meebrengt, kunnen alle betrokkenen (geadopteerden, geboorteouders, adoptieouders en organisaties, maar ook onze maatschappij) een juiste houding aannemen, wat in het belang is van de geadopteerden.

3.3. Standpunten

3.3.1. *In het belang van het kind?*

In de afgelopen debatten kwam telkens het belang van het kind terug. Te Awa vindt dat die term misbruikt wordt om zo snel mogelijk kinderen te transporten naar Vlaanderen. Tientallen keren werden daar ook cijfers van UNICEF bijgehaald, over de miljoenen wezen wereldwijd. Te Awa bestudeerde die cijfers op de website van UNICEF en stelde vast dat ze foutief geïnterpreteerd worden. UNICEF waarschuwt daar ook zelf voor op zijn site. Het aantal effectief adoptabele wezen is veel kleiner in realiteit.

Het Haags Verdrag is een cruciale component bij interlandelijke adoptie. In vorige hoorzittingen werd echter betoogd dat het niet noodzakelijk zou zijn om adopties te laten plaatsvinden bij landen die dit verdrag geratificeerd hebben. Te Awa is het daar niet mee eens en ziet dat als een inbreuk op de rechten van het te adopteren kind, aangezien er dan onvoldoende garanties zijn.

3.3.2. *Kinderhandel*

Adoptie is bijna synoniem van kinderhandel. Hoewel het kind zelf geen prijs heeft, draait adoptie rond forse bedragen. Adoptie is een markt geworden met vraag en aanbod. Doordat de vraag het aanbod overstijgt, zijn vele illegale praktijken ontstaan. Het gevolg is dat ook veel niet-adoptabele kinderen worden geadopteerd en dat illegaal verhandelen van kinderen plaatsvindt. Er zijn babyfabrieken, maar ook weeshuizen die kinderen ter adoptie afstaan, terwijl de ouders daar nooit toestemming voor gaven.

De focus ligt op een proadoptiebeleid, waarin actief gezocht wordt naar meer adoptabele kinderen via kanaalonderzoek. Te Awa stelt de vraag of het recht van het kind op ouders wel centraal staat. In weerwil van lange wachtlijsten, blijkt een adoptiedienst voor bepaalde kinderen toch geen ouders te vinden.

3.3.3. *Uitsluiting*

Christof Bex zegt dat de levens van geadopteerden worden getekend door racisme, seksisme en exotisme. Zij groeien op in een witte samenleving, die vaak blind is voor de kwetsbare positie van mensen van kleur. Sommige adoptieouders hebben daar wel oog voor, maar beseffen niet altijd welke privileges zij hebben doordat zij wit zijn. Daardoor is het soms nog moeilijker voor geadopteerden van kleur om deze vormen van uitsluiting bespreekbaar te maken. Die worden al te vaak geminimaliseerd. Onderzoek bevestigt ook dat transnationaal geadopteerden vaak een lager zelfbeeld hebben, waarvan de oorzaken liggen bij de uitsluitingsmechanismen en het onbegrip van de samenleving. Hun ouders, familie en vrienden zien hen namelijk als een van hen, en vergeten daarbij hun migratieachtergrond. Transnationale adoptie is eigenlijk een geprivilegieerde vorm van migratie. Transnationaal geadopteerden worden door anderen vaak gezien als migranten.

3.3.4. *Neokoloniaal karakter*

De spreker gewaagt van een neokoloniale praktijk. Deze adoptievorm is immers gebaseerd op diep onrechtvaardige, globale ongelijkheden, die voortvloeien uit de koloniale periode en de huidige postkoloniale relaties met landen uit het globale Zuiden. Daarbij worden baby's en kinderen uit voormalige koloniën en onderdrukte samenlevingen getransporteerd naar het Westen om witte, hoogopgeleide ouders met geld te voorzien van kinderen. Hij onderstreept dat het gaat om eenrichtingsverkeer.

Geadopteerden worden daarnaast vaak geïnstrumentaliseerd in liefdadigheidsprojecten, waarin adoptanten uit idealisme arme kinderen willen redden en een warme thuis geven. Ondanks de goede bedoelingen en oprechte intenties, hebben deze reddingsmissies een vrij neokoloniaal en paternalistisch karakter, waarbij het Westen opnieuw het globale Zuiden domineert en in toom houdt. Geadopteerden zijn geen objecten noch liefdadigheidsprojecten om anderen het goede gevoel te geven dat zij werkelijk iets goeds hebben gedaan.

3.3.5. *Het maakbare kind*

Geadopteerden worden al te snel gepathologiseerd en onderworpen aan therapeutische interventies. Problemen die opduiken bij geadopteerden, worden al te snel herleid tot de persoonlijke psyche van het kind, terwijl er amper gekeken wordt naar de bredere maatschappelijke context. Vaak hebben witte hulpverleners of adoptieouders weinig oog voor de specifieke positie die geadopteerden van kleur aannemen in onze samenleving. Daarbij komt dat adoptanten soms het verlies van een eigen kind nog niet hebben verwerkt of te hoge verwachtingen hebben van hun adoptiekinderen.

Zij zijn geen emotionele bezittingen waarvan affectie afgedwongen kan worden. Vaak ervaren zij een dubbele loyaliteit waardoor ze sommige gevoelens van verlies, rouw, woede, eenzaamheid enzovoort, niet durven uiten om hun naaste omgeving niet te kwetsen. Als geadopteerden verdringen zij soms die gevoelens ten koste van zichzelf en uit zorg voor hun adoptieouders en naasten. Adoptiekinderen moet de ruimte gegeven worden om trauma's ten gevolge van verlies en scheiding te verwerken en zich veilig te kunnen hechten in het nieuwe gezin. Door verkeerde therapeutische vaststellingen zijn geadopteerden maar al te vaak gediagnosticeerd met het bodemloosheidssyndroom en werd het onmogelijk om de gepaste zorg te bieden.

3.4. Aanbevelingen

Hàyke Logier bepleit meer nazorg. Thans ligt de focus op primaire nazorg voor adoptieouders en is er zowel weinig aanbod als weinig informatie voor geadopteerden. De drempel van de hulpverlening is heel hoog voor geadopteerden. De conceptnota haalt individuele vragen van adoptieouders en inzagerecht aan, maar dat vindt Te Awa te beperkt.

Als aspecten van de wenselijke nazorg voor geadopteerden noemt zij individuele vragen en problemen van geadopteerden; begeleiding door professionele hulpverleners die adoptiesensitief zijn; een vertrouwelijk kader met een vertrouwenspersoon die het volledige traject begeleidt; een onafhankelijke dienst, losstaand van de adoptieouders, waar de geadopteerde terecht kan; het aanhalen van verschillende thematieken als identiteit, racisme en diversiteit; en een integrale benadering. Een mogelijkheid is dat het Vlaams Centrum voor Adoptie en het Steunpunt Adoptie samenwerken met lokale CAW's en JAC's op het vlak van inzagerecht en voor doorverwijzing naar professionele hulp. Tot slot

noemt ze nog laagdrempeligheid, zowel bij eerste- als tweedelijns hulp, en een centraal informatiepunt.

Wat de nazorg voor adoptieouders betreft, stelt Te Awa regelmatige vormingen met een verplicht karakter voor tot het kind een bepaalde leeftijd heeft bereikt. Nazorgverslagen zijn zeker waardevol, alleen moet er nauw op worden toegezien dat de inhoud ook overeenstemt met de realiteit. Dat is tot nu toe niet altijd het geval gebleken. Een mogelijkheid is om ze door een onafhankelijke partij te laten opstellen. Verder noemt ze begeleiding en een centraal informatiepunt.

Daarnaast is ook nazorg voor geboorteouders wenselijk, eventueel als voorwaarde voor adoptie. Voor hulpverleners en leerkrachten is op dit vlak meer opleiding nodig. In elk geval mag nazorg niet toevertrouwd worden aan de adoptiediensten, die immers tegenstrijdige belangen hebben.

Andere aanbevelingen betreffen een centraal aanmeldingspunt waar het maatschappelijk onderzoek gebeurt en een centrale wachtlijst wordt bijgehouden, en een veel grondiger kanaalonderzoek. Beter te veel onderzoek dan te weinig. De Vlaamse Centrale Autoriteit zou ook de goedkeuring van de Federale Centrale Autoriteit moeten afwachten.

3.5. Ter afsluiting

Christof Bex besluit dat het verkeerde debat wordt gevoerd. Tijdens de hoorzittingen is er vooral een proadoptiedebat gevoerd, dat transnationale adoptie in stand wil houden en vooral aandacht heeft voor efficiëntie. De transnationaal geadopteerden zelf zijn echter van mening dat interlandelijke adoptie eindig is en moet zijn.

Zoals eerder is aangehaald, betalen adoptanten tienduizenden euro's voor een kind, waarnaast nog eens miljoenen euro's worden geïnvesteerd in de adoptiediensten en andere adoptieactoren. Voor zowel de geadopteerden als de geboorteouders is het onethisch en onverantwoord om grote sommen geld te blijven investeren in het systeem van transnationale adoptie zoals het nu is. Die bedragen kunnen beter gebruikt worden voor gezinsversterkende, emancipatorische en sociale initiatieven in de landen van herkomst.

Daar bovenop pleiten zij voor transnationale pleegzorg ofwel open adoptie waar mogelijk. Ze pleiten voor een inclusieve benadering van ouderschap waarbij zowel adoptieouders als geboorteouders erkend worden als wettige ouders van de geadopteerden.

In het hele adoptieverhaal merkt men dat de geadopteerde amper zelfbeschikingsrecht heeft. Een baby of peuter is namelijk te jong om in te stemmen met adoptie. Als geadopteerden hebben zij nooit gekozen om transnationaal geadopteerd te worden, en daarom vinden ze het belangrijk dat zij beslissingsrecht hebben wanneer ze de meerderjarigheid bereiken. Adoptie zou in hun ogen retroactief moeten zijn. Daarbij zou het mogelijk moeten zijn om de geadopteerde zijn of haar naam te laten veranderen naar de oorspronkelijk gegeven naam, en zou de geadopteerde de keuze moeten hebben om te kiezen voor dubbele nationaliteit. Tot slot zou het zelfs mogelijk moeten zijn om de adoptie te laten ontbinden en de geboorteouders terug te erkennen als wettelijke ouders.

De sprekers hopen dat deze inzichten, standpunten en aanbevelingen in beschouwing worden genomen bij het opstellen van het nieuwe decreet inzake interlandelijke adoptie. Zij vechten niet tegen adoptie, maar zij vechten er wel voor dat in de toekomst geen enkele moeder haar kind moet afstaan vanwege globale ongelijkheid, armoede enzovoort.

4. Vragen van de leden

Lorin Parys vindt het perspectief van Te Awa waardevol en interessant. Er zijn zware termen gebruikt als kinderhandel en neokolonialisme. Wil Te Awa volledig met adoptie stoppen? De spreker wijst erop dat Vlaanderen er niet eens in geslaagd is om de binnenlandse adoptie tot nul te reduceren, in weerwil van alle investeringen in sociale zekerheid en welzijn. Hoe zou dat dan in de rest van de wereld wel kunnen? Loopt men met een stopzetting niet het gevaar dat een aantal kinderen niet geholpen wordt?

Waarom ontbreekt de bijdrage van ervaringsdeskundigen aan nazorg in de aanbevelingen van Te Awa? Wat de ontbinding van de adoptie betreft, wijst de spreker erop dat geen enkel kind ervoor kiest in een bepaald gezin geboren te worden. Is de parallel terecht?

Katrien Schryvers vond het optreden van de gasten moedig. Het pleidooi voor meer internationale steun opdat alle kinderen in hun natuurlijke omgeving kunnen opgroeien, en voor meer gelijkheid in de wereld, is absoluut terecht. Hoe zien zij interlandelijke pleegzorg en open adoptie concreet? Hoe verlopen de contacten tussen de verschillende betrokkenen dan?

Het klopt dat elke adoptie anders is, net zoals elk gezin zijn eigenheid heeft. Adoptiekinderen dragen een bepaalde kwetsbaarheid voor de rest van de omgeving mee, die hen anders blijft bekijken. Daarmee wordt niet altijd goed omgegaan. Maar evolueert dat niet met de toenemende diversiteit in onze samenleving?

Wat is het standpunt van Te Awa over de adoptie van kinderen met een bepaalde leeftijd? Verder begrijpt ze de vraag om voor nazorg ook buiten de adoptiediensten terecht te kunnen, om mogelijke belangenconflicten te vermijden, maar anderzijds wordt wel vaak een beroep gedaan op die adoptiediensten, die over veel gegevens, ervaring, expertise en contacten beschikken. Is het niet aangewezen alle mogelijkheden open te houden?

Emmily Talpe is overtuigd dat Te Awa een waardevol platform is en belooft de aanbevelingen over de centrale wachtlijst, de verdieping van de nazorg en het grondiger kanaalonderzoek mee te nemen. Het betoog was erg donker, maar voor het lid blijft adoptie een mooie doelstelling nastreven: een kind dat in zijn gezin niet opgevangen kan worden, een thuis geven. Zij verzekert dat kandidaat-adoptieouders zich met hart en ziel inzetten en vindt het citaat in de presentatie dat ze kinderen niet graag genoeg zien om hen bij hun geboorteouders te laten, kwetsend. Ze erkent dat het schrijnend is dat kinderen niet thuis kunnen worden opgevoed en dat dit littekens laat. Daarvoor moet er aandacht zijn. Zij pleit voor de ondersteuning van alle partijen. Hoe zien de sprekers concreet de kritische stem die zij in het decreet weerspiegeld wensen?

Peter Persyn heeft een Afrikaanse echtgenote en vier opgroeiende kinderen. Veel geschetste problemen zoals de confrontatie met racisme, seksisme, discriminatie en neokolonialisme zijn hem bekend uit het dagelijkse leven. Maar ze lijken hem niet exclusief verbonden met adoptie, ook al mogen ze vooral niet onderschat worden. Negatieve reacties op anders zijn, kunnen bij voortdurende herhaling wel degelijk een traumatiserend effect hebben. Het is volgens het lid een gemeenschappelijk probleem van mensen met een andere kleur in een nog relatief homogene samenleving als de Vlaamse.

Bart Van Malderen waardeert niet alleen de getuigenis van de gasten – en die van de heer Persyn – maar ook hun moed om redeneringen door te trekken tot

op een punt waarop anderen zich ongemakkelijk beginnen te voelen. Hij onthoudt het pleidooi voor veel meer nazorg.

Het pleidooi voor diversiteit en achtergrondkennis in de hulpverlening komt vaak terug bij hoorzittingen, waarbij de spreker doven en armen als voorbeelden geeft. Maar hoe brengt men die expertise op de best mogelijke manier binnen? Door meer geadopteerden zelf in te schakelen?

Tot slot kijkt ook hij uit naar de concretisering van de internationale pleegzorg en de open adoptie. Hoe kan dat praktisch zonder dezelfde fouten te herhalen zoals het eenrichtingsverkeer en de hiërarchische verhouding tussen Westen en Zuiden?

Hàyke Logier geeft het voorbeeld van iemand die als tienjarige geadopteerd is in een open adoptie, en die minstens jaarlijks haar biologische moeder, broers en zussen blijft zien, zowel in België als in het land van herkomst. Dergelijke ervaringen zijn nog schaars, maar ze tonen dat het mogelijk is. Zij erkent wel dat een internationale regeling moeilijk is, omdat elk land zijn eigen regels heeft. Belangrijk is dat geboorte- en adoptieouders gelijkwaardig zijn en dat alle betrokkenen inspraak hebben.

Christof Bex vult aan dat een meer inclusieve opvatting van ouderschap nodig is. Het systeem moet beide ouderparen erkennen. Dat is erg waardevol voor het kind en het belang neemt nog toe tijdens de adolescentie.

Hàyke Logier bevestigt dat Te Awa voor de stopzetting van adoptie – ook van binnenlandse – op lange termijn is, maar dat hoeft niet vandaag te zijn. Vlaanderen kan daartoe bijdragen door zijn rol in de ontwikkelingssamenwerking te stimuleren.

Zij verzekert verder dat de combinatie van expertise met ervaring erg belangrijk is voor Te Awa. Wat de ontbinding betreft, wijst ze op het verschil met andere kinderen. Adoptie is een beschermende maatregel, geboorte niet. Het verdient de voorkeur dat het kind kansen krijgt in zijn land van herkomst.

Christof Bex legt uit dat Te Awa voorstander is van de mogelijkheid om, zodra de geboorteouders bekend zijn, die opnieuw te erkennen als wettelijke ouders. Hij pleit niet voor de mogelijkheid om voor ouderloosheid te kiezen.

Hàyke Logier bevestigt dat het gaat om het herstel van de originele band.

Zij is zeker voorstander van meer diversiteit in de samenleving en in de opleiding van hulpverleners. Verder moet adoptie vanaf een bepaalde leeftijd van het kind zelf afhangen. Als het kind oud genoeg is om een eigen mening te formuleren, moet daarnaar geluisterd worden. Adoptiediensten beschikken inderdaad over expertise voor nazorg, maar ze zijn er vooral voor de ouders. Er is praktisch geen band tussen adoptiediensten en geadopteerden. De mogelijkheid moet bestaan om die gegevens ook op een centraal punt te raadplegen. Die dienst moet onafhankelijk zijn.

De presentatie had een bewust choquerend karakter, omdat de negatieve kant te weinig gehoord wordt in vergelijking met de positieve. In een brede, maatschappelijke context is adoptie niet altijd zo mooi.

Christof Bex verklaart dat ook de keuze van de termen bewust was. Sommige worden vaak genegeerd, hoewel ze sterk verbonden zijn met adoptiepraktijken.

Veel mensen in Te Awa hebben positieve ervaringen als geadopteerde, zoals hijzelf. Maar het is een verhaal dat ook donkere kanten heeft. De harde woorden drukken wel degelijk een deel van de ervaring uit en dienen ook om mensen wakker te maken.

Hij erkent dat een deel van de ervaring overeenstemt met die van mensen met een migratieachtergrond. Verschil is wel dat hun ouders zelf ook die achtergrond hebben, transnationaal geadopteerden niet, hoe bewust hun ouders zich daarvan ook zijn.

IV. Hoorzitting van 20 april 2016

1. Uiteenzetting door Miek Roegiers, kinderrechtenactiviste

Miek Roegiers heet het initiatief om de regelgeving voor interlandelijke adoptie aan te passen welkom, want dit kan niet langer uitgesteld worden. Zij deelt de bezorgdheid van de opstellers, die pleiten voor een goed en veilig kader ter bescherming van adoptiekinderen. De conceptnota bevat sterke punten, waar ze weinig aan toe te voegen heeft. Wel wil ze de aandacht trekken op het belang van de adoptiekinderen door de vraag op te roepen waar ze vandaan komen en op welke manier ze in aanraking kwamen met de adoptiekanalen.

Miek Roegiers, die zichzelf kinderrechtenactiviste noemt, woonde twee jaar in Oeganda. Ze werkte er als vrijwilligster bij Belgische ngo's en had geregeld contact met instellingen waar kwetsbare kinderen worden onthaald. Ze heeft er ook contact gehad met Vlaamse kandidaat-adoptieouders, met de diplomatieke wereld waarin haar man werkte, met medewerkers van het Ministerie van Gender (dat bevoegd is voor adoptie in Oeganda), met kinderrechten-ngo's enzovoort. Momenteel werkt ze bij Plan België, dat ze vandaag evenwel niet vertegenwoordigt. Haar bezorgdheid over de adoptie van kinderen uit Oeganda wordt gestaafd door praktijken die ze in Oeganda gezien en onderzocht heeft.

Oeganda is geen partij van het Verdrag van Den Haag en de wetgeving ter bescherming van de rechten van het kind is er onvoldoende uitgewerkt. Wel heeft het Oegandese parlement op 2 maart 2016 de Children's Act geamendeerd en dat is een heel goede zaak. Het staat daardoor een stap dichterbij de ratificatie van het Verdrag van Den Haag. Daarop somt ze de nieuwe garanties voor de rechten van kinderen op die de geamendeerde Children's Act biedt.

Adoptie is voortaan mogelijk voor ouders die twee jaar in het land verblijven, terwijl dat vroeger drie jaar was. Dat is een belangrijke versoepeling. Verder kan 'legal guardianship' of pleegvoogdij slechts toegekend worden aan personen die minstens een jaar in het land verblijven. Weeshuizen moeten erkend en gecontroleerd worden door de overheid. Kinderen mogen geen lijfstraffen ondergaan. Een centrale autoriteit zal toezien op de toepassing van de wet. Daarmee vervallen enkele van haar bezorgdheden inzake interlandelijke adoptie. Anderzijds is op dit moment nog niet bekend of de nieuwe wet al bekrachtigd is door de president noch welke maatregelen op grond ervan zijn genomen.

De Oegandese wet bepaalt dat kinderen geadopteerd kunnen worden door ouders die twee jaar in het land verblijven. Buitenlanders kunnen dus kinderen adopteren, maar ze moeten wel al geruime tijd in Oeganda wonen, om toe te laten dat (half)wezen contact kunnen houden of herstellen met hun biologische familie en gemeenschap. In vele gevallen worden kinderen immers geboren buiten het huwelijk. Jonge vrouwen – dikwijls zelf nog kinderen – worden verstoten als ze een kind baren van een onbekende vader of van een vader met wie geen relatie wenselijk of mogelijk is. Om hun kind te beschermen staan ze

het af aan een weeshuis of brengen ze het als vondeling naar een medisch centrum. Uit getuigenissen echter blijkt dat mensen uit tehuizen zelf op zoek gaan naar kwetsbare kinderen in arme buurten en deze kinderen ter adoptie aanbieden. Veelal beseft de moeder de gevolgen niet als ze haar kind afstaat.

De Oegandese overheid, met name de Probation and Social Welfare Officer, is daarom verplicht om de biologische familie te zoeken, en te onderzoeken of de kinderen terug in de familie opgenomen kunnen worden. Die zoektocht verloopt echter zonder veel middelen en de procedures worden slordig afgewerkt. De vraag rijst of er werkelijk gezocht wordt naar de familie van het kind. Een goede beschrijving van deze praktijken vindt men in een onderzoek dat door UNICEF en door het Ministerie van Gender gevoerd is (Study on Legal Guardianship and Adoption Practices in Uganda, december 2014).

In de inleiding van het rapport schrijft minister van Gender Arooro Orikut: "There have been a number of unethical practices linked to the establishment and operation of children's and baby's homes, and the process of adoption. Of particular concern is the circumvention of adoption processes through use of legal guardianship processes; a deliberate recruitment of children from within the community into child care institutions with prospects of financial gain through adoption and legal guardianship; and relinquishment of parental responsibility under false/pretentious circumstances."

Uit bezorgdheid over deze slordige aanpak heeft het Ministerie van Gender, samen met UNICEF, het Alternative Care Panel opgericht, dat moet toezien op het onderzoek en een match zoekt met inlandse of buitenlandse kandidaat-adoptieouders die voor een lange periode in het land verblijven. De bedoeling van het panel is om de kansen op contact met de familie en met de gemeenschap te optimaliseren, zoals het Haags Verdrag voorschrijft.

De weeshuizen waarmee Het Kleine Mirakel samenwerkt onder toezicht van het Vlaams Centrum voor Adoptie, weigeren echter om samen te werken met het Alternative Care Panel (in de pers werd dit een lobby genoemd, terwijl het een adviescommissie is van het Ministerie van Gender) en maken de kans op een inlandse adoptie de facto onmogelijk. Veel weeshuizen hebben een uitweg gevonden om te ontsnappen aan de regel die een verblijf – van vroeger 36 maanden, thans 24 maanden – oplegt aan kandidaat-adoptieouders. Die uitweg bestond erin dat een rechter het 'legal guardianship' toekent aan buitenlandse kandidaat-adoptieouders. Daardoor ontstaat een band tussen het kind en de adoptieouders, en kunnen die met het kind naar het buitenland reizen. Het vertrek naar het buitenland maakt herstel van de band met de biologische familie onmogelijk. Dit achterpoortje is door de nieuwe Children's Act gesloten. 'Legal guardianship' kan slechts toegekend worden aan personen die minstens twaalf maanden in het land verblijven.

De kritiek op 'legal guardianship' was niet mals. Reeds in de vergadering van 5 oktober 2010 werd deze werkwijze door minister Vandeuren gehekeld in een zitting van deze commissie (*Hand. VI.Parl. 2010-11, nr. C9*). De minister gaf uitleg over de opschorting van adopties uit Oeganda. Hij verantwoordde de stopzetting als volgt: "Het gaat immers om een voogdijstelsel dat aanleiding geeft tot de komst van het kind. Dit alles deed de Vlaamse Centrale Autoriteit Adoptie besluiten dat een werking op deze manier niet goedgekeurd kan worden. Deze beslissing werd in juni van dit jaar inhoudelijk ondersteund op de 'Special Commission' van het Haags Bureau, waar meer dan 80 landen aan deelnamen. Daar werden de praktijken in Oeganda door professor Mezmur, expert kinder- en mensenrechten, als slecht voorbeeld aangehaald. Hij stelde daarbij het volgende, ik heb het uit het Engels vertaald: "Elke poging om een adoptie te vervangen door pleegvoogdij met minder voorwaarden en minder garanties, met de

bedoeling een kind uit zijn land weg te halen en het te laten adopteren in het buitenland, heeft reële tekorten. Het is ook niet in overeenstemming met de internationale wetgeving.”.

Niet enkel professor Mezmur hekelt deze werkwijze, ook de Oegandese auditeur-generaal schrijft in zijn auditverslag van maart 2014: “In the absence of regulations to operationalize the Act and guidelines on key provisions within the Act, reliance on discretionary powers to exercise judicious decisions on matters relating to child adoption and thus guardianship orders being granted on different conditions will continue to abound, which could be exploited by unscrupulous people for their own and not the children’s benefit. (...) The Act in its present form, has no express provisions empowering courts to make legal guardianship orders.”.

De spreker stelt vast dat de Vlaamse Centrale Autoriteit de bemerkingen van zowel de ‘Special Commission’ van het Haags Bureau in juni 2010 als van de auditeur-generaal, naast zich neerlegde toen het adoptiekanaal zich beropte op het ‘legal guardianship’ als voldoende wettelijke garantie om het kind uit zijn vaderland te mogen wegnemen. De pleegvoogdij wordt in de mededeling van de Vlaamse Centrale Autoriteit naar aanleiding van de opschorting van adoptie uit Oeganda uitgelegd als een toestemming voor adoptie: “De adoptie wordt later uitgesproken door de rechtbank in België, met goedkeuring van de Oegandese rechtbank.”. Een Oegandese rechtbank spreekt zich enkel uit over het voogdij-schap, en geeft geen goedkeuring tot adoptie. Dat zou in het kader van de Oegandese Children’s Act niet mogelijk zijn.

De Vlaamse Centrale Autoriteit stelt ook dat het vooronderzoek voldoende garanties biedt en dat de adoptie bijgevolg legaal is. De spreker heeft redenen om daaraan te twijfelen aangezien de weeshuizen waarmee Het Kleine Mirakel samenwerkt, weigeren om samen te werken met het Alternative Care Panel en zijn toets weigeren.

Andere Europese overheden hadden eerder al hun twijfels over deze praktijken en zo heeft Nederland reeds in 2012 adoptie uit Oeganda onmogelijk gemaakt vanwege vermoedens van misbruik. Blijkt dat België het enige Europese land is dat recent nog visa heeft toegestaan aan 24 kinderen in het kader van ‘legal guardianship’.

Naast de twijfel over de wettelijkheid van de toegepaste adoptieprocedures in Oeganda zijn er ook nog de subjectieve verhalen. Zo vertelde een advocate van Avocats sans Frontières, een Belgische ngo, dat ze weet heeft van een rechtszaak waar de overlijdensakte van de biologische moeder werd voorgelegd aan de rechter, terwijl de persoon zelf – levend – niet toegelaten werd in de rechtszaal. Een ander verhaal is dat van de moeder die twijfelde over haar beslissing om een tweeling af te staan en afgedreigd werd door het weeshuis en onder politiebescherming gesteld werd.

Waarom de Vlaamse Centrale Autoriteit stelt dat het voogdijsysteem nu wel in orde is, wat in 2010 niet het geval was, blijft een raadsel. De spreekster vermoedt dat professor Mezmur niet van gedachten veranderd is. Bij het lezen van de persartikels heeft ze de indruk dat de Vlaamse Centrale Autoriteit onder druk staat van de grote vraag van Vlaamse kandidaat-adoptieouders naar adopteerbare kinderen. Deze druk is groot, maar daartegenover staat haar vrees dat Oegandese moeders en families niet de volledige informatie krijgen als ze hun kind afstaan en daardoor ondoordachte beslissingen nemen. In Oeganda geldt ‘money is an issue’. Ook voor de betrokken rechters en advocaten, om niet te spreken over de weeshuizen die als paddenstoelen opduiken en mooie

bedragen ontvangen voor elk kind dat ze door buitenlandse ouders kunnen laten adopteren.

Oeganda mag een arm land zijn, maar veel Oegandese families willen wezen opnemen en de wachtlijst van kandidaat-adoptieouders in Oeganda is lang. De spreker vat samen dat ze optimistischer is dan enkele weken geleden, sinds er een nieuwe wet is, en dat ze blij is met de conceptnota.

2. Vragen van de leden

Lorin Parys vraagt zich af wat de exacte kwalificaties zijn van mevrouw Roegiers. Ze beschuldigt Het Kleine Mirakel ervan samenwerking met bepaalde instanties te weigeren, zonder dat deze door de Vlaamse Regering goedgekeurde adoptiedienst zich kan verdedigen. De Raad van State verplicht op grond van de eigen regels om samen te werken met de adoptiekanalen in Oeganda. Verder is het citaat van minister Vandeurzen onvolledig. De minister antwoordde in november 2015 op een schriftelijke vraag van Lorin Parys (*Schriftelijke Vragen* VI.Parl. 2015-16, nr. 124, aan minister Vandeurzen) iets heel anders: "De premisse dat 'legal guardianship' puur een soort pleegvoogdij is, klopt dan ook niet. Het is wel degelijk een plaatsing met het oog op adoptie in België."

Voor haar vermoeden dat de Vlaamse Centrale Autoriteit werkt onder grote druk van kandidaat-adoptieouders heeft hij geen enkel begrip, omdat het onjuist is. De Vlaamse Centrale Autoriteit werkt inderdaad in moeilijke omstandigheden, maar het lid hoorde nog nooit eerder de suggestie dat het werkt om kinderen te vinden voor kandidaat-adoptieouders. Dat zou ook absoluut onaanvaardbaar zijn. Tot nader order behoudt hij vertrouwen in de Vlaamse Centrale Autoriteit.

Verder vindt men op het internet vlot uit welke hoek het Alternative Care Panel opereert. Minister Vandeurzen bevestigt zelf dat zijn consultatie geen vereiste is in Oeganda en dat het niet in de wetgeving staat. De rechtspraak vereist evenmin consultatie van het Alternative Care Panel. De uiteenzetting van mevrouw Roegiers wekt een andere indruk.

Met een aantal uitspraken van mevrouw Roegiers heeft Lorin Parys grote moeite. Door uiteenlopende standpunten met elkaar te verzoenen wordt werk gemaakt van een betere regelgeving voor interlandelijke adoptie. Wie citeert moet daarom correct en volledig citeren. Het gaat evenmin op impliciete of expliciete beschuldigingen te uiten ten opzichte van een geaccrediteerde adoptiedienst die volgens de regels werkt of ten aanzien van de Vlaamse Centrale Autoriteit die niet opereert onder druk van kandidaat-adoptieouders.

Katrien Schryvers ziet de bijdrage van mevrouw Roegiers als een oproep tot regelgeving die zoveel mogelijk garanties biedt voor de adoptabiliteit van een kind. Elementen daarvan, zoals tussenpersonen en projectsteun, zijn opgenomen in de conceptnota. Wat het eerste betreft, is een vergoeding volgens het aantal kinderen een stimulans om actief te zoeken, terwijl een vast bedrag geen inspanningen garandeert dat dossiers in orde worden gemaakt. Hoe kan volgens de spreker de betrouwbaarheid en de sereniteit van de tussenpersonen gegarandeerd worden?

Wat het tweede betreft, gaan adoptiediensten in hun kanaalonderzoek na of weeshuizen betrouwbaar zijn, en of kinderen bewust en vrijwillig voor adoptie zijn afgestaan. Hoe kan men de zekerheid verkrijgen dat projectsteun gebruikt wordt waarvoor hij bedoeld is? Hoe staat de spreker tegenover de pleidooien voor meer internationale samenwerking en voor een fonds?

Emmily Talpe vindt de strijd voor meer rechten voor kwetsbare kinderen heel waardevol. Het is goed dat Oeganda stappen ter verbetering zet, maar blijkbaar is er nog een lange weg te gaan. Hoe staat de spreker tegenover de idee van eindige interlandelijke adoptie? Ziet zij een mogelijk systeem om de projectsteun los te koppelen van potentiële adopties?

Miek Roegiers heeft haar bevindingen met weeskinderen in Oeganda bezorgd aan de kinderrechtencommissaris en ze zijn ook gedeeltelijk opgenomen in zijn advies. Zij is als burger geïnteresseerd in kinderrechten.

Verder blijft ze erbij dat de Oegandese wet voor de – nog niet bekrachtigde – wijziging zeer mank was. 'Legal guardianship' was bedoeld voor dringende medische zorgen in het buitenland, maar werkte als achterpoortje voor adoptie. Tegen dat misbruik werd geprotesteerd door de Oegandese minister van Gender, UNICEF, de auditeur-generaal en de inmiddels overleden Oegandese minister van Binnenlandse Zaken, die zijn eigen land een babywinkel noemde. Tijdens het Vlaamse kanaalonderzoek werden de Oegandese signalen niet ernstig genomen. De FOD Justitie gewaagt op 30 juni 2016 in een brief aan Kind en Gezin van verontrustende vaststellingen. Het Alternative Care Panel is wel degelijk een adviescommissie van het Oegandese Ministerie van Gender, dat daartoe samen met UNICEF het initiatief nam. De spreker onderstreept dat het niet gaat om persoonlijke belangen. Deze signalen moeten ernstig genomen worden, al is het moeilijk klaarheid te scheppen in de huidige onduidelijke wettelijke context. Miek Roegiers hoopt daarom dat de nieuwe wet snel bekrachtigd wordt.

Wat de tussenpersonen betreft, is het nog niet duidelijk of financiële bijdragen nog mogelijk zijn op grond van de nieuwe wet. Projectsteun aan weeshuizen kan belangrijk zijn voor het verwerven van goed personeel. Voor de verzekering dat het geld goed terecht komt, kan men terecht bij de Belgische ambassade en kinderrechtenorganisaties.

Of interlandelijke adoptie zal blijven bestaan, weet ze niet. Ze hoopt wel dat op een dag alle mensen voor hun eigen kinderen kunnen zorgen. Daarnaast kampt Europa met het probleem van de niet-begeleide minderjarigen, wat ook een grote opdracht is voor wie zich wil inzetten voor het welzijn van kinderen. Voor het Verdrag van Den Haag is armoede geen reden om een kind uit het gezin weg te halen. Armoede kan evenmin een reden zijn om kinderen uit hun land weg te halen. Belangrijk is dat de conceptnota zich in deze geest inschrijft.

3. Uiteenzetting door Inge Viane, CAW Limburg, en Christelle Van Wette, CAW Brussel, diensten voor maatschappelijk onderzoek

Inge Viane heeft op 1 april 2015 in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin een uiteenzetting gegeven over de screening en de diensten voor maatschappelijk onderzoek (*Parl.St.* VI.Parl. 2014-15, nr. 229/2). In de plaats van de werking opnieuw uit te leggen, zal ze daarom ideeën meegeven over een toekomstige hervorming van de diensten voor maatschappelijk onderzoek, zoals neergeschreven in de conceptnota. Daarin wordt, voor wat de diensten voor maatschappelijk onderzoek betreft, sterk gefocust op de resultaten van de beoordeling, op de sterke daling van het aantal dossiers en op de mogelijke concentratie van de doorlichting in één dienst. Het is inderdaad zo dat het adoptielandschap opnieuw zeer sterk is veranderd de laatste jaren, dat het aantal adopties gedaald is en dat de diensten voor maatschappelijk onderzoek een te grote subsidiëring krijgen in verhouding tot de gerealiseerde onderzoeken. Op dat punt onderschrijven ze het idee van een herverdeling van de middelen.

3.1. Hoe kan men tot meer uniformiteit komen?

Hierop hebben de diensten voor maatschappelijk onderzoek de voorbije jaren al sterk ingezet. Het is zeker niet zo dat er enkel verschillen zijn. Zo is het interview ondertussen semigestructureerd. Dezelfde vragen worden in alle maatschappelijke onderzoeken gesteld, op dezelfde manier en door alle teams. Verder is een duidelijk theoretisch raamwerk volledig uitgewerkt. Bij elke eindbespreking van een dossier worden alle factoren in overweging genomen en wordt over alle een uitspraak gedaan. Ook de vorm van het onderzoek is gelijklopend: vier gesprekken waaronder één huisbezoek, een tussentijdse bespreking en een eindevaluatie, waarna de kandidaten worden uitgenodigd voor een adviesgesprek, dat niet verplicht is. Sinds 2015 zijn er intervisiebijeenkomsten met of zonder externe supervisors. Door dossiers uit te wisselen, probeert men zoveel mogelijk afstemming te bereiken.

Over de hervorming van de toekomstige diensten voor maatschappelijk onderzoek, willen de diensten graag het volgende meegeven. Om de kwetsbaarheid van de teams zo laag mogelijk te houden, denken ze dat voldoende medewerkers nodig zijn binnen een team om fluctuaties en afwezigheid op te vangen, zodat de continuïteit verzekerd kan worden. Een voldoende aantal medewerkers in de dienst(en) is nodig om zo snel als mogelijk het maatschappelijk onderzoek te kunnen opstarten en het op twee maanden af te ronden.

Teams hebben nood aan een mandaat om te mogen screenen, aan stabiliteit en aan continuïteit. Men wil daarop inzetten door meer centrale aansturing, meer gezamenlijk teamoverleg en coaching van medewerkers. Dat gebeurt op dit moment ook in elk team afzonderlijk. Om rekening te houden met beschikbaarheid en cliëntvriendelijkheid, lijken regio-antennes aangewezen, zodat kandidaten in hun eigen regio op gesprek kunnen komen.

Inhoudelijke aansturing is erg belangrijk om de kwaliteit en de afstemming te verhogen en te garanderen. Kwalitatieve screening vraagt constante nabijheid en coaching van de medewerkers en bewaking van het proces. De diensten hopen ook dat er bij een hervorming zoveel mogelijk expertise en ervaring behouden blijft en dat in voldoende uren voor coördinatie wordt voorzien.

De tijd tussen de datum van het vonnis en de ontvangst op Kind en Gezin bedraagt gemiddeld een veertiental dagen en vaak langer. Voor de diensten de opdracht ontvangen, zijn vaak al drie weken verstreken. Alvorens ze kunnen opstarten moeten kandidaten de vragenlijst en hun levensverhaal hebben bezorgd. Men dient vaak heel aanklappend te werken om ze in het bezit te krijgen. Eenmaal vragenlijst en levensverhalen in het bezit zijn, worden de kandidaten zo snel mogelijk uitgenodigd voor het maatschappelijk onderzoek. Realistisch gezien kunnen kandidaat-adoptanten zich niet altijd op zeer korte termijn vrijmaken. Kandidaten vragen ook vaak om gesprekken te verplaatsen. Na het laatste gesprek wordt het dossier besproken op het team en een eindadvies gegeven. Maximum twee weken nadien worden de kandidaten op de hoogte gesteld van het advies. De tussenperiode wordt gebruikt om het eindrapport op te maken, na te lezen en te verbeteren.

Eigenlijk zijn de diensten van mening dat opstarten en afronden binnen de twee maanden simpelweg niet haalbaar is. Dat is reeds eerder meegedeeld. De familierechtbanken zijn ervan op de hoogte. Ze streven er wel naar om de periode tussen het eerste gesprek en het formuleren van het advies te beperken tot twee maanden. Dat is haalbaar zonder onvoorziene omstandigheden.

3.2. Tot slot

In het licht van de beslissing over de concentratie in één dienst voor maatschappelijk onderzoek, kunnen de uitgangspunten van de diensten als volgt worden samengevat: centrale aansturing; bij voorkeur regionale spreiding; teamen op één locatie; zoveel mogelijk behoud van expertise; inhoudelijke aansturing blijft zeer belangrijk, met teambegeleiders die dicht bij hun teams staan, en voldoende coördinatie-uren; als eindverantwoordelijke dient men zeer nauw bij de werking en de dossiers betrokken te blijven en mee aan de besluitvorming werken; kwalitatieve screening vraagt constante nabijheid en coaching van de medewerkers en bewaking van het proces, zeker als men tot gedragen visies wil komen; een team van minstens vijf of zes vte's voor screening, en coördinatie, voldoende groot om fluctuaties en afwezigheden op te vangen en om snel te kunnen opstarten.

4. Vragen van de leden

Katrien Schryvers dankt mevrouw Viane voor haar openheid. Het is eerder uitzonderlijk dat een dienst verklaart te veel middelen te ontvangen voor zijn opdracht. Er is impliciet gezegd dat de diensten voor maatschappelijk onderzoek één dienst kunnen worden mits er met verschillende antennes wordt gewerkt. De regionale spreiding staat omwille van de bereikbaarheid niet ter discussie voor het commissielid. Uit de uiteenzetting blijkt dat al wordt samengewerkt en dat afspraken worden gemaakt over een gemeenschappelijke aanpak. Desondanks is er een groot verschil in de beoordelingen. Hoe kan dat worden verklaard? Het maatschappelijk onderzoek moet overal hetzelfde zijn, onderstreept het lid.

Emmily Talpe vindt het positief dat de diensten zelf een duidelijk zicht hebben op wat beter kan. Is één dienst met regionale antennes ideaal om de aan de gang zijnde uniformisering van de aanpak te voltooien? Zijn concentratie in één dienst en regionale spreiding te verzoenen? Blijft pluraliteit dan gegarandeerd? Welke verbeteringen kunnen in het adoptieproces aangebracht worden vanuit het gezichtspunt van de diensten voor maatschappelijk onderzoek?

Lorin Parys sluit zich aan bij de appreciatie. Ook hij wil weten hoe men met een soortgelijk proces tot zulke verschillende percentages negatieve beslissingen komt. Het aantal dossiers daalt, maar tegelijk stijgt de wachttijd op een beslissing over de jaren. Hoe komt dat? In Brugge is de wachttijd tussen 2012 en 2014 gestegen van 40 tot 75 dagen. In Brussel van 53 tot 100 dagen, in Limburg van 49 tot 64 dagen, en in Oost-Vlaanderen van 64 tot 107 dagen.

Elke Van den Brandt peilt naar het profiel van de medewerkers. Klopt het dat ze vaak jong zijn en snel doorstromen? Hoe kan men op die manier expertise-opbouw en kennisbeheer garanderen?

In de dienst van *Inge Viane* is 75 percent ouder dan veertig jaar. *Christelle Van Wette* vult aan dat de gemiddelde leeftijd in Brussel op een bepaald moment ongeveer 47 jaar was. Zij weet niet waar het verhaal over de jonge medewerkers vandaan komt. Er was ooit uitval door werkonzekerheid, maar toch is ook een aantal mensen met veel expertise gebleven. Zij bepleit zorgzame omgang daarmee, en betreurt dat de werkonzekerheid opnieuw de kop opsteekt.

Ze weet niet waar de cijfers over de wachttijden vandaan komen. In Brussel worden de meeste dossiers onmiddellijk opgestart, maar niet iedereen is daar meteen klaar voor. Mensen zijn verrast dat ze al aan bod komen, en zijn nog met andere zaken bezig. Reorganisatie in één dienst kan wel gevolgen hebben voor de praktijk dat familierechtbanken dossiers groeperen, waardoor een hele reeks

vonnissen gelijktijdig komt. Een dienst zal nooit over voldoende personeel beschikken om onmiddellijk met iedereen tegelijk van start te gaan.

Ook naar het aanvoelen van *Inge Viane* worden dossiers zo snel mogelijk opgestart. Dat mensen om bepaalde redenen langer moeten wachten, komt voor maar is zeker niet de standaard. Zij is verbaasd over de wachttijden en heeft er geen verklaring voor.

Ook zij stelt verschillen vast tussen het aantal negatieve beslissingen door diensten. Daarom werden twee jaar geleden interviewschema en beoordeling vernieuwd. De cijfers in de conceptnota gaan daaraan vooraf. In het eerste jaar van de nieuwe werking, waarover de cijfers in het jaarverslag 2015 zullen staan, is het verschil alvast kleiner geworden.

Christelle Van Wettene wijst erop dat ook uitstel om mensen sterker te maken een rol speelt. Echt onderzoek is er nog niet gebeurd. Misschien speelt de verschillende populatie van bijvoorbeeld Brussel een rol, net als gezinskenmerken. Het is in elk geval belangrijk de afstemming verder uit te werken.

Inge Viane vult aan dat elke dienst onafhankelijk werkt en naar best vermogen tot besluitvorming komt volgens eigen interpretatie van de inschaling. Daarom is intervisie opgestart.

Ze suggereert onderzoek van het soort dossiers waarover het gaat. Zo zijn er in Antwerpen veel intrafamiliale adopties, waarin meer negatieve adviezen plaatsvinden.

Inge Viane bevestigt dat centrale aansturing tot meer uniforme beoordeling kan leiden, maar één dienst kan ook een valse indruk wekken omdat men niet meer kan vergelijken. Voor de regionale spreiding zou men ervoor kunnen zorgen dat mensen in eigen regio op gesprek kunnen blijven komen, op de plaatsen waar dat thans kan.

Christelle Van Wettene onderstreept ook de kwetsbaarheid van kleine teams.

Bart VAN MALDEREN,
voorzitter

Lorin PARYS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

CAW	centrum algemeen welzijnswerk
DNA	desoxyribonucleic acid
FOD	Federale Overheidsdienst
hiv	humaan immunodeficiëntievirus
JAC	jongerenadviescentrum
ngo	niet-gouvernementele organisatie
SMART	specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdgebonden
UGent	Universiteit Gent
UNICEF	United Nations Children's Fund
vte	voltijdsequivalent / voltijdequivalent
VUB	Vrije Universiteit Brussel
vzw	vereniging zonder winstoogmerk